

Inspraak- en reactiebundel

**Zienswijzen en reactie op
'ONTWERPKAVELBESLUITEN I EN II
WINDENERGIEGEBIED BORSSELE'**

Inspraakpunt Bureau Energieprojecten
Postbus 248
2250 AE VOORSCHOTEN
www.bureau-energieprojecten.nl

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF.....	1
KENNISGEVING.....	2
MONDELINGE, SCHRIFTELIJKE EN DIGITALE ZIENSWIJZEN:	
OPZOEKTABEL	
REGISTRATIENUMMER VERSUS REACTIENUMMER EN ZIENSWIJZENUMMER.....	4
ALFABETISCH OVERZICHT ORGANISATIES.....	5
ZIENSWIJZE NUMMER 1 TOT EN MET 20.....	6
REACTIE NUMMER R21.....	109

WOORD VOORAF

Algemeen

Van vrijdag 7 augustus 2015 tot en met donderdag 17 september 2015 lagen de ontwerpbesluiten ter inzage voor de kavels I en II in het windenergiegebied Borssele. Een ieder kon naar aanleiding van de ontwerpbesluiten een zienswijze inbrengen. Overheden konden een reactie geven.

Het project

In het SER energieakkoord dat op 6 september 2013 is gesloten tussen werkgevers, werknemers, natuur- en milieuorganisaties, energiebedrijven, decentrale overheden, het Rijk en vele andere organisaties, is afgesproken dat het Rijk via een gefaseerd tenderproces subsidie beschikbaar stelt voor in totaal 3.450 MW windenergie op zee in de periode 2015 – 2019. De Wet windenergie op zee maakt het mogelijk dat de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu voor elk windpark een kavelbesluit nemen. In een kavelbesluit wordt bepaald waar en onder welke voorwaarden een windpark gebouwd en geëxploiteerd mag worden. De kavels liggen meer dan 22 kilometer uit de kust tegen de grens met België en de daar gerealiseerde en geplande windparken.

Om dit project mogelijk te maken moeten kavelbesluiten worden vastgesteld door de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu.

Het gaat om de volgende besluiten:

- ontwerp-kavelbesluit I windenergiegebied Borssele;
- ontwerp-kavelbesluit II windenergiegebied Borssele;

Ten slotte is voor elk ontwerp-kavelbesluit een milieueffectrapport (MER) opgesteld om de gevolgen voor het milieu in beeld te brengen.

Informatieavond

Er is één inloopavond georganiseerd, waar medewerkers van de verschillende betrokken overheden aanwezig waren om vragen te beantwoorden. De inloopavond vond plaats op maandag 31 augustus 2015 van 19:00 uur tot 21:00 uur in het kantoor van Rijkswaterstaat, locatie Middelburg, Poelendaelesingel 18, 4335 JA Middelburg. Men kon hier formeel een zienswijze of reactie geven op de ontwerpbesluiten.

Zienswijzen en reactie

Op de ontwerp-kavelbesluiten zijn binnen de inspraaktermijn in totaal 20 zienswijzen binnengekomen waarvan 20 uniek. Ook is 1 reactie ontvangen. De zienswijzen en de reactie zijn integraal opgenomen in deze bundel. U kunt deze inspraakbundel downloaden van www.bureau-energieprojecten.nl.

Registratie en verwerking

De ontvangen zienswijzen en de reactie zijn geregistreerd. Aan de indieners is een ontvangstbevestiging gezonden met daarin een registratienummer. Met de opzoektabel op pagina 4 kan bij het ontvangen registratienummer het bijbehorende reactie- of zienswijzennummer worden opgezocht.

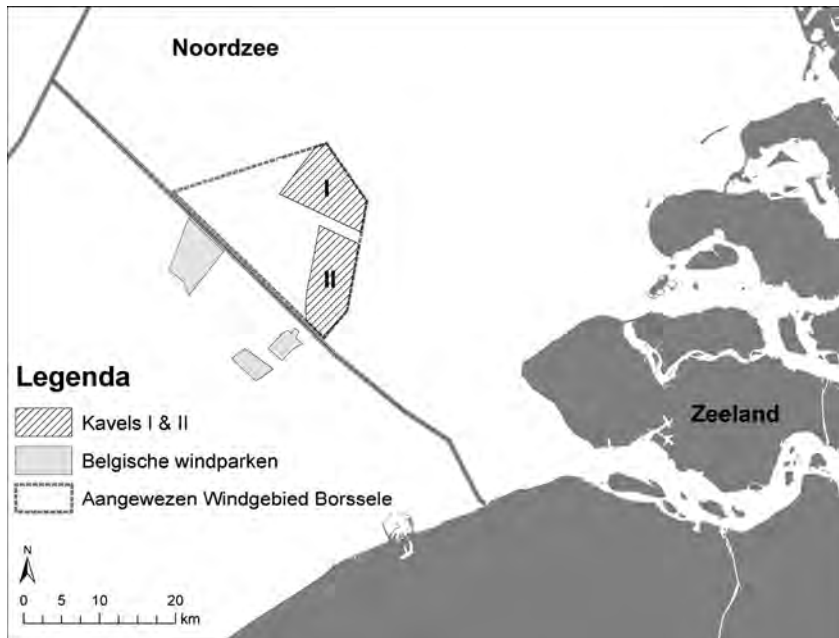
Verdere procedure

Bij de besluiten wordt aangegeven of en hoe met de reactie en zienswijzen rekening is gehouden. Het moment waarop de terinzagelegging van de besluiten plaatsvindt wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere lokale huis-aan-huis bladen en op www.bureau-energieprojecten.nl. Een belanghebbende die op het ontwerp van een besluit een zienswijze heeft ingebracht, kan later tegen dat besluit beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Kennisgeving ontwerp-kavelbesluiten I en II windenergiegebied Borssele, Ministerie van Economische Zaken

Van vrijdag 7 augustus 2015 tot en met donderdag 17 september 2015 liggen de ontwerpbesluiten ter inzage voor de kavels I en II in het windenergiegebied Borssele op meer dan 22 kilometer uit de kust. Iedereen kan reageren op de ontwerpbesluiten met een zienswijze.

In het SER energieakkoord dat op 6 september 2013 is gesloten tussen werkgevers, werknemers, natuur- en milieuorganisaties, energiebedrijven, decentrale overheden, het Rijk en vele andere organisaties, is afgesproken dat het Rijk via een gefaseerd tenderproces subsidie beschikbaar stelt voor in totaal 3.450 MW windenergie op zee in de periode 2015 – 2019. De Wet windenergie op zee maakt het mogelijk dat de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu voor elk windpark een kavelbesluit nemen. In een kavelbesluit wordt bepaald waar en onder welke voorwaarden een windpark gebouwd en geëxploiteerd mag worden. De kavels liggen meer dan 22 kilometer uit de kust tegen de grens met België en de daar gerealiseerde en geplande windparken.

Om dit project mogelijk te maken moeten kavelbesluiten worden vastgesteld door de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu.

Het gaat om de volgende besluiten:

- ontwerp-kavelbesluit I windenergiegebied Borssele;
- ontwerp-kavelbesluit II windenergiegebied Borssele;

Ten slotte is voor de ontwerp-kavelbesluiten een milieueffectrapport (MER) opgesteld om de gevolgen voor het milieu in beeld te brengen. U kunt nu reageren op de ontwerp-kavelbesluiten en de onderliggende stukken, waaronder het MER.

Waar kunt u de stukken inzien?

U kunt van 7 augustus 2015 tot en met 17 september 2015 de ontwerp-kavelbesluiten, het MER en de andere onderliggende stukken inzien op www.bureau-energieprojecten.nl en tijdens reguliere openingstijden (op papier) op de volgende locatie:

- Rijkswaterstaat Zee en Delta, locatie Middelburg, Poelendaeesingel 18, 4335 JA Middelburg, T (0118) 622 000.

Bij Rijkspanden kunt u op vertoon van uw legitimatiebewijs de stukken inzien.

Informatiemarkt

De ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu organiseren een inloopavond. U bent van harte welkom om daar vragen te stellen en informatie te krijgen over het project en de procedure. Deze inloopavond wordt gehouden op: maandag 31 augustus 2015 in het kantoor van Rijkswaterstaat, locatie Middelburg, Poelendaesingel 18, 4335 JA Middelburg. U hoeft zich niet van tevoren aan te melden. Op vertoon van uw legitimatiebewijs kunt u de informatiebijeenkomst bij Rijkswaterstaat bezoeken.

Van 19.00 uur tot 21.00 uur is de zaal open en heeft u de mogelijkheid om de informatiemarkt te bezoeken en vragen te stellen aan de aanwezige medewerkers van de overheid. U kunt vrij in- en uitlopen en op ieder moment met de diverse medewerkers spreken.

U kunt uw mening geven

In uw zienswijze kunt u ingaan op alle onderdelen van het ontwerp-inpassingsplan, de overige ontwerpbesluiten, het MER en de andere onderliggende stukken. U kunt hierbij denken aan:

- Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten en het MER?
- Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
- Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

We stellen het op prijs als u aangeeft op welke delen van de ontwerp-kavelbesluiten, het MER of de onderliggende stukken u reageert en u uw zienswijze onderbouwt met argumenten.

Het is goed om te weten dat alleen een belanghebbende die op het ontwerp van een besluit een zienswijze heeft ingebracht, later tegen dat besluit beroep kan instellen bij de Afdeling bestuursrecht-spraak van de Raad van State.

Hoe kunt u reageren?

U kunt van vrijdag 7 augustus 2015 tot en met donderdag 17 september 2015 reageren. Wij ontvangen uw zienswijzen bij voorkeur digitaal. Dat kan via www.bureau-energieprojecten.nl onder kavels Borssele I/II. U kunt niet reageren via e-mail.

Per post kan ook: Bureau Energieprojecten, Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele I en II, Postbus 248, 2250 AE Voorschoten. Uw brief kan alleen als zienswijze in behandeling genomen worden als u ondertekent met uw naam en adres. Dit geldt ook voor eventuele medeondertekenaars.

Wilt u uw zienswijze mondeling geven? Dat kan via Bureau Energieprojecten op werkdagen van 9.00 uur tot 12.00 uur, T (070) 379 89 79.

Wat gebeurt hierna?

Bureau Energieprojecten bundelt alle zienswijzen en reacties. Zo snel mogelijk na afloop van de inspraaktermijn kunt u deze downloaden via www.bureau-energieprojecten.nl. De zienswijzen en reacties worden betrokken bij de definitieve besluiten. In een Nota van Antwoord wordt opgenomen of en op welke wijze de zienswijzen en reacties in de definitieve besluiten zijn verwerkt.

De besluiten zullen ter inzage worden gelegd. Hierop staat beroep open. Dit wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere de Staatscourant, huis-aan-huisbladen en op www.bureau-energieprojecten.nl.

Meer informatie

Uitgebreide informatie vindt u op www.bureau-energieprojecten.nl. Heeft u na het bezoeken van de website nog vragen? Dan kunt u bellen met Bureau Energieprojecten, T (070) 379 89 79.

Opzoektabel mondelinge, schriftelijke en digitale reactie en zienswijzen

In onderstaande tabellen kunt u met het registratienummer het nummer van de reactie of zienswijze opzoeken. De zienswijzen vindt u vanaf pagina 6. De reactie is vanaf pagina 109 opgenomen.

Zienswijzen en reactie op 'ontwerpkavelbesluiten I en II windenergiegebied Borssele'.

Registratienr	Zienswijzenummer	Reactienummer
4R-OB-0001	0001	
4R-OB-0002	0002	
4R-OB-0003	0003	
4R-OB-0004	0004	
4R-OB-0005	0005	
4R-OB-0006	0006	
4R-OB-0007	0007	
4R-OB-0008	0008	
4R-OB-0009	0009	
4R-OB-0010	0010	
4R-OB-0011	0011	
4R-OB-0012	0012	
4R-OB-0013	0013	
4R-OB-0014	0014	
4R-OB-0015	0015	
4R-OB-0016	0016	
4R-OB-0017	0017	
4R-OB-0018	0018	
4R-OB-0019	0019	
4R-OB-0020	0020	
4R-OB-0021		R0021

Alfabetisch overzicht organisaties en reactie / zienswijzen

Zienswijzen en reactie op 'ontwerpkavelbesluiten I en II windenergiegebied Borssele'.

Definitief nummer	Naam Organisatie
0005	Belgian Offshore Platform, BRUSSEL, mede namens leden Belgian Offshore Platform
0015	Delta Energy B.V., MIDDELBURG
0003	Deutsche Telekom AG, BERLIN, mede namens other European Telecom Carriers
0013	DONG Energy, 'S-GRAVENHAGE
0018	Eneco, ROTTERDAM
0020	GDF SUEZ Energie Nederland N.V., ZWOLLE
0004	het Vlaamse Gewest, BRUSSEL
0017	MHI Vestas Offshore Wind, IJMUIDEN
0019	Norton Rose Fulbright LLP, AMSTERDAM
0012	Nuon, onderdeel van Vattenfall, AMSTERDAM
0014	NWEA, UTRECHT
0006	Rentel NV, ZWIJNDRECHT
0010	Seastar NV, ZWIJNDRECHT
0001	Sportvisserij Zuidwest Nederland, DRIMMELEN
0016	TenneT T.S.O. B.V., ARNHEM
0008	THV Mermaid, OOSTENDE
0011	VisNed, URK
0009	Vogelbescherming Nederland, ZEIST, mede namens Stichting De Noordzee
0007	Watersportverbond, NIEUWEGEIN, mede namens Nederlands Platform voor Waterrecreatie; BBZ-Vereniging voor Beroepschartervaart

Definitief nummer	Naam Organisatie
R0021	Gemeente Veere, College van Burgemeester en Wethouders, DOMBURG

Zienswijzen 0001 tot en met 0020

Verzonden: Dinsdag 25 augustus 2015 15:22
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Biesboschweg
Huisnummer: 4 a
Postcode: 4924 BB
Woonplaats: DRIMMELEN
Telefoonnummer: 0162-687260
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Sportvisserij Zuidwest Nederland
Mede namens:
Secretaris Sportvisserij Zuidwest Nederland

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Nee

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

De verschillende kavels van windenergiegebied Borssele zijn belangrijke gebieden voor de zeesportvisserij. Vanwege de nabijheid van de diverse trailerhellingen en havens in Zeeland vissen vele honderden sportvissers met kleine bootjes in de gebieden, die zijn begrepen in de kavelbesluiten. Daarnaast komen de charterschepen (opstapboten voor sportvissers) regelmatig in dit gebied vissen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

De voorliggende rapportages en besluiten gaan niet in op het aspect (recreatief) medegebruik. Echter, wanneer de kavels van windenergiegebied Borssele om welke redenen dan ook niet toegankelijk worden voor de recreatievaart (kleine scheepvaart) en sportvisserij, verliest de sportvisserij een groot areaal aan belangrijke vismogelijkheden. Daarbij wordt ons belang sterk geraakt. Wij vragen dan ook nogmaals uw aandacht voor meervoudig ruimtegebruik van de verschillende kavels van windenergiegebied Borssele en vragen u om u in te zetten voor het openstellen van het windenergiepark voor de sportvisserij.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Wij blijven samen met de landelijke organisatie Sportvisserij Nederland (www.sportvisserijnederland.nl) graag op de hoogte van de ontwikkelingen rondom het (recreatief) medegebruik van windenergieparken op zee. Daarnaast werken we graag mee aan oplossingen om de sportvisserij in deze windenergieparken mogelijk te maken en in goede banen te leiden.

Reactie

Verzonden: Zaterdag 29 augustus 2015 13:41
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier
Mede namens:

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

nee

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

nee

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

nee

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja, graag zouden wij het argument (dat sommigen hebben tegen het windpark) van de kennelijke horizonvervuiling en daardoor schade aan het toerisme, willen (helpen) weerleggen. Wij wandelen vaak tussen Vlissingen en Westkapelle en alleen bij zeer helder weer (en alleen als men perfect kan zien) is het Belgische park (dat op de hoogte ligt van Borssele I/II) als minieme streepjes te zien. De meeste tijd dus niet! Argument horizonvervuiling direct van tafel!

Reactie

Deutsche Telekom AG
Seekabel
Pascalstr. 11
10587 Berlin

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2
2595 AL The Hague
The Netherlands

Re.: The Borssele Wind Farm Zone, the SEA-ME-WE-3 cable in the Borssele Wind Farm area, Formal Reaction

Dear Sir or Madam,

Deutsche Telekom AG together with other European Telecom Carriers is acting on behalf of an international owner consortium of the SEA-ME-WE-3 submarine telecommunication cable comprising of more than 80 international Telecommunication Companies.

We are in particular responsible for operation and maintenance of the SEA-ME-WE-3 in the area of the Dutch EEZ where the Borssele Wind Farm Zone is planned.

We understand from some of the documents in Dutch on the rvo.nl website and from the message we received in our conversation with [redacted] that the Dutch authorities (RWS, RVO or both) intend to deviate from the former view of a security zone around subsea telecommunication cables of 750m on both sides (Memo, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Author [redacted], Subject Wind Farm Sites and investigation zone around sites, Date 2 December 2014) to only 500m.

We herewith wish to kindly express our concerns that a limited to 500m safety zone around a submarine telecommunications cable will not allow the owner and operator to maintain their asset and repair it swift and properly in case of a failure.

We know from the owner consortium's supplier ACMA (being the maintenance supplier of a number of submarine cable systems in the Atlantic) that they will refuse to operate in such small corridor.

For general reasoning we would like refer to relevant publications such as the ICPC Recommendation No. 13, "The Proximity of Offshore Renewable Wind Energy Installations and Submarine Cable Infrastructure in National Waters"; The Crown Estate, "Submarine-cables-and-offshore-renewable-energy-installations - PROXIMITY STUDY", Revision 5.0, 24.04.2012, by Red Penguin, Hampshire, England - to name a few.

Likewise of no less importance and relevance in this regard occurs the reference to the United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), Article 58 etc. referring to the specific legislation in coastal states' EEZs.

We hope that after detailed contemplation in a final decision will be reestablished the initially minimum safety zone of 750m on both sides of a cable which already represents a compromise in comparison to the widely applied and accepted one nautical mile safety zone.

At this point we would also like to express our appreciation for the open conversation with the Dutch authorities regarding this issue. Please do not hesitate to contact us in case we could be of any help or provide support for the process.

Yours sincerely,

Deutsche Telekom AG
Europe & Technology
Global Network Factory (GNF)

Pascalstr. 11, 10587 Berlin, Germany
+49 30 8353-93005 (Phone)
+49 30 8353-93009 (Fax)

www.telekom.com

Verzonden: Donderdag 10 september 2015 16:20
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavel Borsssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Koning Albert II laan
Huisnummer: 20
Postcode: 1000 BE
Woonplaats: BRUSSEL
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: het Vlaamse Gewest

Reactie

departement
**Mobiliteit en
Openbare Werken**

Haven- en Waterbeleid
Koning Albert II-laan 20 bus 5
1000 Brussel
Tel. 02 553 77 56 - Fax 02 553 77 15
haven.waterbeleid@vlaanderen.be

uw bericht van	uw kenmerk	ons kenmerk	bijlagen
			2
vragen naar / e-mail	telefoonnummer	datum	
		09-09-2015	

Betreft: Zienswijze van het Vlaams Gewest inzake de kavelbesluiten I en II voor het windenergiegebied Borssele

Geachte mevrouw,
Geachte heer,

In augustus 2015 werd het Vlaams Gewest op de hoogte gebracht van de kavelbesluiten I en II voor het windenergiegebied Borssele en uitgenodigd om haar zienswijze daaromtrent kenbaar te maken.

Het Vlaams Gewest deelt u mee dat het geen specifieke opmerkingen heeft met betrekking tot de kavelbesluiten als zodanig.

Het Vlaamse Gewest wenst evenwel te verwijzen naar haar eerdere opmerkingen met betrekking tot het windenergiegebied Borssele in het kader van de consultaties rond het Nationaal Waterplan 2 en het Transmissiesysteem op zee (TOZ) Borssele (zie bijlagen). In het bijzonder wenst het Vlaamse Gewest aandacht te vragen voor de opmerkingen wat betreft de afstand tussen de scheepvaartroutes en de windmolenparken, de regels voor doorvaart en medegebruik in de zones voor windmolenparken en het kabeltracé voor de aansluiting van de windmolenparken op het landelijke elektriciteitsnet.

Met hoogachting,

Secretaris-generaal Departement Mobiliteit en Openbare Werken

departement
**Mobiliteit en
Openbare Werken**

Haven- en Waterbeleid
Koning Albert II-laan 20 bus 5
1000 Brussel
Tel. 02 553 77 56 - Fax 02 553 77 15
haven.waterbeleid@vlaanderen.be

uw bericht van	uw kenmerk	ons kenmerk	bijlagen
vragen naar / e-mail	telefoonnummer	datum	
		23-04-2015	

Betreft: Opmerkingen van het Vlaams Gewest inzake de conceptnotitie rijkwijdte en detailniveau voor het project Borssele - transmissiesysteem op zee

Geachte mevrouw,
Geachte heer,

In maart 2015 werd het Vlaams Gewest formeel op de hoogte gebracht van het voornemen van Tennet om een transmissiesysteem voor windenergie op de Noordzee te realiseren in het gebied Borssele. Dit project is MER-plichtig en een conceptnotitie reikwijdte en detailniveau, waarin wordt aangegeven op welke wijze het milieu-onderzoek zal gevoerd worden, werd ter inzage gelegd voor de stakeholders.

Hierbij wenst het Vlaams Gewest haar opmerkingen inzake bovengenoemde conceptnotitie mee te delen.

Het Vlaams Gewest wijst erop dat binnen het kader van de Agenda voor de Toekomst, het onderzoeksprogramma van de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie, momenteel hydrodynamisch en morfodynamisch onderzoek wordt gevoerd. Op basis van een numeriek morfologisch modelinstrumentarium zullen verkenningen worden verricht en, in een later stadium, beslissingen worden genomen betreffende de toekomst van het Schelde-estuarium en het mondingsgebied.

Het Vlaams Gewest wenst erop te wijzen en te benadrukken dat de kabeltracés in het kader van het transmissiesysteem

Borssele geenszins tot gevolg mogen hebben dat beleidsbeslissingen die uit bovengenoemde studies en metingen zouden voortvloeien a priori worden gehypothekeerd. Hiermee dient vooral rekening te worden gehouden bij de diepteligging van de kabels. In de conceptnotitie wordt meegedeeld dat de offshore kabels op een diepte variërend van één tot circa drie meter onder de zeebodem zullen gelegd worden, afhankelijk van het gebied en de situatie. Dit is volgens het Vlaamse Gewest echter onvoldoende diep. De kabels dienen, als ze in de hoofdvaargeul liggen, minimum op -25m lat of dieper te liggen en overall een dekking van minimum 4 meter te hebben.

Verder wenst het Vlaams Gewest zich aan te sluiten bij de opmerkingen die worden aangeleverd door Vlaams/Nederlandse Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart (de Permanente Commissie) die de veiligheid en vlotheid van het scheepvaartverkeer in het Scheldegebied betreffen.

Met hoogachting,

Secretaris-generaal Departement Mobiliteit en Openbare Werken

**GECOÖRDINEERD ADVIES VAN HET VLAAMSE GEWEST INZAKE
HET NEDERLANDS NATIONAAL WATERPLAN 2016-2021 (ONDERDEEL
BELEID NOORDZEE EN MARIEN RUIMTELIJKE PLANNING)**

1. INLEIDING

Per brief van 8 juli 2014 heeft Nederland, via de contactgroep Marien Ruimtelijke Planning, alle EU Lidstaten op de hoogte gebracht van de procedure tot herziening van haar beleid rond de Noordzee. Vervolgens heeft Nederland op 22 december 2014 haar ontwerp gepubliceerd voor een nieuw Nationaal Waterplan 2016-2021 (hierna "NWP 2"), waarbij alle Lidstaten worden uitgenodigd om hun opmerkingen op het plan over te maken tegen 22 juni 2015.

Onderhavig advies betreft slechts een deel van het NWP 2, met name de aspecten beleid Noordzee en Marien Ruimtelijke Planning. Dit advies zal worden overgemaakt aan de FOD leefmilieu, dat een gecoördineerd Belgisch advies zal overmaken aan Nederland tegen 22 juni 2015. De aspecten in verband met de kaderrichtlijn water en de richtlijn overstromingsrisico's van de waterwegen en de binnenwateren zullen voorwerp uitmaken van een afzonderlijk gecoördineerd Vlaams advies, wat door de voorzitter van de Coördinatiecommissie integraal waterbeleid aan Nederland zal worden overgemaakt. Het is de bedoeling dat Nederland het NWP 2 definitief zal aannemen tegen 1 januari 2016.

Op 26 februari 2015 heeft een delegatie van de Nederlandse overheid het NWP 2 toegelicht tijdens een informatiesessie voor de Belgische overheden in Brussel.

Voor onderhavig advies werden reacties ontvangen van Ruimte Vlaanderen, Onroerend Erfgoed, de Afdeling Maritieme Dienstverlening en Kust (MDK) en het Departement Landbouw en Visserij. Deze reacties zijn over het algemeen positief. Weliswaar zijn er een aantal opmerkingen en bezorgdheden inzake de scheepvaartveiligheid rond windmolenparken, en in het bijzonder de geplande parken die grenzen aan het Belgische deel van de Noordzee, alsook inzake een aantal maatregelen rond visserij.

2. SITUERING VAN HET NWP 2

Het NWP 2 bevat de hoofdlijnen, principes en richting van het nationale waterbeleid in de planperiode 2016-2021, met een vooruitblik richting 2050. Het NWP 2 is de opvolger van het Nationaal Waterplan 2009-2015 en vervangt dit plan én de partiële herzieningen hiervan. Het NWP 2 is zeer omvattend en betreft zowel de zout- als zoetwatergebieden. Het NWP 2 is opgedeeld als volgt:

1. Ambitie en sturing
2. Waterveiligheid en overstromingsrisicobeheerplannen
3. Zoetwater
4. Waterkwaliteit en stroomgebiedbeheerplannen
5. Grote wateren
6. Zee en kust en de beleidsnota Noordzee en het maatregelenprogramma voor de Kaderrichtlijn Mariene Strategie
7. Water en omgeving (wonen, werken, natuur, energie, economie en de functies van de rijkswateren)
8. Financiering.

Wat betreft het beleid rond de Noordzee en de Marien Ruimtelijke Planning zijn vooral de volgende onderdelen van het NWP 2 van belang:

- Hoofdstuk 6 – Gebiedsgerichte uitwerkingen zee en kust
- Bijlage 2 - Beleidsdocument Noordzee 2016-2021 (Beleidsnota)
- Bijlage 5 - Ontwerp Maatregelenprogramma Kaderrichtlijn Mariene Strategie

Daarnaast zijn ook het Plan MER (Milieu Effecten Rapportering), de Passende Beoordeling en de Gebiedsagenda 2050 relevant.

De MER-procedure dient ter ondersteuning van de besluitvorming over het NWP 2. De Wet milieubeheer schrijft namelijk voor dat voor een (ruimtelijk) plan de MER-procedure moet worden doorlopen indien dit plan kaderstellend is voor toekomstige MER-plichtige activiteiten of voor toekomstige MER-beoordelingsplichtige activiteiten. Dit is het geval voor de NWP 2.

De Gebiedsagenda 2050 tenslotte is een document met een visie op de toekomst wat betreft geïntegreerd maritiem en marien beleid, dat als referentie heeft gediend voor het Beleidsdocument Noordzee 2016-2021.

In het NWP 2 wordt het Noordzeegebied ingedeeld in verschillende zones, waarbij elke zone een prioritaire bestemming krijgt. Andere activiteiten binnen dit gebied zijn mogelijk, op voorwaarde dat deze compatibel zijn met de prioritaire bestemming. Hetzelfde principe wordt toegepast in het Belgisch Marien Ruimtelijk Plan.

Het NWP 2 zet duidelijk in op het uitbreiden van hernieuwbare energie via offshore windmolenparken (uitbreiding van de productie met 3450 MW tegen 2023) en voorziet daartoe de nodige zones (zie punt 3.3 van de Beleidsnota). Momenteel zijn er 2 zones voor offshore windenergie en met het NWP 2 komen daar nog 2 zones bij. Een belangrijke zone voor Vlaanderen is de geplande kavel Borssele, die grenst aan het Belgische deel van de Noordzee.

Met betrekking tot windmolenparken bevat het NWP 2 een belangrijk nieuw concept: het systeem van de kavelbesluiten. Dit systeem houdt in dat alle vergunningsverplichtingen voor de aanvrager vervallen en dat de overheid deze taak naar zich toe trekt. In het kavelbesluit worden alle voorwaarden (vanuit verschillende wetgeving) opgenomen en ook de MER gebeurt bij de opmaak van het kavelbesluit. Wanneer een aanvrager een vergunning ontvangt voor een bepaalde kavel, houdt dit enkel de toelating in om te bouwen in deze kavel, maar omvat de vergunning verder geen voorwaarden. Deze voorwaarden zijn immers reeds opgenomen in het kavelbesluit. Momenteel werkt de Nederlandse overheid aan de voorbereiding van het kavelbesluit Borssele.

3. HET ADVIES

3.1. ALGEMEEN: POSITIEF ADVIES

Over het algemeen kan het Vlaamse Gewest een positief advies uitbrengen over het NWP 2. Het NWP 2 is een helder en goed gestructureerd document met een duidelijke aanpak en visie. In het plan is ook de land-zee interactie opgenomen, conform de EU Richtlijn inzake marien ruimtelijke planning, hetgeen vanuit Vlaanderen met interesse zal worden opgevolgd. Verder is er ook voldoende aandacht voor natuurbeheer en het behoud van onroerend erfgoed.

3.2. OPMERKINGEN INZAKE VEILIGHEID VOOR DE SCHEEPVAART ROND WINDMOLENPARKEN

Het Vlaamse Gewest wenst evenwel haar bezorgdheid uit te drukken omtrent de veiligheidsaspecten rond windmolenparken, vooral naar de scheepvaart toe (zie punt 4.3 van de Beleidsnota Noordzee 2016-2021). Dit geldt specifiek met betrekking tot de geplande kavel voor het windmolenpark Borssele die grenst aan het Belgische deel van de Noordzee.

Het Vlaamse Gewest adviseert om dienaangaande een veiligheidsstudie uit te voeren en daarover bilateraal overleg te plegen met de bevoegde Vlaamse diensten teneinde mogelijke grensoverschrijdende effecten en/of de impact op het gemeenschappelijk nautisch beheer na te gaan. Wat dat laatste betreft kan ook één en ander worden besproken in het kader van de Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart (Permanente Commissie).

De bezorgdheden van het Vlaamse Gewest inzake veiligheid rond windmolenparken zijn de volgende:

1. Het ontwerp criterium voor de afstand tussen de scheepvaartroutes en de windmolenparken

De Beleidsnota geeft aan dat Nederland in internationaal kader streeft naar gemeenschappelijke uitgangspunten in de ruimtelijke ordening op zee ten aanzien van afstanden tussen windturbineparken en scheepvaartroutes (punt 3.8).

Volgens het ontwerp criterium in de Beleidsnota (punt 4.3) zullen de benodigde veilige afstanden tussen scheepvaartroutes en windparken bepaald worden op 1,87 nautische mijl (NM) aan stuurboord en 1,57 NM aan bakboord voor schepen van 400m lengte en 1,54 NM aan stuurboord en 1,24 NM aan bakboord voor schepen van 300m lengte. Het ontwerp criterium is evenwel niet toegepast bij de, in 2009 aangewezen, windenergiegebieden Borssele en IJmuiden Ver. Hiervoor geldt voorsnog de afstand van 2 NM ten opzichte van de scheepvaartroute.

2. Risico's op aanvaringen, impact op de scheepscommunicatie en radarbereik

Het Vlaamse Gewest adviseert om bij de planning rond windmolenparken ook de mogelijke impact na te gaan van de infrastructuur op de communicatie tussen vaartuigen en het radarbereik (bv. relais-stations, AIS).

3. De regels voor doorvaart en medegebruik in zones voor windmolenparken

Uit de beleidsnota (punt 4.3) blijkt dat Nederland overweegt om, onder voorwaarden, toelating te verlenen aan kleine schepen (recreatie- en vissersschepen niet langer dan 24 meter) om in de zones voor windmolenparken te varen. Het Vlaamse Gewest ziet daarin mogelijks problemen met betrekking tot de handhaving van het doorvaartverbod aan Belgische zijde en alsook met de goede werking van Search and Rescue (SAR) operaties. Dit geldt dan vooral met betrekking tot het geplande windmolenpark in de kavel Borssele. Het Vlaamse Gewest adviseert daarom om aan Nederlandse zijde eveneens het algemeen geldende doorvaartverbod te handhaven.

4. De aansluiting van de windmolenparken op het landelijke elektriciteitsnet

In de Beleidsnota (punt 4.3) wordt aangegeven dat bij de bestaande en in aanbouw zijnde parken de exploitant in principe zelf verantwoordelijk is voor de aansluiting op het landelijk elektriciteitsnet. In het kader van het Energieakkoord is echter afgesproken dat, daar waar dit efficiënter is dan een directe aansluiting van windparken op het landelijk hoogspanningsnet, er een net op zee komt en dat netbeheerder TenneT hiervoor de verantwoordelijkheid krijgt. Bij

besluit van 18 juni 2014 werd TenneT aangewezen als netbeheerder om de benodigde infrastructuur op zee aan te leggen.

Het uitgangspunt daarbij is dat TenneT de aansluiting zal realiseren met het plaatsen van vijf gestandaardiseerde platforms van 700 MW, die met twee 220kV-kabels worden aangesloten op het landelijke hoogspanningsnet en dat de windturbines van de windmolenparken rechtstreeks worden aangesloten op het platform.

Wat betreft de aanleg van deze platforms en de aansluiting op het landelijke hoogspanningsnet wenst het Vlaamse Gewest te wijzen op het belang van mogelijke effecten op de scheepvaart via de Westerschelde. Daarom adviseert het Vlaamse Gewest dat dergelijke mogelijke impact voorafgaandelijk grondig zou worden bestudeerd, alvorens de bovengenoemde infrastructuurwerken uit te voeren, en dat desgevallend de nodige mitigerende maatregelen worden genomen.

3.3. OPMERKINGEN INZAKE VISSERIJ

3.3.1. Gepland verbod op visserij met wekkerkettingen en het toelaten van pulsvisserij

Het Vlaamse Gewest wenst bezwaren te uiten ten aanzien van de maatregelen marien ecosysteem, en in het bijzonder de maatregel voor visserij onder 4.2.2. voor descriptor 1, zijnde biodiversiteit: daarin staat beschreven dat per 1 januari 2016 de visserij met wekkerkettingen in de Noordzeekustzone en de Vlakte van de Raan zal worden verboden. Het Vlaamse Gewest heeft er begrip voor dat men beperkingen stelt aan bodemberoerende visserij, maar wijst erop dat er op heden geen bewijs is dat wekkerkettingen een grote negatieve invloed hebben op de biodiversiteit.

Daarentegen worden wel vragen gesteld bij het toelaten van pulsvisserij (gestimuleerd als alternatief vistuig in descriptor 3 voor commerciële vis), aangezien dit nog steeds een experimentele visserijmethode is waarover weinig kennis beschikbaar is inzake mogelijke impact op het ecosysteem. Op basis van het voorzorgsprincipe lijkt het daarom niet verantwoord om de pulsvisserij op grote schaal toe te laten.

3.3.2. Procedure inzake de beperking van bodemberoerende visserij en bodembescherming

Betreffende de beperking van bodemberoerende visserij op Klaverbank en Doggersbank en beperking visserij op Friese Front (punt 4.2.2. van de Beleidsnota) alsook de aanvullende maatregelen met bodembescherming in het Friese Front (punt 4.2.4. van de Beleidsnota) gaat het Vlaamse Gewest ervan uit dat de procedure voorzien in artikel 11 van Verordening 1380/2013/EU wordt gevolgd aangezien dit buiten de 12 mijlszone ligt.

Verzonden: Dinsdag 15 september 2015 08:07
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Oude Graanmarkt
Huisnummer: 63
Postcode: 01000
Woonplaats: BRUSSEL
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Belgian Offshore Platform
Mede namens: Leden Belgian Offshore platform

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Bij lezing van bovenvermelde documenten begrijpen wij dat ECN een studie heeft uitgevoerd naar de mogelijk windafvang. Uit de uitgevoerde analyse blijkt dat "windenergiegebied Borssele, door windafvang, een negatieve invloed heeft op de energieopbrengst van de Belgische windparken van gemiddeld ongeveer 2,7%".

Zoals hoger aangegeven hebben de leden van het BOP op geen enkel moment rekening gehouden met dergelijke (omvangrijke) parkverliezen. Deze berekeningen zijn gebeurd op basis van 'best beschikbare publieke informatie', zonder betrokkenheid van het BOP of de Belgische parken.

" The Belgian wind farms are modelled on the basis of the limited information that is publicly available"

De gebruikte aannames en windturbineposities stemmen geheel niet overeen met de realiteit van de Belgische parken op vandaag. Op heden werden reeds 182 turbines geïnstalleerd in de Belgische Noordzee (meer dan het ECN rapport veronderstelt voor C-Power, Belwind en Northwind). Bijkomend onderschat het rapport, obv een inschatting van 8 MW turbines voor alle toekomstige Belgische windparken, het totaal aantal windturbines (en mogelijk ook de wake effecten) wellicht aanzienlijk.

Op grond van bovenstaande elementen dringen de leden van het BOP er dan ook ten stelligste op aan dat de berekeningen, uitgevoerd door ECN inzake windafvang, zouden worden geactualiseerd en bijgewerkt. Hierbij dient gewerkt te worden met aannames voor de Belgische parken die conform zijn aan de reële en huidige situatie van de Belgische projecten.

In ieder geval kunnen wij niet akkoord gaan met de stelling dat deze effecten als "beperkt negatief" worden geclassificeerd.

Tevens concludeert de studie dat ook voor het windenergiegebied Borssele er gemiddeld

ongeveer 4% lagere elektriciteitsopbrengsten te verwachten zijn als gevolg van wake-effecten door de aanwezige Belgische windparken, wat betekent dat de gevolgen voor de Nederlandse windparken mogelijk nog groter zijn. Deze kunnen echter nog gereduceerd worden.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Na analyse van de door uw diensten ter beschikking gestelde documenten, MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele, hebben in het bijzonder de passages inzake wederzijdse windafvang van de Belgische en Nederlandse parken, de leden van het BOP onaangenaam verrast. Immers het voorliggend inplantingsschema van de verschillende Borssele gebieden zal ontegensprekelijk een aanzienlijke negatieve impact hebben op de rendabiliteit voor zowel de Nederlandse maar zeker ook de Belgische parken. Deze negatieve impact is voor de Belgische parken niet meer te mitigeren gezien de Belgische parken reeds operationeel of in volle ontwikkeling zijn en deze geenszins voorzien of gekend was tijdens de aanbestedingsfase van de respectieve domeinconcessies noch bij het vastleggen van het ondersteuningsmechanisme. De Belgische parken worden bijgevolg geconfronteerd met geheel nieuwe omstandigheden en negatieve effecten op hun projectontwikkelingen. Dit is voor de leden van het Belgian Offshore Platform dan ook onaanvaardbaar.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

zie vorig punt

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja Voor wat betreft de precieze locatiekeuze van de toekomstige Nederlandse parken binnen het Borssele gebied, onderschrijven de leden van het BOP geheel de stelling die ook in beide MER documenten is terug te vinden, nl. dat " de mate van windafvang afhankelijk is van de exacte invulling van deze kavels". Hierbij is het eveneens van belang dat rekening wordt gehouden met het feit dat de (i) Belgische kavels reeds sinds meerdere jaren werden toegewezen en (ii) Belgische economische zone veel kleiner is dan de beschikbare ruimte in de Nederlandse wateren.

Uitgaande van een win-win situatie voor beide landen, dringen we aan om bijkomend grondig simulatieonderzoek uit te voeren naar verschillende mogelijke inplantingsscenario's waarbij het opzet dient te zijn 'wederzijdse wake-effecten maximaal te beperken'. Concreet denken wij in ieder geval aan het verhogen van de onderlinge afstand tussen de windparken langs beide zijden van de grens.

Zowel in Nederland als in België zal de offshore windsector de komende jaren grote evoluties ondergaan die zowel economisch als ecologisch de maatschappij ten goede zullen komen. Deze evoluties brengen echter ook een aanzienlijke kost met zich mee. Willen we hierbij een zo ruim mogelijk maatschappelijk draagvlak blijven behouden, is het van cruciaal belang dat bij het uittekenen van de keuzes, deze zo kostefficiënt mogelijk gebeuren. Het beperken van het wake-effect is hierin primordiaal.

De leden van het BOP zijn dan ook van oordeel dat de voorliggende MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele onaanvaardbaar zijn gezien deze suboptimaal ingepland zijn en onvolledigheden/ onjuistheden bevatten die de belangen van haar leden raakt.

Het BOP dringt er dan ook op aan dat bovenstaande aandachtspunten verder worden onderzocht en grondig worden geanalyseerd. Graag voorzien wij u hiertoe van de nodige reële en correcte data met betrekking tot de Belgische parken.

Reactie

Bureau Energieprojecten,
Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele I en II
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Brussel, 14 september 2015

Geachte,

Betreft: reactie BOP op het MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele

In het kader van het project “Wind op zee – kavels Borssele I en II” hebben de leden van het Belgian Offshore Platform kennis genomen van de ontwerpbesluiten en het MER kavel I en II, zoals deze momenteel ter inzage liggen.

Na analyse van de door uw diensten ter beschikking gestelde documenten, MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele, hebben in het bijzonder de passages inzake wederzijdse windafvang van de Belgische en Nederlandse parken, de leden van het BOP onaangenaam verrast. Immers het voorliggend inplantingsschema van de verschillende Borssele gebieden zal ontegensprekelijk een aanzienlijke negatieve impact hebben op de rendabiliteit voor zowel de Nederlandse maar zeker ook de Belgische parken. Deze negatieve impact is voor de Belgische parken niet meer te mitigeren gezien de Belgische parken reeds operationeel of in volle ontwikkeling zijn en deze geenszins voorzien of gekend was tijdens de aanbestedingsfase van de respectieve domeinconcessies noch bij het vastleggen van het ondersteuningsmechanisme. De Belgische parken worden bijgevolg geconfronteerd met geheel nieuwe omstandigheden en negatieve effecten op hun projectontwikkelingen. Dit is voor de leden van het Belgian Offshore Platform dan ook onaanvaardbaar.

Namens de leden van het BOP en de Belgische parkexploitanten, houden wij er aan u via dit schrijven meer duidelijkheid te geven met betrekking tot onze bezorgdheden hieromtrent.

1/ Daling energieopbrengst met gemiddeld 2,7%

Bij lezing van bovenvermelde documenten begrijpen wij dat ECN een studie heeft uitgevoerd naar de mogelijk windafvang. Uit de uitgevoerde analyse blijkt dat *“windenergiegebied Borssele, door windafvang, een negatieve invloed heeft op de energieopbrengst van de Belgische windparken van gemiddeld ongeveer 2,7%”*.

Zoals hoger aangegeven hebben de leden van het BOP op geen enkel moment rekening gehouden met dergelijke (omvangrijke) parkverliezen. Deze berekeningen zijn gebeurd op basis van ‘best beschikbare publieke informatie’, zonder betrokkenheid van het BOP of de Belgische parken.

“ The Belgian wind farms are modelled on the basis of the limited information that is publicly available”¹

¹ ECN Quick scan Bulder, point 2.1, p 11

De gebruikte aannames en windturbineposities stemmen geheel niet overeen met de realiteit van de Belgische parken op vandaag. Op heden werden reeds 182 turbines geïnstalleerd in de Belgische Noordzee (meer dan het ECN rapport veronderstelt voor C-Power, Belwind en Northwind). Bijkomend onderschat het rapport, obv een inschatting van 8 MW turbines voor alle toekomstige Belgische windparken, het totaal aantal windturbines (en mogelijk ook de wake effecten) wellicht aanzienlijk.

Op grond van bovenstaande elementen dringen de leden van het BOP er dan ook ten stelligste op aan dat de berekeningen, uitgevoerd door ECN inzake windafvang, zouden worden geactualiseerd en bijgewerkt. Hierbij dient gewerkt te worden met aannames voor de Belgische parken die conform zijn aan de reële en huidige situatie van de Belgische projecten.

In ieder geval kunnen wij niet akkoord gaan met de stelling dat deze effecten als “beperkt negatief” worden geclassificeerd.

Tevens concludeert de studie dat ook voor het windenergiegebied Borssele er gemiddeld ongeveer 4% lagere elektriciteitsopbrengsten te verwachten zijn als gevolg van wake-effecten door de aanwezige Belgische windparken, wat betekent dat de gevolgen voor de Nederlandse windparken mogelijk nog groter zijn. Deze kunnen echter nog gereduceerd worden.

2/ Locatiekeuze Borssele

Voor wat betreft de precieze locatiekeuze van de toekomstige Nederlandse parken binnen het Borssele gebied, onderschrijven de leden van het BOP geheel de stelling die ook in beide MER documenten is terug te vinden, nl. dat “ de mate van windafvang afhankelijk is van de exacte invulling van deze kavels”. Hierbij is het eveneens van belang dat rekening wordt gehouden met het feit dat de (i) Belgische kavels reeds sinds meerdere jaren werden toegewezen en (ii) Belgische economische zone veel kleiner is dan de beschikbare ruimte in de Nederlandse wateren.

Uitgaande van een win-win situatie voor beide landen, dringen we aan om bijkomend grondig simulatieonderzoek uit te voeren naar verschillende mogelijke inplantingsscenario's waarbij het opzet dient te zijn ‘wederzijdse wake-effecten maximaal te beperken’. Concreet denken wij in ieder geval aan het verhogen van de onderlinge afstand tussen de windparken langs beide zijden van de grens.

Zowel in Nederland als in België zal de offshore windsector de komende jaren grote evoluties ondergaan die zowel economisch als ecologisch de maatschappij ten goede zullen komen. Deze evoluties brengen echter ook een aanzienlijke kost met zich mee. Willen we hierbij een zo ruim mogelijk maatschappelijk draagvlak blijven behouden, is het van cruciaal belang dat bij het uittekenen van de keuzes, deze zo kostefficiënt mogelijk gebeuren. Het beperken van het wake-effect is hierin primordiaal.

De leden van het BOP zijn dan ook van oordeel dat de voorliggende MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele onaanvaardbaar zijn gezien deze suboptimaal ingepland zijn en onvolledigheden/onjuistheden bevatten die de belangen van haar leden raakt.

Het BOP dringt er dan ook op aan dat bovenstaande aandachtspunten verder worden onderzocht en grondig worden geanalyseerd. Graag voorzien wij u hiertoe van de nodige reële en correcte data met betrekking tot de Belgische parken.

Wij danken u alvast voor het opnemen van onze reactie in het MER-onderzoek en blijven ter uwer beschikking voor verder constructief overleg.

Met hoogachting

Secretaris-generaal
Belgian Offshore Platform v.z.w.

Verzonden: Dinsdag 15 september 2015 17:36
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Scheldedijk
Huisnummer: 30
Postcode: 2070 BE
Woonplaats: ZWIJNDRECHT
Telefoonnummer:
E-mailadres: administration@otary.be
Als: Organisatie
Organisatie: Rentel NV

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

zie schrijven. Parkeffecten zijn wellicht onderschat. Assumpties ECN studie zijn niet in lijn met de realiteit.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Effecten op Belgische parken in MER en mitigerende maatregelen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Windafvang resulteert in direct verlies voor Rentel (reële productie en business case). Rentel is niet langer bij machte om zelf mitigerende maatregelen te nemen.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Nederland kan nog rekening houden met win-win effecten door kritieke Borssele zones te wijzigen.

Reactie

RENTEL

0006

**Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten
Borssele I en II**
Postbus 248
2250 AE Voorschoten
Nederland

Date: 15/09/2015
Our Reference: REN15-S115
Your Reference:

CC:

Subject: Reactie RENTEL NV (Rentel) op het MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele

Geachte,

Wij verwijzen naar het project "Wind op zee – kavels Borssele I en II" en het schrijven van Belgian Offshore Platform vzw mbt de ontwerpbesluiten en het MER kavel I, zoals deze momenteel ter inzage liggen.

Rentel heeft met aandacht het dossier mbt de MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele bestudeerd. Zoals omstandig beschreven in voormeld schrijven van Belgian Offshore Platform vzw heeft de huidige inplanting van de Borssele gebieden aanzienlijke nefaste effecten voor zowel de Belgische als de Nederlandse windparken op zee.

Echter, gelet op de actuele inplanting van de Borssele zone en de berekeningen uit de ECN studie (Quick scan of the influence of the Borssele Wind Farms on the (planned) offshore wind farm in Belgium including losses for nearby Belgian Wind Farms, ECN-E-15-015, February 2015), waaruit een gemiddelde windafvang blijkt van (minstens) 2,7% ten nadele van de Belgische windparken, moet Rentel vaststellen dat deze nadelige effecten voor diens specifiek park nog nadeliger zullen zijn gezien de specifieke lokatie van Rentel. Dit belooft blijkens deze studie (minstens) 3,60% voor Rentel (pagina 16, tabel 7).

Voor alle duidelijkheid willen we beklemtonen dat Rentel reeds houder is van een domeinconcessie sinds 2009 (en een bouw en exploitatievergunning sinds 2013). De tenderprocedures met de windturbine leveranciers lopen sinds meer dan twee jaar en zijn op dit moment in een eindfase. Hetzelfde geldt voor de elektrische en civiele loten in het ontwikkelingstraject.

Op basis van de huidige stand van de project-ontwikkeling, respectieve wettelijke en vergunningsvoorwaarden heeft Rentel geen mogelijkheid meer om mitigerende maatregelen te nemen teneinde de negatieve effecten van de Borssele ontwikkeling te verminderen of te vermijden.

RENTEL

Zoals reeds werd becijferd in een 'eigen' ECN rapport staat het dan ook vast dat Rentel rechtstreeks in haar belang wordt geraakt. Rentel kan zich geenszins vinden in het huidige ontwikkelingsvoorstel van Borssele en dringt aan op verder overleg en bijsturing hieromtrent. Het lijkt ondenkbaar dat er geen oplossing is voor de absurde situatie waarbij zowel de windparken in België als in Nederland slechter af zijn ten gevolge van de wederzijdse windafvang.

Uitgaande van een win-win situatie voor beide landen, dringen we in ieder geval aan om bijkomend grondig simulatieonderzoek uit te voeren naar verschillende mogelijke inplantingsscenario's van de Borssele zone waarbij het opzet dient te zijn 'wederzijdse wake-effecten maximaal te beperken'. Concreet denken wij in ieder geval aan het verhogen van de onderlinge afstand tussen de windparken door het Noord oostwaarts verschuiven van de Zuid westelijke grens van de Borssele 2,3, en 4 zones of in ieder geval de inplanting van de Borssele zones 2, 3 en 4 op geruime afstand (enkele kilometers) te laten starten.

Voor Rentel is het duidelijk dat voorliggende MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele suboptimaal ingepland zijn en onvolledigheden/ onjuistheden bevatten die zeer specifiek Rentel in haar belangen schaden.

Rentel dringt stellig aan hiervoor het nodige te doen en dit alvast mee te beschouwen in het MER-onderzoek. Gelet op het bovenstaande, ziet Rentel zich tevens genoodzaakt u dit bericht te versturen onder uitdrukkelijk voorbehoud van al haar rechten.

Voorts blijven wij uiteraard ter uwer beschikking voor verder constructief overleg.

Met hoogachting

CEO Rentel NV

Verzonden: Woensdag 16 september 2015 11:16
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Wattbaan
Huisnummer: 0
Postcode: 3439 ML
Woonplaats: NIEUWEGEIN
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Watersportverbond
Mede namens: Watersportverbond,

Nederlands Platform voor Waterrecreatie,

BBZ - Vereniging voor beroepschartervaart,

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Nee.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Nee.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Er ontstaat een grotere verkeersdrukke in of in de directe nabijheid van de scheepvaartroutes als de windparken niet doorvaarbaar zijn voor de recreatievaart. Voor de veiligheid van de kleine scheepvaart kan dit negatieve gevolgen hebben, en die dienen vermeden te worden. Zie hiervoor ook de eerder door ons ingediende zienswijze van 25 november 2014.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zoals aangegeven in onze zienswijze dient het doorvaarbaar zijn van de windparken ook 's nachts te worden overwogen.

Reactie

Windenergiegebied kavelbesluit 1 en 2 Borssele en de kleine scheepvaart (recreatievaart)

Deze zienswijze is gemaakt en wordt gedragen door:

- » *Watersportverbond (Koninklijk Nederlands Watersport Verbond-KNWW)*
- » *Platform Waterrecreatie (Nederlands Platform voor Waterrecreatie-NPvW)*
- » *Vereniging voor Beroepschartervaart (BBZ)*

Nieuwegein, 16 september 2015

Inleiding

In de voorliggende Kavel besluiten voor Borselle 1 en 2 is rekening gehouden met het onder voorwaarden openstellen van deze windparken voor schepen kleiner dan 24 meter. Deze keuze wordt volledig ondersteund door de hierboven genoemde organisaties.

Het is verheugend om vast te stellen dat de door het Maritime Research Institute Netherlands (MARIN) uitgevoerde risicoanalyses geen noemenswaardige verhoging van een aanvaringsrisico aantonen.

Het bij de risicoanalyse gevoegde kaartje van de "verkeerssituatie voor het scenario (2020) waarin kavels 1 en 2 zijn afgesloten voor het verkeer, net als het windenergie gebied aan Belgische zijde" – (MER bijlage 6 figuur 8.4) illustreert hoe de kleine scheepvaart naar de scheepvaart routes wordt toe gedwongen indien doorvaart niet wordt toegestaan.

1

De voorwaarden die gesteld worden om doorvaart toe te staan zijn uitvoerig besproken met Rijkswaterstaat Directie Zee en Delta, in een stakeholders overleg op 1 september 2015.

De resultaten worden voorgelegd aan het Interdepartementaal Directeuren Overleg Noordzee (IDON) met een tekstvoorstel voor het NWP-2, goedkeuring door het Kabinet, waarna doorvaart formeel vastgelegd kan worden.

Standpunt

Gelet op de nu nog bestaande (maar niet meer verwachte) onzekerheid om doorvaart voor schepen kleiner dan 24 meter toe te staan hechten wij er aan om nogmaals te verwijzen naar de eerder ingediende zienswijze van 25 november 2014, welke zekerheidshalve als bijlage is gevoegd. De daarin genoemde argumentatie blijft onverkort van kracht.

Een genoemde voorwaarde is dat het niet is toegestaan om tussen zonsondergang en zonsopkomst (bij nacht) in de parken te verblijven. Deze voorwaarde lijkt gestoeld op de wens op visuele handhaving mogelijk te maken (verbod op vissen met netten).

Uit scheepvaart veiligheidsoverweging is het ons inziens echter wenselijk om juist ook in de donkere uren gebruik te kunnen maken van de vaarroutes door de windparken. Knelpunt is echter dat bij Ronde 1 en 2 windparken de palen binnen de windparken niet noodzakelijkerwijs voorzien zijn van lichten op zee niveau.

Teneinde in de toekomst op basis van opgedane ervaring de mogelijkheid te kunnen bieden om doorvaart ook 's nachts te kunnen toestaan is het verzoek om te onderzoeken of lichten op zeeniveau kunnen worden opgenomen in de specificaties van de individuele turbines. Achtergrond is dat aanbrengen van deze voorziening bij de bouw zeer beperkte kosten met zich meebrengt terwijl het retrofitten op bestaande installaties aanzienlijk duurder zal zijn.

In dit verband verwijzen wij naar het in februari 2014 door voornoemde organisaties uitgebrachte "Gezamenlijk Standpunt van de Recreatieve Scheepvaart ten aanzien van Windenergieparken op het Nederlandse Deel van de Noordzee". Daarin is de volgende tekst opgenomen:

2

Dagmerken en verlichting

Windturbines dienen voor de scheepvaart duidelijk zichtbaar te zijn conform de door de IALA gestelde voorschriften. Tot een hoogte van 12 meter boven het wateroppervlak geschilderd in een helder gele kleur. Des nachts moet, middels een niet verblindend strijklicht, het nummer van de individuele turbine alsmede de naam van het betreffende windturbinepark zichtbaar zijn.

Contactadressen

Koninklijk Nederlands Watersport Verbond

Postbus 2658

3430 GB Nieuwegein

www.waterportverbond.nl

www.watersporters.nl

info@watersportverbond.nl

Contactpersoon

(lid Regioteam Noordzee)

Nederlands Platform voor WaterRecreatie

www.npvw.nl

Contactpersoon

E-mail: secretaris@npvw.nl

3

BBZ - Vereniging voor beroepschartervaart

Kuipersdijk 17

1601 CL Enkhuizen

www.beroepschartervaart.nl

info@beroepschartervaart.nl

Contactpersoon

Windenergiegebied Borssele en de kleine scheepvaart (recreatievaart)

Zienswijze van de belanghebbende organisaties
Nieuwegein, 25 november 2014

Inhoud

Inleiding.....	3
Conclusie.....	4
De deelnemende organisaties.....	5
Watersportverbond (KNWV).....	5
Platform Waterrecreatie (NPvW).....	6
BBZ Vereniging voor Beroepschartervaart.....	7
Standpunt.....	8
Algemeen.....	8
Routes en knelpunten.....	8
Recreatievaart langs de kust.....	10
Routes naar Engelse havens gelegen ten noorden van aanloop Harwich.....	10
Routes richting Thamesmonding en Sunk.....	10
Wegnemen belemmeringen.....	10
Bijlage 1, kaart.....	11
Bijlage 2,.....	12
Waypoints van de voor Borssele relevante vaarroutes.....	12

Inleiding

De Nederlandse Watersport- en Sportvisserij-organisaties die de recreatieve gebruikers van de Noordzee vertegenwoordigen hebben in februari 2014 een gezamenlijk standpunt ingenomen naar aanleiding van de plannen van de Nederlandse overheid ten aanzien van de ontwikkeling en plaatsing van windturbineparken binnen de exclusieve economische zone van het Koninkrijk der Nederlanden.

Dat geschrift verwoordt dit standpunt en moet gezien worden als een *reactie zienswijze* op de "Ontwerp-Rijksstructuurvisie Windenergie op zee" en de "Haalbaarheidsstudie Windenergieparken binnen de 12-mijlszone" en de daarbij behorende documenten. Verder borduurt het voort op het Kennisdocument "Project Varen en Vissen in Windturbineparken".

Het standpunt is gemaakt en wordt gedragen door:

- o Watersportverbond (Koninklijk Nederlands Watersport Verbond-KNWW)
- o Platform Waterrecreatie (Nederlands Platform voor Waterrecreatie-NPvW)
- o Vereniging voor Beroepschartervaart (BBZ)

Mede gesteund door:

- o HISWA Vereniging
- o Koninklijke Sportvisserij Nederland (SVN)

Grote verenigingen van toervaarders zoals o.a. de Nederlandsche Vereeniging van Kustzeilers, de Nederlandse Vereniging van Toerzeilers en het Verbond Nederlandse Motorbootsport zijn bij de bovenstaande organisaties aangesloten.

Bovengenoemd document dat zoveel als mogelijk en toepasselijk in overeenstemming gebracht met de position papers zoals gepubliceerd door de Royal Yachting Association (RYA, UK) en de European Boating Association (EBA)

Waar in dit document over recreatievaart wordt gesproken, wordt bedoeld alle zeegaande schepen met een lengte < 24meter

Het "Gezamenlijk Standpunt van de Recreatieve Scheepvaart ten aanzien van Windenergieparken op het Nederlandse Deel van de Noordzee" is in brede kring uitgedragen en heeft steun ontvangen vanuit de SAN, KNRM, Nederlandse Kustwacht en NWEA.

Naar aanleiding van:

- het besluit over het uitgeven van 2 kavels binnen het aangewezen windenergiegebied Borssele en
- de concept nota Reikwijdte en Detailniveau Milieueffectrapport Kavelbesluiten Borssele,

willen de betrokken organisaties nogmaals hun zienswijze onder de aandacht brengen.

Deze zienswijze grijpt terug op bovengenoemd document en hetgeen ter sprake is gekomen bij het onderzoek "Medegebruik en Doorvaart" en geeft de belangen weer die kleine schepen hebben bij vrije doorvaart van het windenergiegebied Borssele.

Met windenergiegebied Borssele wordt bedoeld het gebied zoals aangegeven in het Nationaal Waterplan.

Conclusie

De gezamenlijke organisaties zijn van mening dat het ruimtebeslag door de aanleg en exploitatie van Windenergiegebieden op de Noordzee, tot zo weinig mogelijk beperkingen voor de recreatievaart dient te leiden. Daarbij gaat het primair om de veilige vaart van kleine schepen en daarnaast, door medegebruik, het zo veel mogelijk in stand houden van ruimte om te varen.

- a. Recreatievaart moet een ongehinderde vrije doorvaart door het windenergiegebied Borssele verleend worden.
- b. Het windenergiegebied Borssele mag er niet toe leiden, dat ongewenste langdurige nabijheidsituaties tussen recreatievaart en grote zeevaart plaats vinden, anders dan tijdens het oversteken van de toeleidingsgeulen naar de Westerschelde, de verkeersbanen van de Noord Hinder c.q. Maas verkeersscheidingsstelsels en de clearways door en tussen de verschillende kavels binnen het genoemde windenergiegebied.
- c. Het windenergiegebied Borssele mag er geen oorzaak van zijn, dat recreatievaartuigen ongewenst op drukke verkeersknooppunten, in voorzorgsgebieden, ankergebieden en beloodsingsgebieden terecht komen.
- d. Het windenergiegebied Borssele mag geen oorzaak zijn dat kleine schepen grote omwegen moeten maken en zonder noodzaak langer op zee verblijven dan noodzakelijk is.
- e. Afsluiting van een geheel of gedeeltelijk kavel mag alleen plaatsvinden tijdens de opbouw en gedurende onderhoudswerkzaamheden van zodanige aard, dat doorvaart van andere dan onderhoudsvaartuigen niet verantwoord is.

De deelnemende organisaties

Watersportverbond (KNWV)

Het Watersportverbond vertegenwoordigt 430 watersportorganisaties en er zijn ongeveer 90.000 sporters lid van het Watersportverbond. Daarnaast zet het Verbond zich ook in voor de bijna 1 miljoen watersporters die buiten het verenigingsleven om van de Nederlandse wateren genieten.

Doel: *Het mogelijk maken van veilig, duurzaam en succesvol watersporten.*

Werkwijze

De activiteiten voor *toervaarders* in de breedste zin des woords zijn:

- *Belangenbehartiging:* Het Watersportverbond zorgt voor een schone, toegankelijke, veilige en betaalbare watersport op regionaal, nationaal en internationaal niveau. Denk daarbij aan het openhouden van vaarwater, schoon en natuurlijk water, een veilig samengaan met de beroepsvaart en het bedienen van bruggen en sluisen.
- *Verenigingsondersteuning:* Het Watersportverbond helpt verenigingen bij leden- en vrijwilligerswerving. Ook geeft het Verbond advies op het gebied van wet en regelgeving, vergunningen en fiscale zaken maar ook ten aanzien van accommodatie, haven, clubhuis en verenigingsactiviteiten.
- *Ledenservice:* Voor de leden van het Watersportverbond zijn er allerlei voordelen, zoals: korting op bootpapieren, vaaropleidingen en –cursussen, verzekeringen, de gastvrijheidregeling en de HISWA. Daarnaast wordt het laatste Watersportnieuws verzorgd.
- *Opleidingen:* Het Watersportverbond initieert en ondersteunt al vele jaren de opleidingen voor watersporters die op zee hun sport uitoefenen. Naast vele andere cursussen verzorgt het verbond o.a. de examinering van de cursus Theoretische Kustnavigatie. Er is bijna geen watersporter die zich op zee waagt zonder in het bezit te zijn van dit op vrijwillige basis verkregen Certificaat Theoretische Kust Navigatie (TKN).

Ten aanzien van de *wedstrijdsport* is het Watersportverbond:

- de nationale autoriteit voor het wedstrijdzeilen, -surfen en –kanoën op diverse niveaus en in verschillende klassen, van de jeugd tot en met de topsporters die op internationaal niveau gaan voor de medailles. Het Verbond doet dit op vier niveaus: stimuleren, opleiden, ontwikkelen van talent en meedoen op het hoogste niveau.
- stimuleert het Verbond de competitieve watersport: het Verbond helpt bij het ontwikkelen van competitie, wedstrijden en evenementen op elk gewenst niveau.

Algemeen

Vanuit het gehele land zijn er een aanzienlijk aantal bij de organisaties aangesloten leden, die hun sport op de Noordzee beoefenen.

Platform Waterrecreatie (NPvW)

Het Nederlands Platform voor Waterrecreatie (korte naam Platform Waterrecreatie) is opgericht op 1 januari 2005 als de opvolger van het Watersportberaad. Het is een samenwerkingsverband van organisaties die actief zijn op het gebied van Waterrecreatie. De deelnemende organisaties vertegenwoordigen bij elkaar ruim één miljoen georganiseerde watersporters in Nederland.

NB: Tezamen met de bij het Watersportverbond aangesloten organisaties van watersporters is hiermee het merendeel van de georganiseerde zeevarende watersport vertegenwoordigd.

Doel: Het Platform Waterrecreatie wil door samenwerking, kennis- en informatie-uitwisseling Waterrecreatie een sterkere positie geven waarbij zowel het economisch belang daarvan wordt benadrukt als ook de logische samenhang met een verantwoord natuurbeheer en –beleid. Recreatie en Natuur worden daarbij als een onlosmakelijk geheel gezien.

Werkwijze

Het Nederlands Platform voor WaterRecreatie wil:

- o Samenwerking tussen de aangesloten leden verbeteren, onder meer door onderling informatie uit te wisselen en overleg met elkaar te voeren over actuele zaken. Doel is om bij het behartigen van de belangen van de watersporters steeds in een zo breed mogelijke coalitie op te treden.
- o Standpunten afstemmen en zo mogelijk (mede) namens andere organisaties optreden. Daardoor kunnen de aangesloten organisaties meer bereiken.

Enkele van de aangesloten organisaties hebben professionele belangenbehartigers in dienst. Zij houden in Den Haag, Brussel en daarbuiten de vinger aan de pols en beïnvloeden het overheidsbeleid. Zij informeren overige aangesloten organisaties over ontwikkelingen die voor hen van belang zijn, zodat daar tijdig en adequaat op ingespeeld kan worden. Op nationaal niveau wordt structureel samengewerkt in de Regiegroep Recreatie en Natuur. Ook het Watersportverbond, de brancheorganisatie Hiswa en de ANWB zijn daarin vertegenwoordigd.

Het Platform Waterrecreatie is vertegenwoordigd in het bestuur van de Stichting Recreatie Toervaart Nederland (evenals Sportvisserij Nederland). Deze stichting is via haar projectorganisatie "Varen Doe Je Samen" ook gericht op de veiligheid van het varen op de Noordzee. Het Platform Waterrecreatie en het Watersportverbond zijn hier ook rechtstreeks bestuurlijk bij betrokken.

Algemeen

De grote groep georganiseerde watersporters en waterrecreanten die het NPvW vertegenwoordigt, heeft Nederland veel te bieden. Het is een economisch belangrijke sector (jaaromzet: €7,8 miljard!), in grootte vergelijkbaar met de binnenvaart in Nederland.

Vanuit het gehele land zijn er een aanzienlijk aantal bij de leden-organisaties aangesloten watersporters, die hun sport op de Noordzee beoefenen.

BBZ Vereniging voor Beroepschartervaart

De BBZ, Vereniging voor Beroepschartervaart, is de brancheorganisatie voor de Nederlandse chartervaart. Als belangenvereniging voor werkgevers én werknemers is de BBZ actief op verschillende niveaus.

Doel

De BBZ zet zich in voor een duurzame, veilige en rendabele vloot van motor- en zeilpassagiersschepen. Op deze manier kan het Nederlands maritiem erfgoed blijven varen.

Werkwijze

De BBZ overlegt met plaatselijke, landelijke en Europese overheden over de regelgeving. Daarnaast is de BBZ de vraagbaak voor alle belanghebbenden; niet alleen voor de leden maar ook voor havenautoriteiten, overheden en de gasten aan boord van de schepen. De BBZ zet zich daarnaast in voor een duurzame en rendabele vloot van motor- en zeilpassagiersschepen.

Algemeen

De Vereniging voor Beroepschartervaart wordt in de branche soms aangeduid als BBZ. Dit komt voort uit de oude naam "Belangenvereniging voor Beroeps Zeilschippers". Sinds de fusie met de motorpassagiersvaart in 1996 is de naam aangepast tot Vereniging voor Beroepschartervaart.

Standpunt

Algemeen

De bij deze visie betrokken organisaties ondersteunen de doelstellingen met betrekking tot het ontwikkelen van bronnen van duurzame energie.

De genoemde organisaties stellen het zeer op prijs dat zij als belanghebbenden (stake holder) gezien worden met betrekking tot het windenergie gebied Borssele.

Onze belangrijkste doelstellingen voor deelname aan het overleg ten aanzien van de ontwikkeling van duurzame energieparken op zee is het waarborgen van de veilige navigatie door een goede markering en het zeker stellen, dat de recreatieve vaart op zee zo min mogelijk wordt belemmerd.

Het noemen van aantallen individuele belanghebbenden is voor een groot deel van onze organisaties een probleem; het gaat niet om in tijd en intensiteit vast afgebakende verkeersstromen maar om deels seizoensgebonden recreatievaart waarvan de intensiteit ook kan fluctueren afhankelijk van weerpatronen. Met name voor de recreatievaart, hebben we in Nederland in zekere zin een luxe positie v.w.b. de keuze van vaargebieden en -routes. De waterrecreant met een zeewaardig schip heeft niet alleen de Noordzee als vaargebied tot zijn beschikking, maar kan bij ongunstige weersomstandigheden zijn activiteiten ook verleggen naar de vele binnenduins gelegen grote vaarwateren zoals Wadden, IJsselmeer en Zeeuwse Stroom. Gericht onderzoek naar recreatieve verkeersdeelnemers op de Noordzee in het zeegebied tussen de Maasmond en de Belgische grens zal dan ook sterk wisselende resultaten opleveren, als onderzoek gedaan wordt tijdens een vaarseizoen waar het weer over het algemeen gunstig is en een vaarseizoen met minder gunstig weer.

Voor de zeevarende waterrecreanten is er geen noodzaak een ligplaats te hebben in een van de aan zee grenzende havens. Thuishavens liggen verspreid door het gehele land met belangrijke concentraties in IJsselmeerhavens en langs de Zeeuwse zeearmen.

Wel kan er een analyse gemaakt worden van het vaarpatroon van de recreatievaart voor de kust van de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden

Deze visie verwoordt de bezorgdheid van de betrokken organisaties met betrekking tot de invloed van windenergiegebied Borssele op de veiligheid van de zeegaande recreatievaart.

Routes en knelpunten.

Zie bijgevoegd kaartfragment (Bijlage 1)

Voor het zuidelijk deel van de Noordzee kent vele gebieden waar het onwenselijk is dat kleine schepen zich mengen met grote zeegaande vaart.

Te noemen zijn:

- Voorzorgsgebied Noord Hinder
- De aanloop naar beloodsingspost Steenbank
- De aanloop naar de beloodsingspost Wandelbaar
- Het Voorzorgsgebied Maas

Verder proberen kleine schepen hun tijd op zee, in verband met het snel veranderende weer op de Noordzee, zo kort mogelijk te houden. Een oversteek naar of van Engeland duurt al gauw een etmaal en de weersvooruitzichten kunnen in zo'n periode sterk veranderen. Bij een windkracht van 5 Beaufort en meer kan bijvoorbeeld een klein zeilschip al moeilijk tegen de zeegang opkruisen. Voor een oversteek wordt een zo gunstig mogelijk tijdstip uitgezocht. De snelheid is relatief laag en elke omweg betekent

al gauw vele uren extra vaartijd en een extra belasting voor de in het algemeen kleine bemanning.

Recreatievaart langs de kust

Voor de recreatievaart langs de kust komende uit Noord Nederland met bestemming Belgische en Franse kust vormt het Windenergiegebied Borssele geen belemmering. Zij varen afhankelijk van de wind via het Middeldiep of het Steendiep richting Belgische havens. De enige plaatsen waar ze met intensief scheepvaartverkeer in aanraking komen, zijn de oversteek aanlooproute Oostgat en de oversteek Wandelaar/Scheur.

Routes naar Engelse havens gelegen ten noorden van aanloop Harwich

Voor de schepen die op weg zijn naar bovengenoemde havens, vormt het Windenergiegebied Borssele geen belemmering. Die steken over, daarbij haaks kruisend, het VSS Maas West Outer of bij voorkeur het VSS Maas West Inner, zodat het verkeer komende uit of gaande naar het voorzorgsgebied tussen deze twee verkeersscheidingsstelsels gemeden wordt. Wel is daarbij een punt van aandacht ankergebied 4 west.

Routes richting Thamesmonding en Sunk

De aangewezen plaats om op weg naar deze havens het scheepvaart verkeer te kruisen, is het Noord Hinder South Verkeersscheidingsstelsel. Een veel gebruikt waypoint is hier een punt dat ongeveer 1 zeemijl ZZW van de boei NHR-SE gelegen is.

Schepen die vanuit het Slijkgat (SG2) komen varen via het Middeldiep richting veilig vaarwaterboei Middelbank, waar zij de aanloop van de beloodsingspost Steenbank naar het Oostgat oversteken en vandaar rechtstreeks naar het bovengenoemde waypoint.

Schepen die vanaf de Oosterschelde komen zullen vanaf de boei DR1 (aanloop Roompot) of WG1 (aanloop Westgat) rechtstreeks koers zetten naar het bovengenoemde waypoint evenals de jachten die vanuit de Westerschelde via de Geul van de Walvischstaart varen.

Alle schepen die bovengenoemde routes varen vinden het Windenergiegebied Borssele op hun weg. Dat leidt tot de volgende problemen:

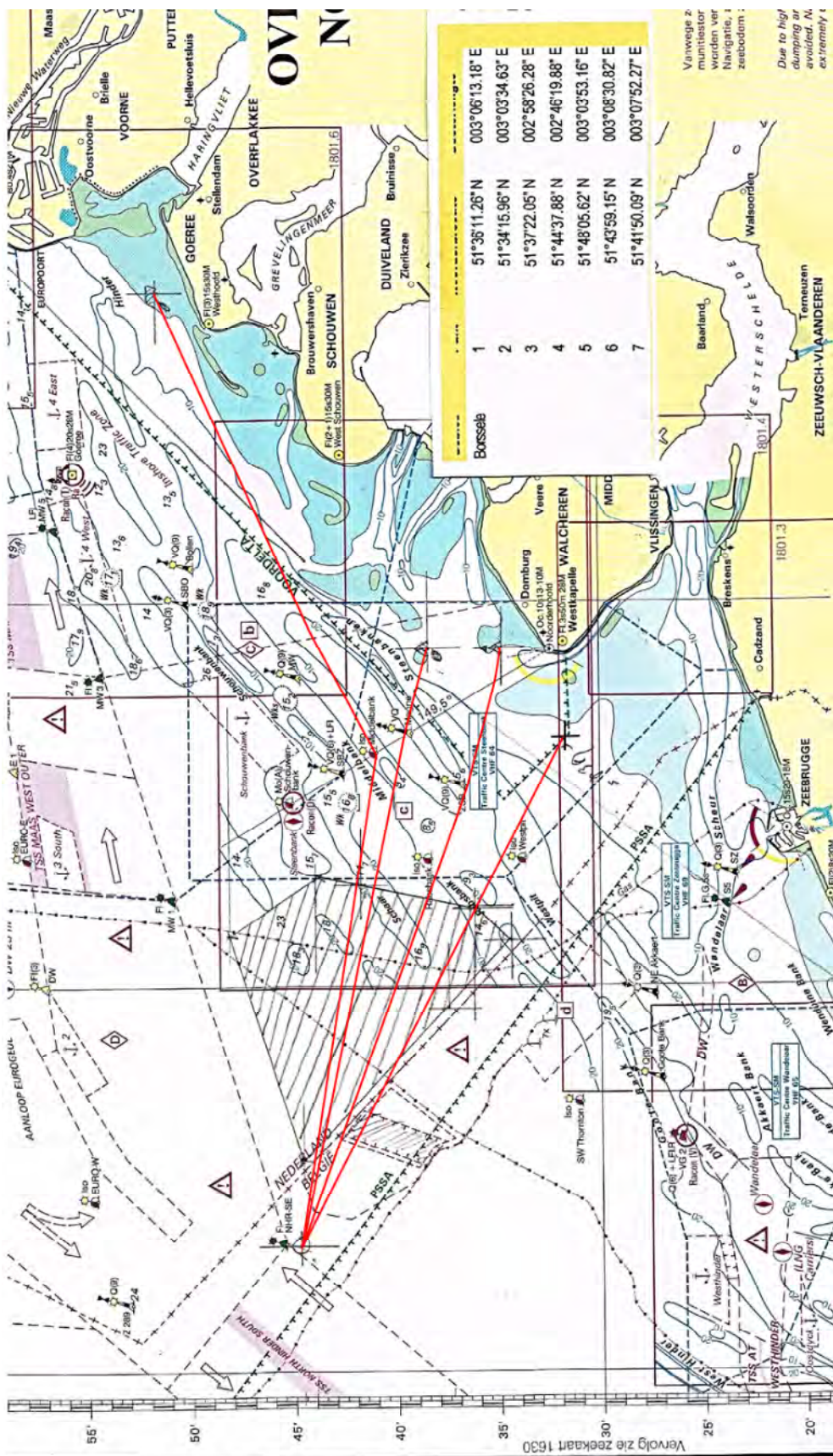
- Kleine schepen moeten een relatief grote omweg maken.
- Kleine schepen die ten Noordoosten van dit windenergiegebied varen moeten gedwongen door het beloodsingsgebied Steenbank, dat direct aan het windenergiegebied grenst.
- Daarna moeten zij tussen de Noordwest rand van dit gebied en het voorzorgsgebied Noord Hinder varen. Dit is niet gewenst. Dicht bij de rand van dit gebied, varn kleine schepen dan in tegengestelde richting als de grote scheepvaart in het voorzorgsgebied. Extra verwarring kan daarbij optreden als, bij overwegend westelijke windrichtingen, door zeilschepen gelaveerd wordt.
- Als zij ten westen van het windenergiegebied varen worden zij geconfronteerd met de op Borssele aansluitende Belgische windenergiegebieden, wat leidt tot een ongewenst grote omweg en, afhankelijk van de wind en stroom, verlenging van de vaartijd met vele uren.

Wegnemen belemmeringen

Bij het toestaan van doorvaart voor kleine schepen worden de grootste belemmeringen weggenomen. Voor een klein schip is een windenergiegebied een ruim zeegebied, met hier en daar een obstakel, dat indien voldoende gemarkeerd geen groter gevaar voor de navigatie oplevert dan welk ander obstakel op zee dan ook.

Door de Engelse zusterorganisaties zijn al proeven gedaan (zie: Cruising Association "Sailing through a Wind Farm") In het Verenigd Koninkrijk zijn de Wind energiegebieden vrij doorvaarbaar voor schepen met een lengte kleiner dan 24 meter. Ook zijn er daar al gevallen bekend van schepen die juist in moeilijkheden kwamen omdat zij de windenergiegebieden trachtten te vermijden.

Bijlage 1, kaart

Bijlage 2,

Waypoints van de voor Borssele relevante vaarroutes

vaarwater	navigatiekenmerk	Breedte N (WGS84)	Lengte E (WGS84)
Aanloop Slijkgat	Rode stompe lichtboei SG2	51°-51',3	003°-54',1
<i>Ooster Schelde</i>			
Aanloop Westgat	Groene spitse lichtboei WG1	51°-38',3	003°-26',25
Aanloop Roompot	Groene spitse ton DR1	51°-34',95	003°-26',2
<i>Westerschelde</i>			
Aanloop Geul van de Walvischstaart	Rode stompe ton GvW2	51°-31',8	003°-20',2
Veilig vaarwater boei	Verticaal rood-wit gestreepte bol ton Middelbank	51°-40',8	003°-18',2
<i>Aanvang Oversteek VSS North Hinder South</i>			
0,8nm WZW	Groene Spitse lichtboei NHR-SE	51°-44',67	002°-39',41

Verzonden: Woensdag 16 september 2015 14:29
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat:
Huisnummer:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Particulier

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie schrijven in bijlage. Parkeffecten zijn wellicht onderschat en behoeven verder onderzoek. Assumpties ECN studie zijn niet in lijn met de (Belgische) realiteit.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Effecten op de Belgische parken en mitigerende maatregelen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Windafvang resulteert in direct verlies voor Mermaid (reële productie en business case). Mermaid is niet langer bij machte om zelf mitigerende maatregelen te nemen gelet op vergunningsvoorwaarden en ontwikkelingstraject.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Nederlandse zone kan wel nog rekening houden met win-win effecten door grenzen Borssele zone aan te passen.

Reactie

Mermaid

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten
Borssele I en II
Postbus 248
2250 AE Voorschoten
Nederland

Datum: 15/09/2015
Ons kenmerk: MM15-S010
Uw kenmerk:

Subject: Reactie THV MERMAID (Mermaid) op het MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele

Geachte,

Wij verwijzen naar het project "Wind op zee – kavels Borssele I en II" en het schrijven van Belgian Offshore Platform vzw mbt de ontwerpbesluiten en het MER kavel I, zoals deze momenteel ter inzage liggen.

Mermaid heeft met aandacht het dossier mbt de MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele bestudeerd. Zoals omstandig beschreven in voormeld schrijven van Belgian Offshore Platform vzw heeft de huidige inplanting van de Borssele gebieden aanzienlijke nefaste effecten voor zowel de Belgische als de Nederlandse windparken op zee.

Echter, gelet op de actuele inplanting van de Borssele zone en de berekeningen uit de ECN studie (*Quick scan of the influence of the Borssele Wind Farms on the (planned) offshore wind farm in Belgium including losses for nearby Belgian Wind Farms, ECN-E-15-015, February 2015*), waaruit een gemiddelde windafvang blijkt van (minstens) 2,7% ten nadele van de Belgische windparken, stelt Mermaid vast dat de nadelige effecten voor diens specifiek park evenzeer nadelig zijn. Dit belooft blijkens deze studie (minstens) 2,36% voor Mermaid (pagina 16, tabel 7).

Voor alle duidelijkheid willen we beklemtonen dat Mermaid reeds houder is van een domeinconcessie sinds 2012 (en een bouw en exploitatievergunning sinds eerder dit jaar).

Op basis van de huidige stand van de project-ontwikkeling, respectieve wettelijke en vergunningsvoorwaarden heeft Mermaid geen mogelijkheid meer om mitigerende maatregelen te nemen teneinde de negatieve effecten van de Borssele ontwikkeling te verminderen of te vermijden.

THV MERMAID Administratieve zetel
Slijkensesteenweg 2, B-8400 Oostende Belgium
T: +32 3 250 55 51 F: +32 3 250 55 52
E: administration@otary.be

Mermaid

Zoals reeds werd becijferd in een 'eigen' ECN rapport staat het dan ook vast dat Mermaid rechtstreeks in haar belang wordt geraakt. Mermaid kan zich geenszins vinden in het huidige ontwikkelingsvoorstel van Borssele en dringt aan op verder overleg en bijsturing hieromtrent. Het lijkt ondenkbaar dat er geen oplossing is voor de absurde situatie waarbij zowel de windparken in België als in Nederland slechter af zijn ten gevolge van de wederzijdse windafvang.

Uitgaande van een win-win situatie voor beide landen, dringen we in ieder geval aan om bijkomend grondig simulatieonderzoek uit te voeren naar verschillende mogelijke inplantingsscenario's van de Borssele zone waarbij het opzet dient te zijn 'wederzijdse wake-effecten maximaal te beperken'. Concreet denken wij in ieder geval aan het verhogen van de onderlinge afstand tussen de windparken door het Noord oostwaarts verschuiven van de Zuid westelijke grens van de Borssele 2,3, en 4 zones of in ieder geval de inplanting van de Borssele zones 2, 3 en 4 op geruime afstand (enkele kilometers) te laten starten.

Voor Mermaid is het duidelijk dat voorliggende MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele suboptimaal ingepland zijn en onvolledigheden/ onjuistheden bevatten die zeer specifiek Mermaid in haar belangen schaden.

Mermaid dringt stellig aan hiervoor het nodige te doen en dit alvast mee te beschouwen in het MER-onderzoek. Gelet op het bovenstaande, ziet Mermaid zich tevens genoodzaakt u dit bericht te versturen onder uitdrukkelijk voorbehoud van al haar rechten.

Voorts blijven wij uiteraard ter uwer beschikking voor verder constructief overleg.

Met hoogachting

THV Mermaid

 THV Mermaid

THV MERMAID Administratieve zetel
Slijkensesteenweg 2, B-8400 Oostende Belgium
T: +32 3 250 55 51 F: +32 3 250 55 52
E: administration@otary.be

Verzonden: Woensdag 16 september 2015 16:23
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Boulevard
Huisnummer: 12
Postcode: 3707 BM
Woonplaats: ZEIST
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Vogelbescherming Nederland
Mede namens: Stichting De Noordzee (contactpersoon:)

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie bijgevoegd bestand.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijgevoegd bestand.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Vogelbescherming Nederland is evident belanghebbende.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijgevoegd bestand.

Reactie

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele I en II
Postbus 248
2250 AE VOORSCHOTEN

Datum : 16 september 2015
Ons kenmerk : 15-B332
Doorkiesnummer :
Betreft : zienswijze op ontwerp-kavelbesluiten Borssele I en II

Hierbij maakt Vogelbescherming Nederland, mede namens Stichting De Noordzee, gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerp-kavelbesluiten voor de windparken Borssele I en II.

Verlichting van de turbines

Vogels worden op zee aangetrokken door (sterke) verlichting, met name tijdens de vogeltrek kan dit om grote aantallen vogels gaan. Dit is een onwenselijke situatie omdat het aanvaringsrisico hiermee vergroot wordt. Voor vogels is het daarom van belang om de verlichting op windmolens zo beperkt mogelijk te houden. In Nederland wordt doorgaans rood knipperende topverlichting voorgeschreven. Dit is een voor vogels relatief gunstige situatie omdat de aantrekkende werking minder is dan bij gele verlichting (zoals in Duitsland het geval is). De modellen die gebruikt zijn om het aantal aanvaringssslachtoffers te berekenen gaan er ook van uit dat de windmolens in windpark Borssele worden voorzien van rode topverlichting. Indien extra verlichting wordt aangebracht dan zullen de aantallen slachtoffers hoger zijn dan berekend. In paragraaf 7.8 van de ontwerp-kavelbesluiten staat dat rode topverlichting in Nederland al wordt voorgeschreven, verder zijn er m.b.t. verlichting van de windmolens geen voorschriften opgenomen. Onze organisaties verzoeken de Rijksoverheid om in de voorschriften van het kavelbesluit op te nemen dat de windmolens enkel verlicht mogen worden met rode topverlichting.

Systeem om vogelmigratie te volgen

Onze organisaties zijn verheugd met het voorschrift dat in het windpark een systeem moet worden opgenomen dat real-time vogelmigratie waarneemt, en dat dit gekoppeld wordt aan controlesysteem van de windturbines. Graag zien we dat dit voorschrift wordt uitgebreid met de voorwaarden waar een dergelijk systeem aan dient te voldoen. Daarnaast is het zeer wenselijk als er een systeem komt met een grotere reikwijdte dan enkel windpark Borssele. Op deze manier kan de migratiestroom langs de verschillende windparken op zee beter in de gaten gehouden worden en kunnen mitigerende maatregelen tijdig genomen worden.

Omvang windturbines

De nu beschikbare kennis laat zien dat een windpark met grote turbines minder negatieve gevolgen heeft voor vogels dan een windpark met kleine turbines. Dit komt doordat er minder turbines geplaatst hoeven te worden, wat het aanvaringsrisico verkleint, en doordat de molens verder uit elkaar zullen staan. Wanneer de windmolens verder uit elkaar staan, ontstaan er meer zogenaamde 'corridors' waar vogels veilig kunnen vliegen. Bovendien zullen zeevogels, die van nature angstig zijn voor windmolens, hierdoor iets minder leefgebied verliezen. Wij willen de rijksoverheid vragen de bouw van grote molens (6MW en hoger) actief te stimuleren. Indien er toch kleinere molens in het windpark geplaatst worden dan willen we vragen om bij de inrichting veilige vliegroutes voor vogels te realiseren door de aanleg van corridors.

Monitoring

Het is goed te lezen dat het ministerie van Economische Zaken een monitorings- en evaluatieprogramma opstelt. Wij willen het ministerie vragen om dit programma gereed te hebben voordat begonnen wordt met de bouw van het park en om te zorgen voor een goede nulmeting op locatie als basis voor de evaluatie. Door goede monitoring tijdens zowel de aanleg- als gebruiksfase kan geëvalueerd worden of mitigerende maatregelen voldoende werken en kunnen ze waar nodig worden aangepast door wijziging van de voorschriften in het kavelbesluit. Dit is met name belangrijk voor soorten die een relatief groot risico lopen (bijvoorbeeld kleine mantelmeeuw en zilvermeeuw) en wanneer soorten hun gedrag aanpassen door gewenning (bijvoorbeeld jan-van-gent).

Verzonden: Woensdag 16 september 2015 16:34
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Scheldedijk
Huisnummer: 30
Postcode: 2070 BE
Woonplaats: ZWIJNDRECHT
Telefoonnummer: +32-32505551
E-mailadres: administration@otary.be
Als: Organisatie
Organisatie: Seastar NV

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Zie schrijven in bijlage. Parkeffecten zijn wellicht onderschat. Assumpties ECN studie zijn niet in lijn met de realiteit.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Effecten op Belgische parken in MER en mitigerende maatregelen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Windafvang resulteert in direct verlies voor Seastar (reele productie en business case). Seastar is niet langer bij machte om zelf mitigerende maatregelen te nemen gelet op huidige vergunningsvoorwaarden en ontwikkelingsstatus.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Nederlandse zones kunnen nog rekening houden met win-win effecten door perimeters Borssele zones te wijzigen.

Reactie

0010

SENT	FAX	MAIL	DHL
16/09/15		X	

✓ + online formulier

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten
Borssele I en II
Postbus 248
2250 AE Voorschoten
Nederland

Date: 16/09/2015
Our Reference: STAR15-S009
Your Reference:

CC:

Subject: Reactie SEASTAR NV op het MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele

Geachte,

Wij verwijzen naar het project "Wind op zee – kavels Borssele I en II" en het schrijven van Belgian Offshore Platform vzw mbt de ontwerpbesluiten en het MER kavel I, zoals deze momenteel ter inzage liggen.

Seastar heeft met aandacht het dossier mbt de MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele bestudeerd. Zoals omstandig beschreven in voormeld schrijven van Belgian Offshore Platform vzw heeft de huidige inplanting van de Borssele gebieden aanzienlijke nefaste effecten voor zowel de Belgische als de Nederlandse windparken op zee.

Echter, gelet op de actuele inplanting van de Borssele zone en de berekeningen uit de ECN studie (*Quick scan of the influence of the Borssele Wind Farms on the (planned) offshore wind farm in Belgium including losses for nearby Belgian Wind Farms, ECN-E-15-015, February 2015*), waaruit een gemiddelde windafvang blijkt van (minstens) 2,7% ten nadele van de Belgische windparken, moet Seastar vaststellen dat deze nadelige effecten voor diens specifiek park nog nadeliger zullen zijn gezien de specifieke lokatie van Seastar. Dit belooft blijkens deze studie (minstens) 3,35% voor Seastar (pagina 16, tabel 7).

Voor alle duidelijkheid willen we beklemtonen dat Seastar reeds houder is van een domeinconcessie sinds 2012 (en een bouw en exploitatievergunning sinds 2014).

Op basis van de huidige stand van de project-ontwikkeling, respectieve wettelijke en vergunningsvoorwaarden heeft Seastar geen mogelijkheid meer om mitigerende maatregelen te nemen teneinde de negatieve effecten van de Borssele ontwikkeling te verminderen of te vermijden.

Zoals reeds werd becijferd in een 'eigen' ECN rapport staat het dan ook vast dat Seastar rechtstreeks in haar belang wordt geraakt. Seastar kan zich geenszins vinden in het huidige ontwikkelingsvoorstel van Borssele en dringt aan op verder overleg en bijsturing hieromtrent.

Headquarters

Seastar NV – Slijkensesteenweg 2 – 8400 Oostende
Tel +32 3 250 55 51 Fax +32 3 250 55 52 BE0543.401.324

Het lijkt ondenkbaar dat er geen oplossing is voor de absurde situatie waarbij zowel de windparken in België als in Nederland slechter af zijn ten gevolge van de wederzijdse windafvang.

Uitgaande van een win-win situatie voor beide landen, dringen we in ieder geval aan om bijkomend grondig simulatieonderzoek uit te voeren naar verschillende mogelijke inplantingsscenario's van de Borssele zone waarbij het opzet dient te zijn 'wederzijdse wake-effecten maximaal te beperken'. Concreet denken wij in ieder geval aan het verhogen van de onderlinge afstand tussen de windparken door het Noord oostwaarts verschuiven van de Zuid westelijke grens van de Borssele 2,3, en 4 zones of in ieder geval de inplanting van de Borssele zones 2, 3 en 4 op geruime afstand (enkele kilometers) te laten starten.

Voor Seastar is het duidelijk dat voorliggende MER kavel I Borssele en MER kavel II Borssele suboptimaal ingepland zijn en onvolledigheden/ onjuistheden bevatten die zeer specifiek Seastar in haar belangen schaden.

Seastar dringt stellig aan hiervoor het nodige te doen en dit alvast mee te beschouwen in het MER-onderzoek. Gelet op het bovenstaande, ziet Seastar zich tevens genoodzaakt u dit bericht te versturen onder uitdrukkelijk voorbehoud van al haar rechten.

Voorts blijven wij uiteraard ter uwer beschikking voor verder constructief overleg.

Met hoogachting

CEO Seastar NV

Verzonden: Donderdag 17 september 2015 14:54
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Postbus
Huisnummer: 12
Postcode: 8320 AB
Woonplaats: URK
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: VisNed

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

zie bijlage

Reactie

Schade voor de visserijsector

Paragraaf 6.11.2 bagatelliseert de gevolgen voor de visserij door deze als beperkt negatief te kenschetsen. VisNed kan zich niet vinden in deze weergave die geen recht doet aan de gevolgen voor de vissers die in dit gebied actief zijn. De gevolgen voor hen zijn duidelijk “negatief”.

Het windgebied Borssele herbergt belangrijke visgronden, die niet simpelweg ergens anders ook voorhanden zijn. Dit gebiedsverlies zal grote gevolgen hebben voor de specifieke vissers die daar hun bestekken hebben, en de gemeenschappen waartoe zij behoren. Er wordt tevens geen gewag gemaakt van de cumulatie met andere gebiedsbeperkende maatregelen en ontwikkelingen die reeds spelen op de visbestekken.

Wij missen ook een beschrijving dat de gevolgen voor de visserij met name voor de zuidelijke vloot groot zullen zijn. Deze vissers worden met een groot gesloten gebied “voor de deur” geconfronteerd. Vissers gebruiken eigen visgronden waar ze vaak al generaties komen, die ze kennen als hun broekzak en waar ze daarom in staat zijn goed te vissen. Het is niet triviaal om de activiteiten ergens anders heen te moeten verleggen.

Daarnaast ontbreekt een beschrijving dat vanwege het karakter van de visserijpraktijk in trekken niet alleen het gesloten gebied beperkend werkt maar er ook omheen minder of niet gevestigd kan worden. De zeebodem is niet plat en de vis is niet homogeen verdeeld. Een richel die deels binnen en deels buiten het gebied valt kan al gauw niet meer praktisch bevestigd worden.

Ook is er sprake van grotere druk op de andere visgebieden, dus verlies van opbrengst. Dit wordt opgetekend als “naar verwachting gering” (paragraaf 6.11.3). Dat doet geen recht aan de grote stapeling van gebieden die verloren gaan voor de visserij, in de vorm van windparken en natuurgebieden, zodat de concentratie van activiteit ook stapelt. Het windgebied Borssele betreft goede visgronden, dichtbij de zuidelijke havens. Deze gronden worden regelmatig bevestigd, en deze regelmatige activiteit komt in de toekomst ten laste van overige gronden die vanwege andere ontwikkelingen al onder grotere druk zijn komen te staan. Het “moeilijk te kwantificeren” en daarom uitkomen op “naar verwachting gering” is te kort door de bocht; als hier sprake is van een grote onbekende dan zullen de gevolgen op zijn minst tijdens de ontwikkeling en exploitatie van het gebied onderzocht moeten worden.

Medegebruik en doorvaart

Paragraaf 6.11.4 vermeldt dat in het besluit tot instellen van veiligheidszone op grond van de Waterwet kan worden bepaald of vissersschepen tot 24 meter in het windpark worden toegestaan. VisNed heeft in de besprekingen omtrent de ontwikkeling van het kader Medegebruik en Doorvaart haar argumenten neergelegd waarom doorvaart tot 45 meter scheepslengte voor de kottervisserij noodzakelijk is. Het voert daarom te ver om in het kavelbesluit de 24 meter te benoemen; dit moet in het kader Medegebruik en Doorvaart worden uitgewerkt waar de ontwikkelingen thans nog in beweging zijn.

Verzonden: Donderdag 17 september 2015 16:04
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Postbus
Huisnummer: 41920
Postcode: 1009 DC
Woonplaats: AMSTERDAM
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Nuon, onderdeel van Vattenfall

Reactie

Part of VATTENFALL

N.V. Nuon Energy
nuon.nl

0012

Contact

Postbus 41920, 1009 DC Amsterdam

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Ontwerpkavelbesluiten Borssele I en II
Postbus 248, 2250 AE Voorschoten
(digitaal via rvo.nl)

Telefoon

Loc. code 1AA1400
Postbus 41920
1009 DC Amsterdam

Datum

17 september 2015

Onderwerp

Zienswijze Ontwerpkavelbesluiten windenergiegebied Borssele I & II

Geachte heer

Hierbij maakt Nuon, onderdeel van Vattenfall graag gebruik van de mogelijkheid om haar zienswijze te geven op het Ontwerpkavelbesluit I windenergiegebied Borssele en het Ontwerpkavelbesluit II windenergiegebied Borssele (hierna: Ontwerpkavelbesluit), welke tot en met 17 september 2015 ter inzage liggen.

Nuon steunt de voor de grootschalige uitrol van wind op zee gekozen systematiek waarin subsidie en vergunning gekoppeld worden. Door een tendersysteem met competitie tussen marktpartijen wordt de uitrol van windparken op zee op een zo kostenefficiënt mogelijke wijze gerealiseerd. Daarnaast is het met het oog op kostenefficiëntie van groot belang dat er geen onnodige kostenverhogende maatregelen worden voorgeschreven. Immers, alle bijkomende kosten zullen zich vertalen naar de business case en daarmee de biedprijs in de subsidietender. Daartoe is het van belang dat enkel bewezen doelmatige en noodzakelijke voorschriften worden gesteld, waarbij de (kosten)impact van deze maatregelen proportioneel, uitvoerbaar en redelijk is.

In deze zienswijze wordt er allereerst ingegaan op de belangrijkste punten die betrekking hebben op de toelichting (II), vervolgens wordt er gereageerd op de voorschriften (III) van zowel Ontwerpkavelbesluit I als Ontwerpkavelbesluit II.

Veiligheidszone rondom kabels

De Ontwerpkavelbesluiten stellen (par. 4.4.4) dat de interarray kabels niet gezien worden als onderdeel van de installatie. Dit is in strijd met de definitie zoals opgenomen in de Wet Windenergie op Zee en voorschrift 1 van de Ontwerpkavelbesluiten. Om die reden verzoekt Nuon de tekst in 4.4.4 overeenkomstig aan te passen. Daarnaast is het van groot belang dat er rondom deze kabels, als onderdeel van de technische installatie, een veiligheidszone gehanteerd wordt. De bekabeling zal gedeeltelijk buiten het windpark komen te liggen ten behoeve van de aansluiting met het onderstation. Omdat kabels relatief kwetsbaar zijn (als gevolg van bewegingen op de zeebodem zoals zandgolven), is het van groot belang dat er – ook buiten het kavel – een veiligheidszone voorzien wordt. In de veiligheidszone dient een verbod op bodemberoerende activiteiten te gelden.

Faciliteer kruisingen van kabels en leidingen

Ten aanzien van kabels en leidingen (par. 6.8) wordt gesteld dat de vergunninghouder kruisingsovereenkomsten zal moeten sluiten met de exploitanten van kabels en leidingen. Het tijdig kunnen sluiten van deze overeenkomsten is van groot belang voor een tijdige realisatie van de windparken op zee. Wellicht bieden best practices uit andere sectoren, zoals de ervaringen van NOGEPA met wederzijdse vrijwaringsovereenkomsten, of (internationale) richtlijnen en regelgeving

op zee, mogelijkheden voor toepassing. Nuon zou het erg op prijs stellen als het Ministerie van Economische Zaken een faciliterende en bemiddelende rol op zich neemt in het proces om tot (standaard) kruisingsovereenkomsten te komen en daar waar dit ten behoeve van een goede en tijdige exploitatie van het windpark wenselijk is wet- of regelgeving tot stand te brengen om kabelkruisingen mogelijk te maken.

Met betrekking tot de voorschriften uit Ontwerpkavelbesluit I heeft Nuon de volgende opmerkingen, vragen en suggesties - die tevens van toepassing zijn op de overeenkomstige voorschriften uit Ontwerpkavelbesluit II, voor zover van toepassing:

Windpark en bandbreedten

Coördinaten

- De coördinaten uit de tabellen wijken licht af van de coördinaten in de GIS-database op RVO.nl. Omwille van duidelijkheid, stelt Nuon voor om expliciet in de Kavelbesluiten te stellen dat de coördinaten uit het Kavelbesluit leidend zijn en de data in de overige documenten en databases hierop aan te passen.
- Het Kavelbesluit bevat coördinaten van het tracé van de aansluitverbinding naar platform Borssele Alpha (het onderstation, voorschrift 2.2). Echter, de locatie van het onderstation is nog niet officieel vastgesteld. Het is niet bekend of de locatie die op dit moment gecommuniceerd wordt, definitief is. Er bestaat een risico dat de gedefinieerde tracés niet meer voldoen, indien er een afwijkende locatie voor het onderstation wordt gekozen. Daarnaast, om de kabels optimaal te kunnen plaatsen (zodat het kabeltracé zo kort mogelijk is), dient de corridor flexibeler opgesteld te worden.

Minimum totaal rotoroppervlak

- Het is niet duidelijk waarom voorschrift 2.7 een minimum totaal rotoroppervlak stelt. Deze beperking draagt niet bij aan de (vanuit ecologie en doelstelling duurzame energie) gestelde voorschriften met betrekking tot het aantal turbines en de minimale grootte van de turbines. 3 MW varianten worden immers al uitgesloten op basis van het maximum aantal van 95 turbines (er dienen immers minimaal 116 turbines van 3 MW geplaatst te worden om aan de minimale projectgrootte te voldoen). Het voorschrift lijkt aldus niet noodzakelijk, daarom stelt Nuon voor deze te schrappen. Mochten er toch redenen zijn om een minimaal oppervlak voor te schrijven, dan dient dit ruimte te bieden aan de mogelijke opstellingen zoals vermeld in tabel 5.1 van de MER. Het oppervlak zoals in voorschrift 2.7 vermeld, zou in ieder geval verlaagd moeten worden naar 894.275m^2 om een opstelling van 34 turbines van 10MW mogelijk te maken.

Telecomkabels

- Voorschrift 2.17 stelt eisen aan turbines binnen een straal van 1.000 meter rondom de reparatie- en onderhoudslocatie van telecomkabels. De onderbouwing van dit voorschrift ontbreekt en komt niet overeen met de richtlijnen van de International Cable Protection Committee (ICPC). Nuon ziet geen reden om een grotere straal te hanteren dan geadviseerd door ICPC. Bovendien voegt het voorschrift om het aantal rotaties per minuut terug te brengen tot minder dan 1 niets toe aan de veiligheid. Immers, het risico op botsingen blijft bestaan, ook bij een lage rotatiefrequentie. Om het risico weg te nemen moet de turbine helemaal stil worden gezet op een dusdanige manier dat niemand tegen een rotorblad kan opvaren. Nuon stelt voor voorschrift 2.17 te schrappen aangezien de richtlijn van ICPC op dit punt toereikend is.

Mitigerende maatregelen

Heiwerkzaamheden

- Voorschrift 4.1a beperkt sterk welke systemen er toegepast mogen worden door te spreken van 'een *acoustic deterrent device*, afgesteld op de relevante frequenties'. Nuon is van mening dat er in de markt meerdere *proven technology* oplossingen zijn, waartoe het Kavelbesluit ruimte zou moeten bieden met oog op voldoende concurrentie in de markt en daarmee samenhangende kostenefficiëntie. Zo bestaan er systemen die gericht zijn op het afschrikken van bruinvissen en zeehonden en daarmee hetzelfde doel dienen, maar niet frequentie-specifiek zijn. Nuon stelt voor (een deel van) het voorschrift te herformuleren naar 'een *acoustic deterrent device* voor bruinvissen', aangezien uit de ecologische rapportages die ten grondslag liggen aan het Kavelbesluit blijkt dat deze dieren het meest gevoelig zijn voor geluid. Op die manier wordt ruimte geboden om ook andere, bewezen effectieve systemen toe te passen.
- Omwille van volledigheid, verzoekt Nuon om in de tabel behorende bij voorschrift 4.2a een geluidsnorm te vermelden voor de periode van januari tot en met mei voor 77 tot 95 turbines. Bovendien bevat het voorschrift een onjuistheid door te spreken van 'het geluidsniveau onder water *tijdens* het heien' in plaats van 'het geluidsniveau onder water *als gevolg van* het heien *binnen het desbetreffende kavel*'. Immers, de geluidsmetingen zullen worden gefilterd op externe geluiden én simultaan heien van meerdere kavels dient tot de mogelijkheden te behoren.
- De geluidsmetingen dienen, op grond van voorschrift 4.2c, binnen 12 uur te worden verstuurd aan het Ministerie van Economische Zaken. Vanuit haar praktijkervaring geeft Nuon mee dat deze tijdspanne te kort is. Een ruimere periode is vereist om de data te kunnen verzamelen en verzendklaar te maken. Nuon stelt voor de tijdspanne te verruimen naar 48 uur zoals in Duitsland gebruikelijk is.
- Hoewel Nuon begrip heeft voor de eis van een goedgekeurd heiplan (voorschrift 4.2g), biedt het Ontwerpkavelbesluit geen informatie over de procedure en het tijdsbestek dat gemoeid is met deze goedkeuring. Hierdoor ontstaat er onduidelijkheid en het risico op (onnodige) vertraging van de realisatie van het windpark. Deze situatie is ongewenst. Het voorschrift behoeft op dit punt dan ook aanvulling.

Massale vogeltrek

- Voorschrift 4.3a vereist ten behoeve van het voorkomen van aanvaringssslachtoffers onder vogels op rotorhoogte bij massale vogeltrek, het aantal rotaties gedurende de gehele nacht terug te brengen. Dit gaat voorbij aan het feit dat het zeer onwaarschijnlijk is dat massale vogeltrek de gehele periode tussen zonsondergang en zonsopgang zal plaatsvinden. Omwille van doelmatigheid en het voorkomen van het onnodig mislopen van productie, stelt Nuon voor 4.3a te beperken tot de periode waarin er gedurende nachten daadwerkelijk sprake is van massale vogeltrek.
- Daarnaast vereist voorschrift 4.3b een systeem dat vogeltrek waarneemt én gekoppeld is aan het controlesysteem van de windturbines. Echter, in de markt bestaat er (nog) geen dergelijk systeem dat tevens kan worden aangemerkt als *proven technology*. Het voorschrift is daarmee op dit moment niet uitvoerbaar en dient om die reden aangevuld te worden. Met name de eis van een koppeling met het controlesysteem van de windturbines dient losgelaten te worden om verzekerd te zijn van een betrouwbaar en dus effectief systeem. Ook zonder de genoemde koppeling is het mogelijk om binnen afzienbare tijd het aantal rotaties terug te brengen. De voorgestelde aanvullingen dragen bij aan de financiële en praktische uitvoerbaarheid van deze maatregel. Tot slot stelt 4.3b dat dit systeem zich *in* het park dient te bevinden, terwijl het evengoed buiten het park ingericht kan worden, mogelijkerwijs in samenwerking met andere partijen. Een dergelijke samenwerking kan ook een bijdrage bieden aan de praktische en

financiële uitvoerbaarheid van de maatregel. Om die redenen stelt Nuon voor de formulering van 4.3b aan te passen naar 'ten behoeve van de uitvoering van het voorschrift, bedoeld in onderdeel a, wordt *ten behoeve van* het windpark een systeem gerealiseerd dat de daadwerkelijke vogeltrek waarneemt.'

Monitorings- en evaluatieprogramma

- Met oog op het beperken van de financiële impact van het monitorings- en evaluatieprogramma, verzoekt Nuon het Ministerie van Economische Zaken tijdig in overleg te treden met de vergunninghouder over de beoogde installaties en activiteiten ten behoeve van de monitoring en evaluatie. Dit omdat dergelijke installaties en activiteiten impact kunnen hebben op de (installatie) van de turbines en/of de exploitatie. Zo verdient het de voorkeur om apparatuur te bevestigen aan de turbines vóór deze de zee op gaan, zodat de turbines niet stil hoeven te worden gezet en de bouw geen vertraging oploopt.
- Gezien de kennisleemten op het gebied van vleermuizen en vogels - waaronder in het bijzonder massale vogeltrek - zijn nu voorschriften aan het Kavelbesluit verbonden op basis van een worst case situatie. Deze voorschriften zijn van invloed op de business case van het windpark. Aangezien een redelijke verwachting is dat de voorschriften onnodig (te) ruim zijn, verdient het de aanbeveling om hieraan in het kader van het monitorings- en evaluatieprogramma nadrukkelijk aandacht aan te besteden. Bovendien dient de kennis die uit het programma volgt ingezet te worden om de voorschriften in zowel bestaande als toekomstige Kavelbesluiten te optimaliseren.

Financiële zekerheid

- Op dit moment is er sprake van een overlap met de te stellen financiële zekerheid uit voorschrift 7a en de bankgaranties die gesteld dienen te worden als gevolg van de subsidiebeschikking, zoals opgenomen in de MR SDE+ en bijbehorende Uitvoeringsovereenkomst. Deze overlap is onnodig en daarmee ongewenst vanwege de kosten die het met zich meebrengt. Nuon verzoekt voorschrift 7a aan te passen naar: '...direct nadat de bouw afgerond is.' Een tussenweg zou kunnen zijn om de zekerheid op te bouwen gedurende de constructieperiode.
- Voorschrift 7b stelt een indexatie van 2%. Gezien de huidige marktomstandigheden is dit erg hoog. Een indexatie gebaseerd op de inflatiecijfers van het CBS is marktconform en verdient, voor zowel de projecteigenaar alsook de overheid, de voorkeur.

Nuon heeft op basis van haar ruime ervaring met windenergie op zee, zowel in Nederland, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk als Denemarken en Zweden, in deze zienswijze een aantal suggesties gedaan waarvan wij overtuigd zijn dat deze zullen bijdragen aan een succesvolle en kostenefficiënte realisatie van de doelstellingen uit het Energieakkoord met betrekking tot windenergie op zee. Wij verzoeken u voor het vaststellen van de definitieve Kavelbesluiten bovenstaande zienswijze te verwerken. Uiteraard is Nuon graag bereid haar ideeën en de inhoud van deze zienswijze nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Verzonden: Donderdag 17 september 2015 16:32
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Postbus
Huisnummer: 10219
Postcode: 2501 HE
Woonplaats: 'S-GRAVENHAGE
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: DONG Energy

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Wij verwijzen u graag naar de bijgevoegde zienswijze

Reactie

Ministerie van Economische Zaken
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

DONG Energy A/S
Nesa Allé 1
2820 Gentofte
Denmark

Tel +45 99 55 11 11
Fax +45 99 55 00 11

www.dongenergy.com
Company no. 36 21 37 28

DONG Energy response to draft site decision Borssele I and II (ontwerp kavelbesluit)

17 September 2015

General

We thank the authorities for the opportunity to respond to the draft 'Site Decisions' for offshore wind farms I and II in the Borssele area. We strongly support the choice to work with a consent envelope that give developers the freedom to optimize the offshore wind farms within the given boundaries. This approach gives developers flexibility to design the offshore wind farm in the best way possible, which contributes to reduction of the costs of offshore wind energy.

Our ref. BIRHA/JASVI
Case no. 200-15-0273
Doc. responsible BIRHA

In addition to the response by NWEA, we would like to give input on a few specific points in the requirements in the draft site decisions. The numbering of the requirements refers to the numbering in the draft site decision for Borssele site II.

Cathodic protection - Requirement 2.13

("The use of heavy metals in sacrificial anodes used for cathodic protection is not permitted")

We recommend to clearly define the term "heavy metals" ('zware metalen') and/or reword the requirement to reflect that the current industry best practice of Aluminium based anodes (Al-In-Zn) can be used while at the same time ruling out the use of toxic alloying agents such as cadmium.

Underwater noise – Requirement 4.2 c)

("...For each pile, the noise measurements of that pile shall be forwarded to the Minister of Economic Affairs within 12 hours after completion of piling")

The deadline for reporting of noise measurements should be flexible to reflect a) the actual lead time for data processing and reporting, and b) the fact that unexpected weather restrictions may cause delays in data collection.

From experience in our recent German projects we have learned that it is a great challenge to deliver the noise results even within 48 hrs as required in Germany. The data need to be retrieved from the hydrophones, brought to shore and need to be analysed. The analysis takes quite some time given the

large amount of data. Measurements should for the same reasons be allowed to be submitted for more than one pile at same the time.

Our ref. BIRHA/JASVI

Measures to reduce bird collision during mass migration – Requirement 4.3

We agree that effective mitigation measures should be taken where needed. With regard to the risk of bird collision, we are not aware of observational data on considerable bird collision numbers offshore, nor that observational data exist which prove the efficiency of mitigation measures offshore. Estimates are based on model calculations instead. Consequently, it seems rational to develop and test systems to measure offshore collision rates and to feed those results into mitigation recommendations. Studies and results of Bureau Waardenburg (e.g. the technical background reports for the Borssele EIA) provide a good background as to how mitigation measures may be formulated. It appears to us that at this moment, solid data for sound decision making on mitigation measures to reduce bird collision during mass migration are missing. We therefore propose to focus the monitoring programme on this topic, see below.

Measures to prevent bat collision – Requirement 4.4

There is only limited knowledge regarding presence, populations and behaviour of bats offshore. The technical background reports for the Borssele EIA states an overall low bat activity. The authorities recognise this in the Site Decion. We therefore propose to fill these knowledge gaps before introducing mitigation measures. As a specific comment to the proposed requirement 4.4 a) it seems fair to add that bats do not fly in rain and do not fly below certain temperatures.

Monitoring programme – Requirement 5

We propose to focus the monitoring programme on filling in the knowledge gaps behind the mitigation measures and their efficiency for bird migration and bats. This is needed to ensure a balanced approach between mitigation measures and the cost reduction of offshore wind. The implementation of mitigation measures can then be based on the results of targeted monitoring programmes over the next couple of years.

Cable crossings

We understand that the authorities don't consider the Site Decision the right place to regulate the crossings of cables and pipelines. This is however an important aspect. If not properly arranged, this can cause significant delays in the construction of offshore wind farms. We therefore suggest to work towards a standard crossing agreement and/or a voluntary agreement between the authorities, NWEA and the owners of the relevant cables and pipelines to agree on the approach to cable crossings and pipelines. In our view, this should include the 500 meter safety distance and a mandate holder for each cable/pipeline (i.e. whom to address to in case of multiple owners).

Verzonden: Donderdag 17 september 2015 16:40
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Korte Elisabethstraat
Huisnummer: 6
Postcode: 3511 JG
Woonplaats: UTRECHT
Telefoonnummer: 030-2316977
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: NWEA

Reactie

Aan:

Minister van Economische Zaken
 Postbus 20401
 2500 EK Den Haag

Plaats en datum

Utrecht, 17 september 2015

Ons kenmerk

Br-secr 445N

Uw kenmerk**Onderwerp:**

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele en onderliggend MER.

Geachte

Hierbij maakt NWEA graag gebruik van de mogelijkheid om haar zienswijze te geven op de *ontwerp Kavelbesluiten I & II windenergiebied Borssele* en de bijbehorende Milieu- effect rapporten en achtergrondstudies. NWEA ondersteunt de planmatige uitrol van windenergie op zee zoals door de overheid momenteel wordt uitgevoerd. In de nieuwe systematiek worden in het kavelbesluit geen specifieke technieken voorgeschreven, maar krijgt de ontwikkelaar van het windpark zoveel mogelijk ruimte in het ontwerp van het park. Dit is in onze ogen een grote verbetering ten opzichte van het oude systeem waarbij in de vergunning de techniek tot en met het typenummer van de windturbine werd vastgelegd.

In onze onderstaande reactie, voornamelijk gerelateerd aan de voorschriften, is de nummering van Kavelbesluit II aangehouden; het zou inzichtelijker zijn als de nummering van beide kavelbesluiten gelijk worden gemaakt. Onze reactie sluit af met een aantal zaken die (momenteel) niet in het Kavelbesluit geregeld zijn maar wel aan het Kavelbesluit gerelateerd zijn.

4.1.5 Explosieven

Kustwacht en marine zijn verantwoordelijk voor het opsporen en opruimen van explosieven, op kosten van de overheid, in lijn met hetgeen daarover vermeld is in de *Project & site description Borssele* van RVO. Dit volgt nu niet duidelijk (genoeg) uit de tekst in 4.1.5 van het kavelbesluit.

Vs. 1 Begripsbepalingen

Uit de definitie voor *windpark* volgt duidelijk dat de bekabeling in het park, tot aan het transformatorstation van het park op het Tennet platform, behoort tot de technische installatie. Dit is niet in lijn met paragraaf 4.4.4. NWEA stelt dat kabels een onlosmakelijk onderdeel uitmaken van het park en verzoekt de betreffende teksten hierop aan te passen. Bovendien zijn er veiligheidszones rondom deze kabels nodig, mede omdat deze deels buiten het kavel gaan (tot aan het platform) en ze kwetsbaar zijn.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele

Vs. 2 Windpark en bandbreedten

2.2 De corridor voor het tracé is te beperkt, mede gezien het feit dat de exacte locatie van het transformatorstation nog niet officieel vastgesteld is; het is onbekend of de locatie in de *Project & site description* definitief is.

2.5 Het maximum rotoroppervlak is in het huidige ontwerp-Kavelbesluit gebaseerd op 350MW (35 turbines van 10MW met 220m rotordiameter) terwijl uit het (addendum van het) MER duidelijk wordt geconcludeerd, dat ook 380 MW zonder significante effecten op het milieu kan worden aangelegd. Wij verzoeken u het maximum rotoroppervlak te verhogen, gebaseerd op 380 MW, omdat anders *overplanting* geen optie is.

2.6/2.7 Ondergrens rotoroppervlak is niet nodig: zowel per turbine als voor het totale park. Deze ondergrens beperkt de flexibiliteit van de ontwikkelaar onnodig. Het kan in theorie leiden tot het vergroten van het aantal te plaatsen turbines om aan de eis van het minimum rotoroppervlak te voldoen, terwijl dit mogelijk niet het meest optimale park vormt. Bovendien zijn er geen ecologische redenen voor een rotoroppervlak ondergrens. Voor vogels is het aanvaringsrisico over het algemeen bij gelijk vermogen kleiner bij een kleinere rotor blijkt o.a. uit het MER (en het achtergrondrapport van Bureau Waardenburg). Voor vleermuizen is er geen verschil; daarbij is alleen het aantal turbines bepalend. Wat betreft het effect van heien op zeezoogdieren en vissen speelt de rotordiameter geen rol, maar het aantal turbines wel; minder turbines hebben minder effect tot gevolg. Door de voorschriften voor het maximaal aantal turbines, het maximale rotoroppervlak en het op te stellen vermogen, wordt gewaarborgd dat de ecologische effecten binnen de normen blijven, zoals ook beschreven en beoordeeld in het MER.

2.13 Kathodische bescherming

Het voorschrift kan duidelijker geformuleerd worden om zeker te stellen dat de huidige Beste Beschikbare Techniek van aluminium-gebaseerde anodes (Al-In-Zn) gebruikt kan worden en dat tegelijk het gebruik van toxische legeringscomponenten zoals cadmium voorkomen wordt. In het MER ontbreekt een beschrijving van de effecten van andere methoden dan opofferingsanodes, zoals bijvoorbeeld een *Impressed Current Cathodic Protection* systeem. We verzoeken u in het voorschrift ook rekening te houden met beschikbare en bewezen technieken.

KB I: 2.17 Hier wordt een straal van 1000 m vastgesteld waarbinnen tijdens onderhoud aan telecomkabels de draaisnelheid van de WT's tot 1 rpm moet worden terug gebracht. Dit komt niet overeen met de richtlijnen van de International Cable Protection Committee (ICPC). Voorstel is om in het voorschrift te verwijzen naar de ICPC richtlijn # 13 "The Proximity of Offshore Renewable Wind Energy Installations and Submarine Cable Infrastructure in National Waters". Hierin staat vermeld dat het al dan niet stilzetten van windturbines in de nabijheid (geen vaste afstand) afhankelijk is van het gebruikte onderhoudsschip en n overleg met de windparkexploitant gebeurt.

Vs. 4 Mitigerende maatregelen

Geluid en zeezoogdieren

4.1 De huidige formulering van het vereiste systeem is erg beperkend. Er zijn meer/andere *proven technology* alternatieven die niet de mogelijkheid bieden frequenties af te stellen, maar wel effectief zijn. Verruiming van het voorschrift op dit punt is wenselijk.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele

4.2 Dit voorschrift stelt dat het gaat om geluid *tijdens* het heien; terwijl het gaat om geluid *ten gevolge van* het heien in het betreffende kavel. Immers, extern geluid mag gefilterd worden en simultaan heien is ook mogelijk.

Er wordt ook gesteld het gaat over vissen. Echter, uit het MER is nooit een noodzaak gebleken om mitigerende maatregelen voor vissen op te nemen. Bovendien zijn bruinvissen en zeehonden het meest gevoelig voor dergelijk geluid dus daar ‘profiteren’ de vissen ook van. Daarom voorstel om ‘mortaliteit van vissen’ te schrappen.

4.2 a Tabel max. geluidsniveau

De voor de bruinvis gehanteerde **toetsingsnorm** is veel strenger dan in het KEC. Wij vinden de onderbouwing van deze strengere norm niet sterk. Berekeningen met de 4 MW turbines en de nieuwe strengere norm ontbreken.

De **geluidsnorm** zoals weergegeven in de tabel in voorschrift 4.2 is gebaseerd op berekeningen. Uit het addendum van het MER (pag. 16) blijkt dat er 1 dB af is gehaald om een veiligheidsmarge in te bouwen, als bij de eerste palen der geluidsnorm (nog) wordt overschreden. Wij zijn van mening dat de verlaging van 1 dB van de normen niet nodig is; naar onze mening dient de norm gebruikt te worden zoals waar mee gerekend is. Er is bij zowel het bepalen van de norm van het aantal dieren dat beïnvloed mag worden (het PCOD model gaat bv uit dat er geen herstel optreedt; er wordt uitgegaan dat alle dieren binnen de straal even sterk worden beïnvloed etc.) als bij de geluidberekeningen (kavel waarvoor strengste normen moeten gelden maatgevend, worst case aannamen voor diverse parameters, etc) al extreem veel voorzorgsprincipe ingebouwd.

De **heirestrictie** zoals nu geformuleerd in de ontwerp-kavelbesluiten kan naar de mening van NWEA beter vervangen worden door een geluidsnorm waarbij absolute waarden van geluidsverstoring worden gehanteerd die niet overschreden mogen worden; wij zien graag ook een waarde (160 dB) opgenomen voor het heien van 77-95 turbines in de periode van januari tot en met mei.

4.2 c. Geluidsmetingen

De deadline om de geluidsmetingen te rapporteren binnen 12 uur is niet realistisch vanwege onvoorziene weersomstandigheden die de datavergaring kunnen vertragen, en de daadwerkelijk benodigde tijd voor dataverwerking en rapportage. Uit recente ervaring in Duitse projecten blijkt dat het zelfs een uitdaging is om geluidresultaten binnen de in Duitsland vereiste 48hr te kunnen rapporteren. De data moet worden verkregen van de hydrofoons en vervolgens naar de kust worden gebracht om geanalyseerd te worden dat gezien de grote hoeveelheid data ook enige tijd kost. Metingen indienen voor meerdere palen tegelijk is vanwege dezelfde redenen ook gewenst. NWEA stelt voor de deadline op 48 uur of meer te stellen.

Vs. 4.3 Maatregelen beperking aanvaringsslachtoffers massale vogeltrek.

Volgens het KEC, MER en addendum bij het MER zal er géén PBR overschrijding plaatsvinden voor alle soorten migrerende vogels, ook niet in cumulatie. Toch wordt er, vanuit de zorgplicht in de Flora en Faunawet een mitigerende maatregel voorgeschreven, waarbij bij massale vogeltrek de turbines automatisch uitgeschakeld moeten worden. In het kavelbesluit staat over de zorgplicht (in 7.5 pag. 41) ‘schade aan alle in het wild levende dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk moet worden voorkomen’. NWEA is ook van mening dat vogelsterfte tijdens massale vogeltrek zoveel mogelijk voorkomen moet worden, maar vindt het huidige voorschrift niet redelijk omdat:

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele

- er **nog geen bewezen, betrouwbaar systeem** is om 24/7 vogels te monitoren gekoppeld aan een automatische stilstand voorziening voor windturbines. Het is nog geen *proven technology*, zoals ook wordt aangegeven in het achtergrondrapport van bureau Waardenburg bij het MER; op pag. 113 'Verder wordt tegenwoordig op land geëxperimenteerd met een stilstandvoorziening tijdens piekmomenten van vogelactiviteit..... deze techniek wordt in enkele bestaande vergunningen al voorgeschreven, echter staat nog in de kinderschoenen en wordt vooralsnog uitsluitend in testprojecten toegepast'. Zelfs wanneer de techniek op land werkt, dient dit nog verder aangepast te worden voor een betrouwbare werking offshore.
- het gaat om **zeer hoge kosten** (voor elk kavel 1 radarsysteem voor hele levensduur (<20 jaar) zowel voor aanschaf/lease als bijkomende kosten voor onderhoud. Exacte bedragen kunnen hiervoor wegens de (on)beschikbaarheid van een dergelijk systeem niet worden gegeven.
- uit de achtergrondrapportage van Bureau Waardenburg over de resultaten van het radar onderzoek op het OWEZ blijkt dat in 3 jaar monitoring geen enkele '*fall*' is opgetreden met zeer hoge concentraties op rotorhoogte. In datzelfde rapport wordt beschreven dat de grens van 500 vogels per kilometer in slechts 3% van de tijd is overschreden. Uit het andere achtergrondrapport van Bureau Waardenburg blijkt dat er **lagere fluxen** te verwachten zijn in Borssele, aangezien er veel minder soorten dan bij OWEZ zijn waargenomen. Bovendien liggen de Borssele kavels verder uit de kust.

Gezien voorgaande feiten, vinden wij dit voorschrift in dit stadium niet redelijk. Wij stellen voor om in plaats daarvan te investeren in kennisopbouw van vogeltrek (waar lopen de routes?), in een *early warning system* (wanneer is er een verhoogd risico op een *fall* en waar?) en het verder ontwikkelen van goede meetsystemen. In plaats van een voorschrift voor een meetsysteem op elk kavel, stellen wij voor om de krachten te bundelen en, i.s.m. de overheid (in het kader van generieke MEP), één systeem, bijvoorbeeld op één van de Tennet platforms in Borssele, te plaatsen. Verruiming van het voorschrift is wenselijk om samenwerking door verschillende partijen mogelijk te maken: het systeem *in* het park is niet noodzakelijk, *ten behoeve van* het park wel. Om het uitvoerbaar en financieel haalbaar te maken, is ook de mogelijkheid van een *indirecte* koppeling wenselijk. Het voorschrift is ook onvoldoende duidelijk: wanneer moeten turbines nu precies stilgezet worden en wanneer kunnen ze weer worden opgestart? Moet het hele park worden afgeschakeld of gedeelten en hoe wordt dit geregeld via af- en inschakelprocedures (o.a. responsetijd, hysteresis). Waar dient de meting/monitoring plaats te vinden? Zijn de consequenties van het stilzetten van 1 of meer parken qua elektriciteitsopbrengst en de netstabiliteit ook afgewogen, o.a. in relatie tot de programma-verantwoordelijkheid?

Vs. 4.4 Maatregelen voorkomen aanvaringsslachtoffers vleermuizen.

NWEA is het oneens met de onderbouwing van de maatregel tot verhoging van de cut-in speed. Er is slechts zeer beperkte kennis beschikbaar over vleermuizen, zowel over populaties als aanwezigheid en gedrag offshore. In het KEC worden zeer veel aannamen gedaan: qua aantal slachtoffers, qua populaties, bij het berekenen van de PBR, etc. Bij al deze aannamen wordt uitgegaan van een *worst case*. Wat zijn de conclusies als er gerekend wordt met een meer realistisch scenario, zoals ook bij vogels is gedaan?

Het MER stelt dat het niet mogelijk is om iets over het cumulatieve effect te zeggen. Toch wordt in het KEC aangegeven dat in cumulatie (8000 turbines in de hele zuidelijke Noordzee) een populatie

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele

effect niet kan worden uitgesloten. Afgaand op de huidige, zeer beperkte, kennis zouden de Borssele windkavels I en/of II geen effect hebben op de populatie. De huidige maatregel wordt gebaseerd op een *worst-worst-case* aanname.

NWEA pleit er sterk voor om eerst kennis te vergaren over aantallen en gedrag van vleermuizen boven zee voordat een dergelijke mitigerende maatregel wordt voorgesteld. Vanuit de huidige monitoring zal over 2 jaar meer kennis beschikbaar komen en daarmee meer inzicht in het wel of niet nodig zijn van mitigatie, en in welke mate.

Vs. 5 Monitorings- en evaluatieprogramma

Om zeker te zijn van een goed afgewogen benadering van de bescherming van het milieu enerzijds en de hoge ambities om de kosten voor offshore windenergie te reduceren anderzijds, stelt NWEA voor het monitoringsprogramma te laten focussen op het invullen van de kennisleemtes om de daadwerkelijk benodigde en effectieve mitigerende maatregelen voor vogels, vleermuizen en zeezoogdieren goed te kunnen onderbouwen. NWEA heeft de indruk dat voorzorg op voorzorg is gestapeld, het is een *worst worst case scenario*. Mocht de overheid de huidige mitigerende maatregelen willen doorzetten dan kunnen in ieder geval op een later tijdstip de toekomstige en (dan) bestaande kavelbesluiten waar mogelijk op dit punt nog versoepeld worden.

Het is voor de vergunninghouder van belang om tijdig op de hoogte te worden gesteld van de monitoringsapparatuur die EZ wil bevestigen aan de turbines, zeker als dit ook meer wordt dan alleen ecologische monitoring (bijvoorbeeld metingen in de windturbine of aan de fundaties). Zo kunnen kosten en onnodig oponthoud in constructie en exploitatie voorkomen/beperkt worden. Idealiter wordt apparatuur geïnstalleerd vóórdat de turbines het vasteland verlaten.

Vs. 7 Financiële zekerheid

Financiële zekerheid voor verwijdering zou niet nodig zijn daar er al strenge financiële selectiecriteria voor deelname aan de tender zijn en tevens de verplichting tot verwijdering van het windpark in de vergunning kan worden opgenomen. Tijdens de bouwfase worden nu twee zekerheden geëist, zowel voor het afbouwen (tenderregeling) als het verwijderen (kavelbesluit). Hier lijkt sprake van een onnodige dubbeling waar de twee elkaar zouden kunnen opvolgen, niet overlappen. Een gestaffelde garantie (bijv. later in laten gaan in jaar 10 en dan sneller opbouwen) of financiële zekerheid in de vorm van een *'parent company guarantee'* zijn ook mogelijkheden die overwogen kunnen worden. Een financiële zekerheid in de vorm van een bankgarantie betekent een substantiële kostenverhoging van het park, en past daarmee niet in het streven naar kostenreductie. Een indexatie van 2% zoals vermeld in lid b van voorschrift 7 is erg hoog gezien de huidige marktomstandigheden (350 MW: 40 mln. met 2% loopt op tot €70mln in 25 jaar).

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele

Kader Ecologie en Cumulatie (KEC)

Wat betreft kennisvergaring en voortschrijdend inzicht worden wij graag op de hoogte gehouden van het (nog nader te bepalen) proces van periodieke herziening van het KEC, inclusief evaluatie wat de nieuwe informatie voor consequenties heeft voor de mitigerende maatregelen in de Kavelbesluiten.

Coördinaten

De coördinaten in de GIS database die online staat wijken af van de coördinaten zoals opgenomen in het Kavelbesluit vs. 2.1. Verzoek om de database aan te passen.

Kabel kruisingen

We begrijpen dat de overheid de kavelbesluiten niet de juiste plek vinden om de kabel- en leidingkruisingen te reguleren. Het is echter een belangrijk aspect voor de windparkontwikkelaars. NWEA wijst er op dat het ontbreken van deze overeenkomsten een risicofactor is. Als kruisingsovereenkomsten niet te regelen zijn kan dit tot significante vertraging in de realisatie van de offshore windparken leiden. Daarom stellen wij voor om te werken aan een standaard kruisingsovereenkomst en/of een vrijwillige overeenkomst tussen de autoriteiten, NWEA en de eigenaren van de betreffende kabels en leidingen ter afstemming van de werkwijze in kabel- en leiding kruisingen. Zijn op dit onderwerp de wettelijke mogelijkheden die EZ heeft voldoende onderzocht door een expert maritieme regelgeving? Ervaringen van NOGEPa met indemnity (vrijwarings) overeenkomsten zouden hier ook kunnen worden nagegaan.

Runner-up?

Binnen de kavelbesluiten worden aan de tenderwinnaar een vergunning, SDE-beschikking alsmede aansluitrecht op een OHVS van TenneT verleend. Indien de winnaar niet binnen twee weken na het tekenen van de uitvoeringsovereenkomst de omschreven bankgarantie van €10mln stelt (tenderregeling), lijkt de sanctie er uit te bestaan dat het SDE-bedrag op nul gesteld wordt. Het is NWEA niet duidelijk wat er in dat geval gebeurt met de SDE, de verleende vergunning en het aansluitrecht. Het ligt voor de hand dat vergunning en aansluitrecht dan ook vervallen en worden verleend aan de 'runner-up'. Graag ziet NWEA deze procedure nader uitgewerkt in de kavelbesluiten.

Medegebruik

Efficiënt ruimtegebruik (door gecombineerd gebruik) mag in geen geval leiden tot een hoger veiligheidsrisico zoals bodemroerende activiteiten waaronder bodemroerende visserij met zich mee zou brengen. Ook zal het openstellen voor bijvoorbeeld visserij leiden tot aantrekkende werking op bepaalde meeuwsoorten en dat zal leiden tot onnodig extra vogelslachtoffers. Eventuele mitigerende maatregelen dienen voor rekening te komen van de nieuwe medegebruikers. Ook dienen andere activiteiten in het windpark vroeg van te voren (ruim voor opening tender) tot in detail bekend te zijn, zodat deze meegenomen kunnen worden in het windparkontwerp. Alleen dan kan het park zo ontworpen worden dat een optimale productie gerealiseerd kan worden, wat essentieel is voor een scherpe tenderbieding.

Zolang er geen sprake is van een gelijk beleid als in België over doorvaart en medegebruik (D&M) zullen de nu voorgestelde bepalingen t.a.v. openstelling leiden tot vermindering van de nautische veiligheid op zee. Indien desalniettemin besloten wordt tot het openstellen van nieuwe windparken

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele

voor D&M is hier een transparant en zorgvuldig proces voor de randvoorwaarden, risicomitigatie en schadecompensatie noodzakelijk. D&M zal leiden tot kostprijs- en dus ook bieding opdrijvende effecten. Voor de bestaande/in aanbouw zijnde parken wil NWEA nogmaals benadrukken dat deze niet op D&M ingericht zijn.

Uiteraard zijn wij bereid om onze zienswijze nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Nederlandse Wind Energie Associatie

Branchespecialist offshore windenergie

ONTVANGEN
17 SEP 2015

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele I en II
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten

DELTA N.V.

POSTADRES
 Postbus 5048
 4330 KA Middelburg

HOOFDKANTOOR
 Poelendaelesingel 10
 4335 JA Middelburg
 Telefoon 0800 5150
 Telefax 0118 88 21 00
 www.DELTA.nl
 info@DELTA.nl

BANKRELATIE
 Royal Bank of Scotland Plc
 IBAN NL24RBS0510460739
 BIC RBSNL2A

K.v.K. Middelburg nr. 22031457
 BTW nr. NL 0079 61 042 B01

behandeld door Business Development
 telefoon
 onderwerp Zienswijze Ontwerp Kavelbesluit I Windenergiegebied Borssele
 Referentie 2015.S.2364

Middelburg, 16 september 2015

Geachte mevrouw, meneer

DELTA Energy B.V. ("**DELTA**") waardeert de mogelijkheid om deel te nemen aan de internetconsultatie over het ontwerp kavelbesluit I met betrekking tot windenergiegebied Borssele (het "**Ontwerp Kavelbesluit**"). In deze reactie vindt u de zienswijze van DELTA op het Ontwerp Kavelbesluit.

Inhoudelijk acht DELTA het Ontwerp Kavelbesluit een goede eerste aanzet in het proces om te komen tot een definitief Kavelbesluit voor Kavel I in het gebied Borssele (het "**Kavelbesluit**"). DELTA heeft echter een aantal aanvullingen en opmerkingen die DELTA graag met u wil delen. DELTA maakt in deze zienswijze eerst een drietal generieke opmerkingen, waarna op de tekst van het Ontwerp Kavelbesluit zal worden ingegaan. Deze specifieke opmerkingen zijn genummerd weergegeven na de hierna volgende generieke opmerkingen onder A, B en C.

A – Het borgen van lokale en regionale meerwaarde

Ten eerste wil DELTA graag van deze gelegenheid gebruik maken om te benadrukken dat in ieder geval een deel van de voordelen die de realisatie van windparken op zee in de kavels in het gebied Borssele met zich meebrengen, waaronder het betreffende kavel I met betrekking tot windenergiegebied Borssele, naar de mening van DELTA ten goede zouden moeten komen aan de Zeeuwse gemeenschap. DELTA zou dit graag terugzien in het Kavelbesluit. Het creëren van lokaal draagvlak en regionale borging acht DELTA onontbeerlijk voor de realisatie van de nationale doelen zoals uitgewerkt in het Energieakkoord. Door lokale spin-offs te borgen en/of 'local content' criteria te hanteren, kan het draagvlak vanuit de Zeeuwse gemeenschap geborgd worden wanneer concrete, zichtbare en meetbare lokale voordelen worden gerealiseerd. Dat is niet

enkel in het belang van individuele stakeholders of partijen, maar draagt ook bij aan de voortgang, de snelheid en de maatschappelijke beeldvorming die het Energieakkoord, bijvoorbeeld bij het evaluatiemoment in 2016, verder kunnen brengen.

B - Het stellen van financiële zekerheden

De gevraagde financiële zekerheid (in het Ontwerp Kavelbesluit behandeld in paragraaf 4.5), en de wijze waarop deze vooraf gesteld moet worden, acht DELTA niet passend noch proportioneel. Een meer progressieve stelling van de financiële zekerheid over langere termijn is in DELTA's ogen gerechtvaardigd en zou DELTA eveneens graag terugzien in het Kavelbesluit – onder meer op basis van:

- het feit dat in alinea 5 van paragraaf 4.5 van het Ontwerp Kavelbesluit “het gedeeltelijk in stand houden van het windpark (...) bijvoorbeeld (...) het deels laten staan van de funderingen” expliciet open wordt gelaten; en
- het feit dat een dusdanig voorschrift voor een omvangrijke “*up-front lump-sum*” niet bijdraagt aan het bereiken van een zo laag mogelijk maatschappelijke kostenniveau.

Daarbij lijkt het DELTA wenselijk om in het Kavelbesluit de voorwaarden die horen bij de stelling van deze financiële zekerheid te verduidelijken, in een template weer te geven, ofwel uitputtend op te sommen. Daarbij vraagt DELTA aandacht voor de vereiste vorm van de te stellen financiële zekerheden én voor de periode waarin overlap kan ontstaan in het stellen van (meerdere) financiële garanties. DELTA hoopt dat dit ook in het Kavelbesluit kan worden meegenomen.

C - Het opnemen van mogelijkheden tot herziening

In de wet- en regelgeving, waaronder artikel 17 van de Wet windenergie op Zee, is voor uitzonderlijke situaties een herzieningsrecht voor de Minister van Economische Zaken opgenomen. Het expliciet opnemen van mogelijkheden tot herziening van het Kavelbesluit en de bijbehorende voorschriften, is naar de mening van DELTA niet enkel overbodig, maar tevens contraproductief en dient wat DELTA betreft te worden heroverwogen voor het Kavelbesluit. De mogelijkheid tot herziening creëert onzekerheden en risico's voor ontwikkelaars waarvan enkel een prijsopdrijvend effect uit zal gaan. Bovendien betreft het, bijvoorbeeld in het geval van het vullen van bestaande kennisleemtes in het Kader Ecologie en Cumulatie (de “KEC”), geen risico's die voor rekening zouden moeten komen van een ontwikkelaar, omdat deze niet in een positie is om deze risico's te adresseren. Naar de mening van DELTA moet voortschrijdend inzicht, en nadere invulling op basis daarvan, geadresseerd worden in toekomstige kavelbesluiten voor volgende gebieden en niet in herziening van bestaande kavelbesluiten, waaronder het Kavelbesluit. Zowel de cumulatieve methodiek en het karakter van het KEC, evenals de stapsgewijze uitrol van flexibele kavelbesluiten voor de aangewezen gebieden voor offshore wind bieden hiertoe naar mening van DELTA voldoende ruimte.

Voorts heeft DELTA de volgende opmerkingen bij het Ontwerp Kavelbesluit, waarbij de verwijzingen hieronder ten behoeve van de leesbaarheid refereren aan de meest voor de hand liggende paragrafen in het Ontwerp Kavelbesluit. Dit neemt echter niet weg dat indien een opmerking van DELTA op meerdere punten in het Ontwerp Kavelbesluit logischerwijs van toepassing is, DELTA wenst dat deze opmerking niet enkel wordt meegenomen ten aanzien van de paragraaf van het Ontwerp Kavelbesluit waarbij deze hieronder genoemd staat.

1. Paragraaf 1.1: De onderlinge verbinding van de platforms Borssele Alpha en Beta wordt onder "1" omschreven als "redundantiekabel". Dit kan een verkeerde indruk wekken, daar uit de informatie uit de expertsessies van Tennet blijkt dat de kabel die de platforms onderling verbindt niet voorziet in (volledige) redundantie. DELTA stelt daarom voor de hier gehanteerde term in het Kavelbesluit te verduidelijken. Daarbij is op pagina 5 onder "2." de zinsbouw niet correct. DELTA stelt daarom voor deze zin in het Kavelbesluit te herschrijven, zodat deze zin beter loopt.
2. Paragraaf 1.1, voetnoot 4: In deze voetnoot wordt gerefereerd aan de Rijksstructuurvisie Wind op Zee, echter, de formele aanwijzing van Tennet voor realisatie en exploitatie van het transmissiesysteem op zee vindt wat betreft DELTA plaats in de herziening van de Elektriciteits-en Gaswet, zoals ook is opgenomen in de hoofdtekst. DELTA stelt daarom voor in het Kavelbesluit een verwijzing naar de herziening van de Elektriciteits-en Gaswet op te nemen.
3. Paragraaf 4.1.5: DELTA zou in het Kavelbesluit in deze paragraaf graag een verduidelijking opgenomen zien over de kostentoe wijzing bij de verwijdering van explosieven, omdat deze verdeling niet eenduidig uit de tekst volgt.
4. Paragraaf 4.2.3: In deze paragraaf wordt het zog-effect voor het gehele windenergiegebied Borssele van de Belgische windparken na onderzoek op ongeveer 4% gesteld. DELTA zou graag zien dat dit cijfer in het Kavelbesluit (en daarmee het onderzoek) naar de verschillende kavels wordt uitgesplitst om dit verder inzichtelijk te maken. Tevens verdient het wat DELTA betreft aanbeveling om ook in het Kavelbesluit expliciet te vermelden welke Belgische windparken in deze kwantificering meegenomen zijn.
5. Paragraaf 4.4.1: De formulering "De verwijderingstermijn kan starten vanaf jaar 25 en kan duren tot en met jaar 30." lijkt een minimale aanwezigheid na beschikking te impliceren. Het is DELTA onduidelijk waarop een dussdanige minimale aanwezigheidstermijn wordt gebaseerd. Tevens lijkt deze verwoording in tegenspraak met voorschrift 6. Daarnaast vraagt DELTA zich af of er ten tijde van verwijdering ook een veiligheidszone, gelijk aan zo een zone bij constructie, zal worden ingesteld. DELTA vraagt daarom op deze punten verduidelijking in het Kavelbesluit.

6. Paragraaf 4.4.4: Wat betreft de laatste zin op pagina 17 vraagt DELTA zich af of hier bewust is gekozen voor de woorden "ten hoogste". DELTA meent dat hier "tenminste" wordt bedoeld en stelt voor dit te herzien in het Kavelbesluit.
7. Paragraaf 6.9.2: Op pagina 25 in de eerste alinea direct onder figuur 5 is de wijze van verwoording wat betreft de "lagere aanvaar- en aandrijfkansen voor alternatief 1" strijdig met de verwoording van die kansen van de alternatieven (voorbeeld: één keer per 13 jaar is een grotere kans dan één keer per 44 jaar). DELTA zou dit graag verduidelijkt zien in het Kavelbesluit.
8. Paragraaf 6.9.2: Op pagina 25, tweede alinea onder figuur 5 zijn voor beide alternatieven gelijke percentages opgevoerd voor toe- dan wel afnames op basis van de aanpassing van bandbreedte naar 4MW en het aantal turbines. Bij afwijkende percentages, aanvaar- en aandrijfkansen voor de beide kavels, acht DELTA dat een onwaarschijnlijke kwantificering van deze aanpassingen zou daarom graag zien dat deze uitwerking in het Kavelbesluit wordt herzien.
9. Paragraaf, 6.11.4, 6.12 en 9.9.1: Het feit dat "meervoudig ruimtegebruik" het uitgangspunt is, laat wat DELTA betreft onverlet dat de relevante wetgeving, waaronder het NWP2, risicofactoren voor de gehele exploitatietermijn moeten kunnen uitsluiten voordat de tender wordt geopend. Zowel medegebruik, als doorvaart als ook relevante wetgeving met een niet voldoende definitief en directief karakter of dynamische normstelling voor de exploitatiefase zullen als additioneel risico gelden voor het windpark, met een kosten-opdrijvend effect tot gevolg, bijvoorbeeld ten gevolge van eisen met betrekking tot verzekeringen. DELTA zou daarom graag zien dat een dusdanige afweging expliciet wordt meegenomen in het Kavelbesluit.
10. Paragraaf 6.13.2 en voorschrift 2-14: Graag zou DELTA in het Kavelbesluit een nadere definitie van de term "zware metalen" opgenomen zien, evenals een definitie van de waarden en marges die hiervoor gelden.
11. Paragraaf 7.2: Op pagina 31 onder punt 1 dient in het Kavelbesluit de opmaak voor voetnoot 22te worden aangepast..
12. Paragraaf 7.2: Op pagina 32 is aanpassing van het Kavelbesluit op basis van periodieke herziening van het KEC geregeld. DELTA acht dit zeer onwenselijk, zelfs wanneer deze zeer onwaarschijnlijk worden geacht. Immers, het KEC, het Kavelbesluit, maar ook de financiering en business cases van de windparken, worden gemaakt op basis van de beschikbare kennis. Het openhouden van herzieningsmogelijkheden zal per definitie een risico, en daarmee ook een risico-opslag, inhouden die niet bijdraagt aan een zo laag mogelijke kostprijs. Aangezien zowel de Minister van Economische Zaken, als de politiek - door middel van een evaluatie van de

voortgang van het Energieakkoord - hun invloed uit kunnen oefenen, lijkt het DELTA minimaal wenselijk hier de "zeer uitzonderlijke situaties" waarin de procedures tot wijziging van het Kavelbesluit kan gaan lopen, duidelijk en uitputtend te definiëren. Het monitorings- en evaluatieprogramma, zoals benoemd op pagina 38, zal in deze expliciete definitie wat DELTA betreft ook zeker meegenomen dienen te worden. DELTA stelt daarom voor deze paragraaf op deze punten in het Kavelbesluit te herzien.

13. Paragraaf 7.3.2: Onder de alinea "cumulatieve effecten op vleermuizen" (op pagina 35): Het is DELTA onduidelijk waar de aanname van 8000 turbines over de gehele Zuidelijke Noordzee vandaan komt. Dit aangenomen aantal windmolens schept, zeker in combinatie met de "conservatieve schatting van de populatiegroottes" in de volgende alinea, evenals de kennisleemtes die benoemd worden in de laatste alinea van deze paragraaf, een opeenstapeling van zeer conservatieve aannames met als resultaat een sterk restrictief voorschrift dat slechts aangenomen resultaten levert, maar feitelijk geen zekerheid geeft omtrent de gestelde PBR doelen ("(...)wordt verwacht dat het aantal slachtoffers onder de PBR blijft.", zie paragraaf 7.5.3 op pagina 40). DELTA stelt daarom voor deze paragraaf op deze punten in het Kavelbesluit aan te passen.
14. Paragraaf 7.3.3: In de tweede alinea wordt het slechtste scenario voor bruinvissen geschetst op basis van 3 MW turbines. Dit is inmiddels achterhaald door de ondergrens van 4MW per turbine, maar het is DELTA echter onduidelijk of aanpassing van de effecten op de bruinvis-populatie naar aanleiding van het rapport van de commissie MER hier ook daadwerkelijk is doorgevoerd. DELTA vraagt zich af of de effecten na inachtneming van de 4MW turbines en de aanbevelingen van de Commissie MER soortgelijk zijn. DELTA zou daarom graag herziening van deze paragraaf in het Kavelbesluit zien.
15. Paragraaf 7.5.4: Het lijkt DELTA wenselijk om in het Kavelbesluit (bijvoorbeeld in paragraaf 7.5.4) expliciet op te nemen dat er in de exploitatiefase van het windpark geen beperkingen of voorschriften zullen gelden op basis van geluid, daar de productie van geluid "(...) lager ligt dan de vermijdingsdrempel van de meest gevoelige soort, de bruinvis." In aanvulling op het voorgaande punt lijkt het DELTA tevens wenselijk om expliciet in het Kavelbesluit op te nemen dat de geluidsnormen voor de constructiefase van Borssele Alpha, kavel 1 en de overige kavels in het gebied Borssele ook cumulatief gelden, dus dat deze ook gelden wanneer er tegelijkertijd wordt gewerkt/geheid aan al deze delen, alsmede de overige relevante kavels en het Platform Borssele Beta binnen het gebied Borssele. DELTA verzoekt daarom dat hiermee in het Kavelbesluit rekening wordt gehouden.
16. Paragraaf 7.8: Indien het winnende bod, of de winnende biedingen, voor de Borssele kavels gebruik maken van een relatief laag aantal molens (met een groot vermogen), is een hogere drempel volgens de

redenering strikt genomen niet altijd nodig. Het lijkt dan ook ongepast om in een kavelbesluit voor een specifiek kavel uitspraken op te nemen over de voorschriften voor kavels die nog volgen. De zin "In de overige kavels(...) wordt dan 76." is naar het inzicht van DELTA daarom overbodig en DELTA verzoekt daarom verwijdering van deze zin in het Kavelbesluit.

17. Verklarende woordenlijst kavelbesluit: DELTA stelt voor in het Kavelbesluit te overwegen een aanpassing door te voeren in de opmaak van de termen "Uiterste bandbreedte" en " Vergunning".
18. Voorschrift 1: De definitie van "massale vogeltrek" dient volgens DELTA gerelateerd te worden aan de termen en maatregelen zoals opgenomen in voorschrift 4.3, alsmede aan de mogelijkheden die de overheid open wil laten voor optimalisatie van dit voorschrift, aangezien dit duur is, niet als '*proven technology*' kwalificeert en binnen het park moet worden toegepast. Tevens meent DELTA dat in voorschrift 4.3 de definitie en de toegestane werkwijze voor het transect verder ingevuld moeten worden, zeker in relatie tot de maatstaf van 500 vogels per uur op de transectkilometer over de volledige rotorhoogte, zoals die nu gehanteerd lijkt te worden. Daarbij merkt DELTA op dat een dusdanig automatisch controle systeem nog niet voor offshore windparken bestaat. DELTA is voorstander van het voorstel om dit te combineren met andere parken en/of met de monitoringsradar zoals door de overheid wordt voorzien, zeker vanuit het oogpunt van werkbaarheid en kostprijsreductie en zou graag zien dat dit, evenals de andere opmerkingen in dit kader, worden meegenomen in het Kavelbesluit.
19. Voorschrift 2.16: Naar de mening van DELTA is verduidelijking van de aantoonbare inspanningsverplichting noodzakelijk, alsmede van de zinsnede dat "(...) het park actief bijdraagt aan versterking van de gezonde zee en versterking van behoud en duurzaam gebruik van soorten en habitats die van nature in Nederland voorkomen." Zonder verdere definitie en specificatie van deze passages lijkt dit DELTA een algemene verwoording die lastig eenduidig te concretiseren en te kwantificeren valt in het gevraagde plan. DELTA stelt daarom voor dit in het Kavelbesluit te verduidelijken.
20. Voorschrift 4.2.d: Het continu meten van het geluidsniveau bij heien dient wat betreft DELTA aangevuld te worden met toegestane en niet-toegestane wijzen van meten, zodat duidelijk is op welke wijzen dit kan worden vastgesteld door de vergunninghouder. Tevens dient de vergunninghouder meer tijd te krijgen om de gegevens in te leveren, de gedachte van DELTA gaat daarbij uit naar doorsturen naar de Minister van Economische Zaken binnen één week en zou graag zien dat deze punten in het Kavelbesluit worden aangepast.
21. Voorschrift 5.b: DELTA zou graag in het Kavelbesluit opgenomen zien hoe, op welke periodieke termijn en in welke vorm deze gegevens zullen worden gepubliceerd door de Minister van Economische Zaken.

DELTA Energy B.V.

Naast bovenstaande opmerkingen verdient het naar mening van DELTA aanbeveling om de opzet van het Ontwerp Kavelbesluit en het ontwerp kavelbesluit II met betrekking tot windenergiegebied Borssele alsmede toekomstige kavelbesluiten op grond van de Wet wind op zee, te standaardiseren in opzet en nummering.

Deze zienswijze wordt ingediend door DELTA, maar dient tevens beschouwd te worden als een zienswijze ingediend door het consortium i.o. dat momenteel gevormd wordt door DELTA met andere partners die nu nog niet met name genoemd kunnen worden.

Concluderend kijkt DELTA met belangstelling uit naar het Kavelbesluit. Gezien de wijze waarop één en ander tot dusver door de verschillende betrokken instanties is gerealiseerd, heeft DELTA er alle vertrouwen in dat het Kavelbesluit een werkbaar basis zal vormen voor de realisatie van een windpark binnen het betreffende kavel I met betrekking tot windenergiegebied Borssele.

Vanzelfsprekend is DELTA bereid het bovenstaande schriftelijk of mondeling nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet.

ONTVANGEN
17 SEP 2015

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele I en II
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

DELTA N.V.

POSTADRES
Postbus 5048
4330 KA Middelburg

HOOFDKANTOOR
Poelendaelesingel 10
4335 JA Middelburg
Telefoon 0800 5150
Telefax 0118 88 21 00
www.DELTA.nl
info@DELTA.nl

BANKRELATIE
Royal Bank of Scotland Plc
IBAN NL24RBOS0510460739
BIC RBOSNL2A

K.v.K. Middelburg nr. 22031457
BTW nr. NL 0079.61.042.801

behandeld door Business Development
telefoon
onderwerp Zienswijze Ontwerp Kavelbesluit II Windenergiegebied Borssele
Referentie 2015.S.2365

Middelburg, 16 september 2015

Geachte mevrouw, meneer,

DELTA Energy B.V. ("DELTA") waardeert de mogelijkheid om deel te nemen aan de internetconsultatie over het ontwerp kavelbesluit II met betrekking tot windenergiegebied Borssele (het "**Ontwerp Kavelbesluit**"). In deze reactie vindt u de zienswijze van DELTA op het Ontwerp Kavelbesluit.

Inhoudelijk acht DELTA het Ontwerp Kavelbesluit een goede eerste aanzet in het proces om te komen tot een definitief Kavelbesluit voor Kavel II in het gebied Borssele (het "**Kavelbesluit**"). DELTA heeft echter een aantal aanvullingen en opmerkingen die DELTA graag met u wil delen. DELTA maakt in deze zienswijze eerst een drietal generieke opmerkingen, waarna op de tekst van het Ontwerp Kavelbesluit zal worden ingegaan. Deze specifieke opmerkingen zijn genummerd weergegeven na de hierna volgende generieke opmerkingen onder A, B en C.

A – Het borgen van lokale en regionale meerwaarde

Ten eerste wil DELTA graag van deze gelegenheid gebruik maken om te benadrukken dat in ieder geval een deel van de voordelen die de realisatie van windparken op zee in de kavels in het gebied Borssele met zich meebrengen waaronder het betreffende kavel II met betrekking tot windenergiegebied Borssele, naar de mening van DELTA ten goede zouden moeten komen aan de Zeeuwse gemeenschap. DELTA zou dit graag terugzien in het Kavelbesluit. Het creëren van lokaal draagvlak en regionale borging acht DELTA onontbeerlijk voor de realisatie van de nationale doelen zoals uitgewerkt in het Energieakkoord. Door lokale spin-offs te borgen en/of 'local content' criteria te hanteren, kan het draagvlak

vanuit de Zeeuwse gemeenschap geborgd worden wanneer concrete, zichtbare en meetbare lokale voordelen worden gerealiseerd. Dat is niet enkel in het belang van individuele stakeholders of partijen, maar draagt ook bij aan de voortgang, de snelheid en de maatschappelijke beeldvorming die het Energieakkoord, bijvoorbeeld bij het evaluatiemoment in 2016, verder kunnen brengen.

B - Het stellen van financiële zekerheden

De gevraagde financiële zekerheid (in het Ontwerp Kavelbesluit behandeld in paragraaf 4.5), en de wijze waarop deze vooraf gesteld moet worden, acht DELTA niet passend noch proportioneel. Een meer progressieve stelling van de financiële zekerheid over langere termijn is in DELTA's ogen gerechtvaardigd en zou DELTA eveneens graag terugzien in het Kavelbesluit – onder meer op basis van:

- het feit dat in alinea 5 van paragraaf 4.5 van het Ontwerp Kavelbesluit “het gedeeltelijk in stand houden van het windpark (...) bijvoorbeeld (...) het deels laten staan van de funderingen” expliciet open wordt gelaten; en
- het feit dat een dussdanig voorschrift voor een omvangrijke “*up-front lump-sum*” niet bijdraagt aan het bereiken van een zo laag mogelijk maatschappelijke kostenniveau.

Daarbij lijkt het DELTA wenselijk om in het Kavelbesluit de voorwaarden die horen bij de stelling van deze financiële zekerheid te verduidelijken, in een template weer te geven, ofwel uitputtend op te sommen. Daarbij vraagt DELTA aandacht voor de vereiste vorm van de te stellen financiële zekerheden én voor de periode waarin overlap kan ontstaan in het stellen van (meerdere) financiële garanties. DELTA hoopt dat dit ook in het Kavelbesluit kan worden meegenomen.

C - Het opnemen van mogelijkheden tot herziening

In de wet- en regelgeving, waaronder artikel 17 van de Wet windenergie op Zee, is voor uitzonderlijke situaties een herzieningsrecht voor de Minister van Economische Zaken opgenomen. Het expliciet opnemen van mogelijkheden tot herziening van het Kavelbesluit en de bijbehorende voorschriften, is naar de mening van DELTA niet enkel overbodig, maar tevens contraproductief en dient wat DELTA betreft te worden heroverogen voor het Kavelbesluit. De mogelijkheid tot herziening creëert onzekerheden en risico's voor ontwikkelaars waarvan enkel een prijsopdrijvend effect uit zal gaan. Bovendien betreft het, bijvoorbeeld in het geval van het vullen van bestaande kennisleemtes in het Kader Ecologie en Cumulatie (de “KEC”), geen risico's die voor rekening zouden moeten komen van een ontwikkelaar, omdat deze niet in een positie is om deze risico's te adresseren. Naar de mening van DELTA moet voortschrijdend inzicht, en nadere invulling op basis daarvan, geadresseerd worden in toekomstige kavelbesluiten voor volgende gebieden en niet in herziening van bestaande kavelbesluiten (waaronder het Kavelbesluit). Zowel de cumulatieve methodiek en het karakter van het KEC, evenals de stapsgewijze uitrol van flexibele kavelbesluiten voor de

aangewezen gebieden voor offshore wind bieden hiertoe naar mening van DELTA voldoende ruimte.

Voorts heeft DELTA de volgende opmerkingen bij het Ontwerp Kavelbesluit, waarbij de verwijzingen hieronder ten behoeve van de leesbaarheid refereren aan de meest voor de hand liggende paragrafen in het Ontwerp Kavelbesluit. Dit neemt echter niet weg dat indien een opmerking van DELTA op meerdere punten in het Ontwerp Kavelbesluit logischerwijs van toepassing is, DELTA wenst dat deze opmerking niet enkel wordt meegenomen ten aanzien van de paragraaf van het Ontwerp Kavelbesluit waarbij deze hieronder genoemd staat.

1. Paragraaf 1.1: De onderlinge verbinding van de platforms Borssele Alpha en Beta wordt onder "1" omschreven als "redundantiënkabel". Dit kan een verkeerde indruk wekken, daar uit de informatie uit de expertsessies van Tennet blijkt dat de kabel die de platforms onderling verbindt niet voorziet in (volledige) redundantie. DELTA stelt daarom voor de hier gehanteerde term in het Kavelbesluit te verduidelijken. Daarbij is op pagina 5 onder "2." de zinsbouw niet correct. DELTA stelt daarom voor deze zin in het Kavelbesluit te herschrijven, zodat deze zin beter loopt.
2. Paragraaf 1.1, voetnoot 4: In deze voetnoot wordt gerefereerd aan de Rijksstructuurvisie Wind op Zee, echter, de formele aanwijzing van Tennet voor realisatie en exploitatie van het transmissiesysteem op zee vindt wat betreft DELTA plaats in de herziening van de Elektriciteits-en Gaswet, zoals ook is opgenomen in de hoofdtekst. DELTA stelt daarom voor in het Kavelbesluit een verwijzing naar de herziening van de Elektriciteits-en Gaswet op te nemen.
3. Paragraaf 4.1.5: DELTA zou in het Kavelbesluit deze paragraaf graag een verduidelijking opgenomen zien over de kostentoe wijzing bij de verwijdering van explosieven, omdat deze verdeling niet eenduidig uit de tekst volgt.
4. Paragraaf 4.2.3: In deze paragraaf wordt het zog-effect voor het gehele windenergiegebied Borssele van de Belgische windparken na onderzoek op ongeveer 4% gesteld. DELTA zou graag zien dat dit cijfer in het kavelbesluit (en daarmee het onderzoek) naar de verschillende kavels wordt uitgesplitst om dit verder inzichtelijk te maken. Tevens verdient het wat DELTA betreft aanbeveling om ook in het Kavelbesluit expliciet te vermelden welke Belgische windparken in deze kwantificering meegenomen zijn.
5. Paragraaf 4.4.1: De formulering "De verwijderingstermijn kan starten vanaf jaar 25 en kan duren tot en met jaar 30." lijkt een minimale aanwezigheid na beschikking te impliceren. Het is DELTA onduidelijk waarop een dusdanige minimale aanwezigheidsstermijn wordt gebaseerd. Tevens lijkt deze verwoording in tegenspraak met voorschrift 6. Daarnaast vraagt DELTA zich af of er ten tijde van

verwijdering ook een veiligheidszone, gelijk aan zo een zone bij constructie, zal worden ingesteld. DELTA vraagt daarom op deze punten verduidelijking in het Kavelbesluit.

6. Paragraaf 4.4.4: DELTA vraagt zich af of hier in de laatste zin van de eerste alinea bewust is gekozen voor de woorden "ten hoogste". DELTA meent dat hier "ten minste" wordt bedoeld en stelt voor dit te herzien in het Kavelbesluit.
7. Paragraaf 6.9.2: de wijze van verwoording wat betreft de "lagere aanvaar- en aandrijfkansen voor alternatief 1" strijdig met de verwoording van die kansen van de alternatieven (voorbeeld: één keer per 14 jaar is een grotere kans dan één keer per 50 jaar). DELTA zou dit graag verduidelijkt zien in het Kavelbesluit.
8. Paragraaf 6.9.2: Op pagina 27, in de derde alinea onder "Aanvaringen- en aandrijfkansen" worden voor beide alternatieven in het Ontwerp Kavelbesluit gelijke percentages opgevoerd voor toe- dan wel afnames op basis van de aanpassing van bandbreedte naar 4MW en het aantal turbines. Bij afwijkende percentages, aanvaar- en aandrijfkansen voor de beide kavels, acht DELTA dat een onwaarschijnlijke kwantificering van deze aanpassingen zou daarom graag zien dat deze uitwerking in het Kavelbesluit wordt herzien.
9. Paragraaf 6.11: Het is DELTA onduidelijk of de verwijzing naar "het besluit tot instellen van een veiligheidszone op grond van de Waterwet", het toestaan tot doorvaart voor "vissersschepen tot 24 meter" een uitputtende categorisering betreft, die opgaat voor zowel de realisatie- alsook de operationele fase. Tevens is het DELTA onduidelijk of de "aanvullende voorwaarden" die genoemd worden, uitgesplitst zullen zijn naar voorwaarden voor de realisatie-, voorwaarden voor de operationele fase en de fase waarin het windpark verwijderd zal worden. DELTA zou hieromtrent dan ook graag nadere duiding willen zien in het Kavelbesluit.
10. Paragraaf, 6.11.4, 6.12 en 9.9.1: Het feit dat "meervoudig ruimtegebruik" het uitgangspunt is, laat wat DELTA betreft onverlet dat de relevante wetgeving, waaronder het NWP2, risicofactoren voor de gehele exploitatietermijn moeten kunnen uitsluiten voordat de tender wordt geopend. Zowel medegebruik, als doorvaart als ook relevante wetgeving met een niet voldoende sluitend, definitief en directief karakter of dynamische normstelling voor de exploitatiefase zullen als additioneel risico gelden voor het windpark, met een kosten-opdrijvend effect tot gevolg, bijvoorbeeld ten gevolge van eisen met betrekking tot verzekeringen. DELTA zou daarom graag zien dat een dusdanige afweging expliciet wordt meegenomen in het Kavelbesluit.
11. Paragraaf 6.13.2 en voorschrift 2-14: Graag zou DELTA in het Kavelbesluit een nadere definitie van de term "zware metalen"

opgenomen zien, evenals een definitie van de waarden en marges die hiervoor gelden.

12. Paragraaf 7.2: Op pagina 31 onder punt 1 dient in het Kavelbesluit de opmaak voor voetnoot 22 te worden aangepast.
13. Paragraaf 7.2: Op pagina 34 is aanpassing van het Kavelbesluit op basis van periodieke herziening van het KEC geregeld. DELTA acht dit zeer onwenselijk, zelfs wanneer deze zeer onwaarschijnlijk worden geacht. Immers, het KEC, het Kavelbesluit, maar ook de financiering en business cases van de windparken, worden gemaakt op basis van de beschikbare kennis. Het openhouden van herzieningsmogelijkheden zal per definitie een risico, en daarmee ook een risico-opslag, inhouden die niet bijdraagt aan een zo laag mogelijke kostprijs. Aangezien zowel de Minister van Economische Zaken, als de politiek - door middel van een evaluatie van de voortgang van het Energieakkoord - hun invloed uit kunnen oefenen, lijkt het DELTA minimaal wenselijk hier de "zeer uitzonderlijke situaties" waarin de procedures tot wijziging van het Kavelbesluit kan gaan lopen, duidelijk en uitputtend te definiëren. Het monitorings- en evaluatieprogramma, zoals benoemd in het Conceptkavelbesluit, zal in deze expliciete definiëring wat DELTA betreft ook zeker meegenomen dienen te worden. DELTA stelt daarom voor deze paragraaf op deze punten in het Kavelbesluit te herzien.
14. Paragraaf 7.3.2: Onder de alinea "cumulatieve effecten op vleermuizen": Het is DELTA onduidelijk waar de aanname van 8000 turbines over de gehele Zuidelijke Noordzee vandaan komt. Dit aangenomen aantal windmolens schept, zeker in combinatie met de "conservatieve schatting van de populatiegroottes" in de volgende alinea, evenals de kennisleemtes die benoemd worden in de laatste alinea van deze paragraaf, een opeenstapeling van zeer conservatieve aannames met als resultaat een sterk restrictief voorschrift dat slechts aangenomen resultaten levert, maar feitelijk geen zekerheid geeft omtrent de gestelde PBR doelen ("(...)wordt verwacht dat het aantal slachtoffers onder de PBR blijft.", zie paragraaf 7.5.3 op pagina 43). DELTA stelt daarom voor deze paragraaf op deze punten in het Kavelbesluit aan te passen.
15. Paragraaf 7.3.3: In de tweede alinea wordt het slechtste scenario voor bruinvissen geschetst op basis van 3 MW turbines. Dit is inmiddels achterhaald door de ondergrens van 4MW per turbine, maar het is DELTA echter onduidelijk of aanpassing van de effecten op de bruinvis-populatie naar aanleiding van het rapport van de commissie MER hier ook daadwerkelijk is doorgevoerd. DELTA vraagt zich af of de effecten na inachtneming van de 4MW turbines en de aanbevelingen van de Commissie MER soortgelijk zijn. DELTA zou daarom graag herziening van deze paragraaf in het Kavelbesluit zien.

16. Paragraaf 7.5.4: Het lijkt DELTA wenselijk om in het Kavelbesluit (bijvoorbeeld in paragraaf 7.5.4) expliciet op te nemen dat er in de exploitatiefase van het windpark geen beperkingen (of voorschriften) zullen gelden op basis van geluid, daar de productie van geluid "(...) lager ligt dan de vermijdingsdrempel van de meest gevoelige soort, de bruinvis." In aanvulling op het voorgaande punt lijkt het DELTA tevens wenselijk om expliciet in het Kavelbesluit op te nemen dat de geluidsnormen voor de constructiefase van Borssele Alpha, kavel II en de overige kavels in het gebied Borssele ook cumulatief gelden, dus dat deze ook gelden wanneer er tegelijkertijd wordt gewerkt/geheid aan al deze delen, alsmede de overige relevante kavels en het Platform Borssele Beta binnen het gebied Borssele. DELTA verzoekt daarom dat hiermee in het Kavelbesluit rekening wordt gehouden.
17. Paragraaf 7.6.3: DELTA ziet onregelmatigheden in de tekst en opmaak en zou graag zien dat deze tekst/opmaak in het Kavelbesluit worden strak getrokken. i.
18. Paragraaf 7.8: Indien het winnende bod, of de winnende biedingen, voor de Borssele kavels gebruik maken van een relatief laag aantal molens (met een groot vermogen), is een hogere drempel volgens de redenering strikt genomen niet altijd nodig. Het lijkt dan ook ongepast om in een kavelbesluit voor een specifiek kavel uitspraken op te nemen over de voorschriften voor kavels die nog volgen. De zin "In de overige kavels(...) wordt dan 76." is naar het inzicht van DELTA daarom overbodig en DELTA verzoekt daarom verwijdering van deze zin in het Kavelbesluit.
19. Verklarende woordenlijst kavelbesluit: DELTA stelt voor in het Kavelbesluit te overwegen een aanpassing door te voeren in de opmaak van de termen "Uiterste bandbreedte" en " Vergunning".
20. Voorschrift 1: De definitie van "massale vogeltrek" dient volgens DELTA gerelateerd te worden aan de termen en maatregelen zoals opgenomen in voorschrift 4.3, alsmede aan de mogelijkheden die de overheid open wil laten voor optimalisatie van dit voorschrift, aangezien dit duur is, niet als '*proven technology*' kwalificeert en binnen het park moet worden toegepast. Tevens meent DELTA dat in voorschrift 4.3 de definitie en de toegestane werkwijze voor het transect verder ingevuld moeten worden, zeker in relatie tot de maatstaf van 500 vogels per uur op de transectkilometer over de volledige rotorhoogte, zoals die nu gehanteerd lijkt te worden. Daarbij merkt DELTA op dat een dussdanig automatisch controle systeem nog niet voor offshore windparken bestaat. DELTA is voorstander van het voorstel om dit te combineren met andere parken en/of met de monitoringsradar zoals door de overheid wordt voorzien, zeker vanuit het oogpunt van werkbaarheid en kostprijsreductie en zou graag zien dat dit, evenals de andere opmerkingen in dit kader, worden meegenomen in het Kavelbesluit.

DELTA Energy B.V.

21. Voorschrift 2.15: Naar de mening van DELTA is verduidelijking van de aantoonbare inspanningsverplichting noodzakelijk, alsmede van de zinsnede dat "(...) het park actief bijdraagt aan versterking van de gezonde zee en versterking van behoud en duurzaam gebruik van soorten en habitats die van nature in Nederland voorkomen." Zonder verdere definitie en specificatie van deze passages lijkt dit DELTA een algemene verwoording die lastig eenduidig te concretiseren en te kwantificeren valt in het gevraagde plan. DELTA stelt daarom voor dit in het Kavelbesluit te verduidelijken.
22. Voorschrift 4.2.c: Het continu meten van het geluidsniveau bij heien dient wat betreft DELTA aangevuld te worden met toegestane en niet-toegestane wijzen van meten, zodat duidelijk is op welke wijzen dit kan worden vastgesteld door de vergunninghouder. Tevens dient de vergunninghouder meer tijd te krijgen om de gegevens in te leveren, de gedachte van DELTA gaat daarbij uit naar doorsturen naar de Minister van Economische Zaken binnen één week en zou graag zien dat deze punten in het Kavelbesluit worden aangepast.
23. Voorschrift 5.b: DELTA zou graag in het Kavelbesluit opgenomen zien hoe, op welke periodieke termijn en in welke vorm deze gegevens zullen worden gepubliceerd door de Minister van Economische Zaken.

Naast bovenstaande opmerkingen verdient het naar mening van DELTA aanbeveling om de opzet van het Ontwerp Kavelbesluit en het ontwerp kavelbesluit II met betrekking tot windenergiegebied Borssele, alsmede toekomstige kavelbesluiten op grond van de Wet wind op zee, te standaardiseren in opzet en nummering.

Deze zienswijze wordt ingediend door DELTA, maar dient tevens beschouwd te worden als een zienswijze ingediend door het consortium i.o. dat momenteel gevormd wordt door DELTA met andere partners die nu nog niet met name genoemd kunnen worden.

Concluderend kijkt DELTA met belangstelling uit naar het Kavelbesluit. Gezien de wijze waarop één en ander tot dusver door de verschillende betrokken instanties is gerealiseerd, heeft DELTA er alle vertrouwen in dat het Kavelbesluit een werkbare basis zal vormen voor de realisatie van een offshore windpark binnen het betreffende kavel II met betrekking tot windenergiegebied Borssele.

Vanzelfsprekend is DELTA bereid het bovenstaande schriftelijk of mondeling nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet

Verzonden: Donderdag 17 september 2015 17:34
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Utrechtseweg
Huisnummer: 310
Postcode: 6815 GC
Woonplaats: ARNHEM
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: TenneT T.S.O. B.V.

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

-

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

-

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

-

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Zie bijlage

Reactie

Postbus 718, 6800 AS Arnhem, Nederland
 Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Ontwerp kavelbesluiten Borssele I en II
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten

DATUM	17 september 2015
UW REFERENTIE	Internetconsultatie
ONZE REFERENTIE	ONL-TTB-03054
BEHANDELD DOOR	
TELEFOON DIRECT	
E-MAIL	
AANTAL BIJLAGEN	geen

BETREFT Zienswijze TenneT op Kavelbesluiten I en II

Geachte heer, mevrouw,

Inleiding

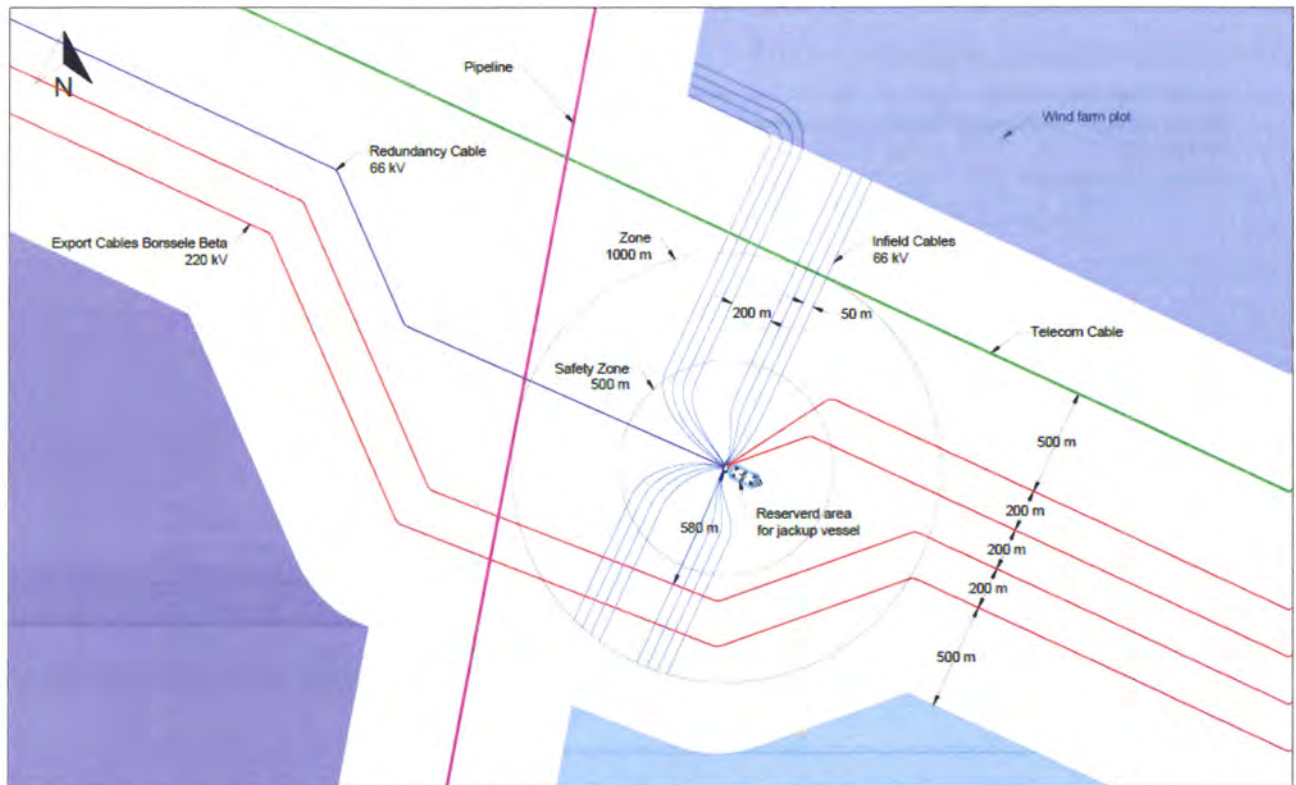
Het Rijk wil kavelbesluiten nemen voor twee windparken op zee. Hiervoor liggen de ontwerpbesluiten en het MER ter inzage.

Deze brief bevat de zienswijze van TenneT TSO B.V. op het Kavelbesluit voor Kavel II. Met deze zienswijze wil TenneT additionele ruimte bieden aan de toekomstige windparken, door haar kabels ter hoogte van platform Alpha anders te positioneren. Daarnaast deelt TenneT informatie vanuit de consultatie sessies met windpark ontwikkelaars en juridische partijen met betrekking tot kabelkruisingen met derden. Deze zienswijze bevat geen vertrouwelijke gegevens.

Kabelcorridor in het windgebied Borssele

TenneT realiseert twee platforms van elk 700 MW in windgebied Borssele. Deze platforms worden elk met twee 220 kV AC kabels aangesloten op het hoogspanningsnet op land. De onderlinge tussenafstand van deze exportkabels bedraagt 200 meter en aan weerszijden van de kabels ligt een onderhoudszone van 500 meter.

Eerder heeft TenneT aangegeven haar exportkabels van platform Beta ten zuiden van platform Alpha aan te leggen, zoals weergegeven in figuur 1.

Figuur 1 Exportkabels Beta ten zuiden van platform Alpha (windparkbekabeling alleen ter indicatie)

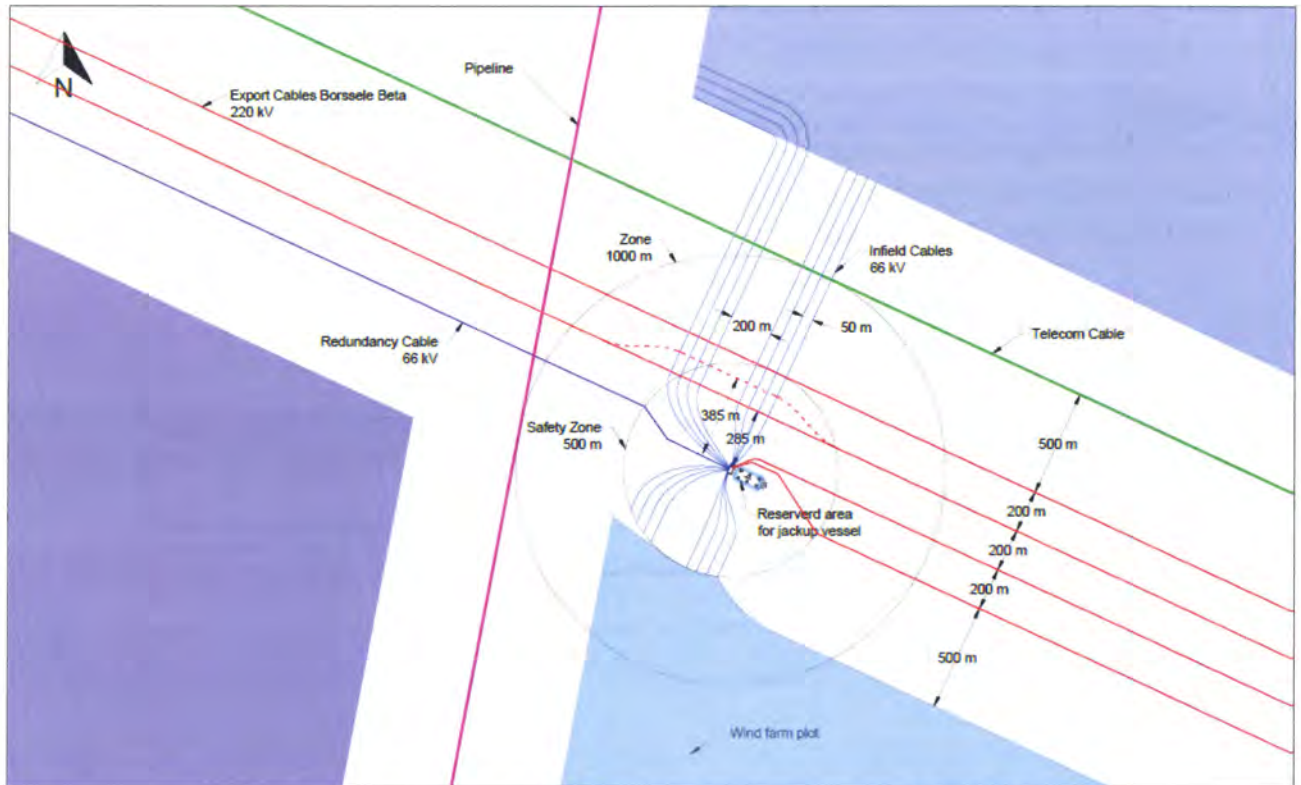
Wanneer de exportkabels Beta ten noorden van platform Alpha worden gelegd levert dit een reductie in kabellengte op en meer ruimte voor de windparken, zoals te zien is in onderstaande tabel. De afstand tot aan het platform wordt verkleind zodat platform Alpha op de gekozen positie blijft.

Item	Kabels ten noorden van Alpha
<i>Borssele Beta kabellengte</i>	- 1.3 km
<i>Oppervlakte kavels ¹</i>	+ 1.4 km ²
<i>Afstand van Borssele Alpha tot aan de exportkabels voor Beta ²</i>	285 - 385 m
<i>Kruising windparkbekabeling met exportkabels TenneT</i>	Ja, Kavel I

¹ Som van Kavel II (0.8 km²) en III (0.6 km²)

² Zie figuur 2

TenneT stelt daarom voor de exportkabels Beta noordelijk van platform Alpha te leggen, zoals opgenomen in figuur 2.

Figuur 2 Voorstel aanleg exportkabels Beta ten noorden van platform Alpha

Kabelkruisingen

Uit de consultatie sessies die TenneT tot dusver gehouden heeft met windparkontwikkelaars en juridische partijen zijn meermaals vragen opgekomen over het afsluiten van overeenkomsten ten behoeve van kabelkruisingen met derden. TenneT beschouwt zichzelf geen partij in dit vraagstuk tussen de toekomstige windparkontwikkelaar en derden. Via deze zienswijze brengt TenneT deze vragen graag onder uw aandacht.

Partijen geven aan risico's te zien in het moeten sluiten van overeenkomsten ten behoeve van kabelkruisingen met derden na afloop van het winnen van de tender. De vraag is of de overheid via het Kavelbesluit in dit stadium reeds stappen kan zetten en zo uitzicht kan bieden op succesvolle afsluiting van dergelijke overeenkomsten met derden. Wellicht kunnen er met derden nu reeds afspraken gemaakt worden over een standaard te hanteren raamwerkovereenkomst, zaken als gegarandeerde onderlinge afstand of kostenverdelingen.

Conclusie

Vanuit bovenstaande overwegingen verzoekt TenneT u kavel II en III aan te passen conform bovenstaande figuur 2, zodat meer ruimte geboden kan worden aan de toekomstige windparken. De informatie met betrekking tot kabelkruisingen geeft TenneT ter overweging mee.

Tot slot

Wij gaan er van uit u middels deze brief op passende wijze van onze standpunten en suggesties te hebben voorzien. TenneT is uiteraard graag bereid om haar zienswijze nader mondeling toe te lichten. Hiervoor kunt u contact opnemen met schrijver dezes of ondergetekende.

Hoogachtend,
TenneT TSO B.V.

Projectmanager Project Initiation Borssele

Verzonden: Donderdag 17 september 2015 17:38
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borsssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Breskensstraat
Huisnummer: 2
Postcode: 1976 EX
Woonplaats: IJMUIDEN
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: MHI Vestas Offshore Wind

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

No

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

No

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

The requirement for a minimum swept area places unnecessary constraint on the project. It reduces flexibility over the wind farm layout by requiring more turbines than may otherwise be required for optimal layout. This could lead to greater wake effects and make the project less efficient than it would be without the requirement for a minimum swept area.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

No

Reactie

Verzonden: Donderdag 17 september 2015 17:53
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borsssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Marten Meesweg
Huisnummer: 5
Postcode: 3068 AV
Woonplaats: ROTTERDAM
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Eneco

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Met overigens waardering voor het voorbereidend werk dat is gedaan om te komen tot deze kavelbesluiten, inclusief het overleg dat met de windsector hiervoor is gevoerd, is in de ontwerp kavelbesluiten nog wel sprake van een aantal onjuistheden en onduidelijkheden. Die zien met name op de voorgestelde mitigerende maatregelen ivm ecologie (incl. heirestrictie, monitoring en stilstand), verantwoordelijkheden t.a.v. opsporing en opruiming van explosieven, het hanteren van een ondergrens voor rotoroppervlak (hetgeen leidt tot onnodige inperking van de vrijheid en flexibiliteit in het belang van parkoptimalisatie en kostenefficiëntie), kathodische bescherming, aansluiting bij internationale richtlijnen inzake kabelbescherming, kabelkruisingen. Zie ook de NWEA-zienswijze die we als bijlage mee hebben gezonden. Daarnaast is het van belang dat de voorgeschreven financiële zekerheid voor verwijdering gepaard gaat met een staffeling, zoals verwoord in de NWEA-zienswijze.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Eneco is voornemens om deel te nemen aan de SDE-tender en beschouwt het als van groot belang dat in de kavelbesluiten op zorgvuldige wijze besluiten zijn verwoord waardoor een maximale bijdrage wordt geleverd aan de doelstelling van 40% kostprijsreductie voor windenergie op zee. In de kavelbesluiten zou dan ook iedere kostprijsopdrijvende maatregel vermeden dienen te worden (zie hiervoor en de NWEA-zienswijze in de bijlage).

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Zie hiervoor

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Eneco deelt de zienswijze van NWEA en verzoekt deze dan ook als integraal onderdeel te beschouwen van deze zienswijze van Eneco.

Reactie

Aan:

Minister van Economische Zaken
 Postbus 20401
 2500 EK Den Haag

Plaats en datum

Utrecht, 17 september 2015

Ons kenmerk

Br-secr 445N

Uw kenmerk**Onderwerp:**

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele en onderliggend MER.

Geachte

Hierbij maakt NWEA graag gebruik van de mogelijkheid om haar zienswijze te geven op de *ontwerp Kavelbesluiten I & II windenergiebied Borssele* en de bijbehorende Milieu- effect rapporten en achtergrondstudies. NWEA ondersteunt de planmatige uitrol van windenergie op zee zoals door de overheid momenteel wordt uitgevoerd. In de nieuwe systematiek worden in het kavelbesluit geen specifieke technieken voorgeschreven, maar krijgt de ontwikkelaar van het windpark zoveel mogelijk ruimte in het ontwerp van het park. Dit is in onze ogen een grote verbetering ten opzichte van het oude systeem waarbij in de vergunning de techniek tot en met het typenummer van de windturbine werd vastgelegd.

In onze onderstaande reactie, voornamelijk gerelateerd aan de voorschriften, is de nummering van Kavelbesluit II aangehouden; het zou inzichtelijker zijn als de nummering van beide kavelbesluiten gelijk worden gemaakt. Onze reactie sluit af met een aantal zaken die (momenteel) niet in het Kavelbesluit geregeld zijn maar wel aan het Kavelbesluit gerelateerd zijn.

4.1.5 Explosieven

Kustwacht en marine zijn verantwoordelijk voor het opsporen en opruimen van explosieven, op kosten van de overheid, in lijn met hetgeen daarover vermeld is in de *Project & site description Borssele* van RVO. Dit volgt nu niet duidelijk (genoeg) uit de tekst in 4.1.5 van het kavelbesluit.

Vs. 1 Begripsbepalingen

Uit de definitie voor *windpark* volgt duidelijk dat de bekabeling in het park, tot aan het transformatorstation van het park op het Tennet platform, behoort tot de technische installatie. Dit is niet in lijn met paragraaf 4.4.4. NWEA stelt dat kabels een onlosmakelijk onderdeel uitmaken van het park en verzoekt de betreffende teksten hierop aan te passen. Bovendien zijn er veiligheidszones rondom deze kabels nodig, mede omdat deze deels buiten het kavel gaan (tot aan het platform) en ze kwetsbaar zijn.

Reactie op ontwerp Kabelbesluiten I & II Borssele

Vs. 2 Windpark en bandbreedten

2.2 De corridor voor het tracé is te beperkt, mede gezien het feit dat de exacte locatie van het transformatorstation nog niet officieel vastgesteld is; het is onbekend of de locatie in de *Project & site description* definitief is.

2.5 Het maximum rotoroppervlak is in het huidige ontwerp-Kabelbesluit gebaseerd op 350MW (35 turbines van 10MW met 220m rotordiameter) terwijl uit het (addendum van het) MER duidelijk wordt geconcludeerd, dat ook 380 MW zonder significante effecten op het milieu kan worden aangelegd. Wij verzoeken u het maximum rotoroppervlak te verhogen, gebaseerd op 380 MW, omdat anders *overplanting* geen optie is.

2.6/2.7 Ondergrens rotoroppervlak is niet nodig: zowel per turbine als voor het totale park. Deze ondergrens beperkt de flexibiliteit van de ontwikkelaar onnodig. Het kan in theorie leiden tot het vergroten van het aantal te plaatsen turbines om aan de eis van het minimum rotoroppervlak te voldoen, terwijl dit mogelijk niet het meest optimale park vormt. Bovendien zijn er geen ecologische redenen voor een rotoroppervlak ondergrens. Voor vogels is het aanvaringsrisico over het algemeen bij gelijk vermogen kleiner bij een kleinere rotor blijkt o.a. uit het MER (en het achtergrondrapport van Bureau Waardenburg). Voor vleermuizen is er geen verschil; daarbij is alleen het aantal turbines bepalend. Wat betreft het effect van heien op zeezoogdieren en vissen speelt de rotordiameter geen rol, maar het aantal turbines wel; minder turbines hebben minder effect tot gevolg. Door de voorschriften voor het maximaal aantal turbines, het maximale rotoroppervlak en het op te stellen vermogen, wordt gewaarborgd dat de ecologische effecten binnen de normen blijven, zoals ook beschreven en beoordeeld in het MER.

2.13 Kathodische bescherming

Het voorschrift kan duidelijker geformuleerd worden om zeker te stellen dat de huidige Beste Beschikbare Techniek van aluminium-gebaseerde anodes (Al-In-Zn) gebruikt kan worden en dat tegelijk het gebruik van toxische legeringscomponenten zoals cadmium voorkomen wordt. In het MER ontbreekt een beschrijving van de effecten van andere methoden dan opofferingsanodes, zoals bijvoorbeeld een *Impressed Current Cathodic Protection* systeem. We verzoeken u in het voorschrift ook rekening te houden met beschikbare en bewezen technieken.

KB I: 2.17 Hier wordt een straal van 1000 m vastgesteld waarbinnen tijdens onderhoud aan telecomkabels de draaisnelheid van de WT's tot 1 rpm moet worden terug gebracht. Dit komt niet overeen met de richtlijnen van de International Cable Protection Committee (ICPC). Voorstel is om in het voorschrift te verwijzen naar de ICPC richtlijn # 13 "The Proximity of Offshore Renewable Wind Energy Installations and Submarine Cable Infrastructure in National Waters". Hierin staat vermeld dat het al dan niet stilzetten van windturbines in de nabijheid (geen vaste afstand) afhankelijk is van het gebruikte onderhoudsschip en n overleg met de windparkexploitant gebeurt.

Vs. 4 Mitigerende maatregelen

Geluid en zeezoogdieren

4.1 De huidige formulering van het vereiste systeem is erg beperkend. Er zijn meer/andere *proven technology* alternatieven die niet de mogelijkheid bieden frequenties af te stellen, maar wel effectief zijn. Verruiming van het voorschrift op dit punt is wenselijk.

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele

4.2 Dit voorschrift stelt dat het gaat om geluid *tijdens* het heien; terwijl het gaat om geluid *ten gevolge van* het heien in het betreffende kavel. Immers, extern geluid mag gefilterd worden en simultaan heien is ook mogelijk.

Er wordt ook gesteld het gaat over vissen. Echter, uit het MER is nooit een noodzaak gebleken om mitigerende maatregelen voor vissen op te nemen. Bovendien zijn bruinvissen en zeehonden het meest gevoelig voor dergelijk geluid dus daar ‘profiteren’ de vissen ook van. Daarom voorstel om ‘mortaliteit van vissen’ te schrappen.

4.2 a Tabel max. geluidsniveau

De voor de bruinvis gehanteerde **toetsingsnorm** is veel strenger dan in het KEC. Wij vinden de onderbouwing van deze strengere norm niet sterk. Berekeningen met de 4 MW turbines en de nieuwe strengere norm ontbreken.

De **geluidsnorm** zoals weergegeven in de tabel in voorschrift 4.2 is gebaseerd op berekeningen. Uit het addendum van het MER (pag. 16) blijkt dat er 1 dB af is gehaald om een veiligheidsmarge in te bouwen, als bij de eerste palen der geluidsnorm (nog) wordt overschreden. Wij zijn van mening dat de verlaging van 1 dB van de normen niet nodig is; naar onze mening dient de norm gebruikt te worden zoals waar mee gerekend is. Er is bij zowel het bepalen van de norm van het aantal dieren dat beïnvloed mag worden (het PCOD model gaat bv uit dat er geen herstel optreedt; er wordt uitgegaan dat alle dieren binnen de straal even sterk worden beïnvloed etc.) als bij de geluidberekeningen (kavel waarvoor strengste normen moeten gelden maatgevend, worst case aannamen voor diverse parameters, etc) al extreem veel voorzorgsprincipe ingebouwd.

De **heirestrictie** zoals nu geformuleerd in de ontwerp-kavelbesluiten kan naar de mening van NWEA beter vervangen worden door een geluidsnorm waarbij absolute waarden van geluidsverstoring worden gehanteerd die niet overschreden mogen worden; wij zien graag ook een waarde (160 dB) opgenomen voor het heien van 77-95 turbines in de periode van januari tot en met mei.

4.2 c. Geluidsmetingen

De deadline om de geluidsmetingen te rapporteren binnen 12 uur is niet realistisch vanwege onvoorziene weersomstandigheden die de datavergaring kunnen vertragen, en de daadwerkelijk benodigde tijd voor dataverwerking en rapportage. Uit recente ervaring in Duitse projecten blijkt dat het zelfs een uitdaging is om geluidresultaten binnen de in Duitsland vereiste 48hr te kunnen rapporteren. De data moet worden verkregen van de hydrofoons en vervolgens naar de kust worden gebracht om geanalyseerd te worden dat gezien de grote hoeveelheid data ook enige tijd kost.

Metingen indienen voor meerdere palen tegelijk is vanwege dezelfde redenen ook gewenst. NWEA stelt voor de deadline op 48 uur of meer te stellen.

Vs. 4.3 Maatregelen beperking aanvaringsslachtoffers massale vogeltrek.

Volgens het KEC, MER en addendum bij het MER zal er géén PBR overschrijding plaatsvinden voor alle soorten migrerende vogels, ook niet in cumulatie. Toch wordt er, vanuit de zorgplicht in de Flora en Faunawet een mitigerende maatregel voorgeschreven, waarbij bij massale vogeltrek de turbines automatisch uitgeschakeld moeten worden. In het kavelbesluit staat over de zorgplicht (in 7.5 pag. 41) ‘schade aan alle in het wild levende dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk moet worden voorkomen’. NWEA is ook van mening dat vogelsterfte tijdens massale vogeltrek zoveel mogelijk voorkomen moet worden, maar vindt het huidige voorschrift niet redelijk omdat:

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele

- er **nog geen bewezen, betrouwbaar systeem** is om 24/7 vogels te monitoren gekoppeld aan een automatische stilstand voorziening voor windturbines. Het is nog geen *proven technology*, zoals ook wordt aangegeven in het achtergrondrapport van bureau Waardenburg bij het MER; op pag. 113 'Verder wordt tegenwoordig op land geëxperimenteerd met een stilstandvoorziening tijdens piekmomenten van vogelactiviteit..... deze techniek wordt in enkele bestaande vergunningen al voorgeschreven, echter staat nog in de kinderschoenen en wordt vooralsnog uitsluitend in testprojecten toegepast'. Zelfs wanneer de techniek op land werkt, dient dit nog verder aangepast te worden voor een betrouwbare werking offshore.
- het gaat om **zeer hoge kosten** (voor elk kavel 1 radarsysteem voor hele levensduur (<20 jaar) zowel voor aanschaf/lease als bijkomende kosten voor onderhoud. Exacte bedragen kunnen hiervoor wegens de (on)beschikbaarheid van een dergelijk systeem niet worden gegeven.
- uit de achtergrondrapportage van Bureau Waardenburg over de resultaten van het radar onderzoek op het OWEZ blijkt dat in 3 jaar monitoring geen enkele '*fall*' is opgetreden met zeer hoge concentraties op rotorhoogte. In datzelfde rapport wordt beschreven dat de grens van 500 vogels per kilometer in slechts 3% van de tijd is overschreden. Uit het andere achtergrondrapport van Bureau Waardenburg blijkt dat er **lagere fluxen** te verwachten zijn in Borssele, aangezien er veel minder soorten dan bij OWEZ zijn waargenomen. Bovendien liggen de Borssele kavels verder uit de kust.

Gezien voorgaande feiten, vinden wij dit voorschrift in dit stadium niet redelijk. Wij stellen voor om in plaats daarvan te investeren in kennisopbouw van vogeltrek (waar lopen de routes?), in een *early warning system* (wanneer is er een verhoogd risico op een *fall* en waar?) en het verder ontwikkelen van goede meetsystemen. In plaats van een voorschrift voor een meetsysteem op elk kavel, stellen wij voor om de krachten te bundelen en, i.s.m. de overheid (in het kader van generieke MEP), één systeem, bijvoorbeeld op één van de Tennet platforms in Borssele, te plaatsen. Verruiming van het voorschrift is wenselijk om samenwerking door verschillende partijen mogelijk te maken: het systeem *in* het park is niet noodzakelijk, *ten behoeve van* het park wel. Om het uitvoerbaar en financieel haalbaar te maken, is ook de mogelijkheid van een *indirecte* koppeling wenselijk. Het voorschrift is ook onvoldoende duidelijk: wanneer moeten turbines nu precies stilgezet worden en wanneer kunnen ze weer worden opgestart? Moet het hele park worden afgeschakeld of gedeelten en hoe wordt dit geregeld via af- en inschakelprocedures (o.a. responsetijd, hysteresis). Waar dient de meting/monitoring plaats te vinden? Zijn de consequenties van het stilzetten van 1 of meer parken qua elektriciteitsopbrengst en de netstabiliteit ook afgewogen, o.a. in relatie tot de programma-verantwoordelijkheid?

Vs. 4.4 Maatregelen voorkomen aanvaringsslachtoffers vleermuizen.

NWEA is het oneens met de onderbouwing van de maatregel tot verhoging van de cut-in speed. Er is slechts zeer beperkte kennis beschikbaar over vleermuizen, zowel over populaties als aanwezigheid en gedrag offshore. In het KEC worden zeer veel aannamen gedaan: qua aantal slachtoffers, qua populaties, bij het berekenen van de PBR, etc. Bij al deze aannamen wordt uitgegaan van een *worst case*. Wat zijn de conclusies als er gerekend wordt met een meer realistisch scenario, zoals ook bij vogels is gedaan?

Het MER stelt dat het niet mogelijk is om iets over het cumulatieve effect te zeggen. Toch wordt in het KEC aangegeven dat in cumulatie (8000 turbines in de hele zuidelijke Noordzee) een populatie

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele

effect niet kan worden uitgesloten. Afgaand op de huidige, zeer beperkte, kennis zouden de Borssele windkavels I en/of II geen effect hebben op de populatie. De huidige maatregel wordt gebaseerd op een *worst-worst-case* aanname.

NWEA pleit er sterk voor om eerst kennis te vergaren over aantallen en gedrag van vleermuizen boven zee voordat een dergelijke mitigerende maatregel wordt voorgesteld. Vanuit de huidige monitoring zal over 2 jaar meer kennis beschikbaar komen en daarmee meer inzicht in het wel of niet nodig zijn van mitigatie, en in welke mate.

Vs. 5 Monitorings- en evaluatieprogramma

Om zeker te zijn van een goed afgewogen benadering van de bescherming van het milieu enerzijds en de hoge ambities om de kosten voor offshore windenergie te reduceren anderzijds, stelt NWEA voor het monitoringsprogramma te laten focussen op het invullen van de kennisleemtes om de daadwerkelijk benodigde en effectieve mitigerende maatregelen voor vogels, vleermuizen en zeezoogdieren goed te kunnen onderbouwen. NWEA heeft de indruk dat voorzorg op voorzorg is gestapeld, het is een *worst worst case scenario*. Mocht de overheid de huidige mitigerende maatregelen willen doorzetten dan kunnen in ieder geval op een later tijdstip de toekomstige en (dan) bestaande kavelbesluiten waar mogelijk op dit punt nog versoepeld worden.

Het is voor de vergunninghouder van belang om tijdig op de hoogte te worden gesteld van de monitoringsapparatuur die EZ wil bevestigen aan de turbines, zeker als dit ook meer wordt dan alleen ecologische monitoring (bijvoorbeeld metingen in de windturbine of aan de fundaties). Zo kunnen kosten en onnodig oponthoud in constructie en exploitatie voorkomen/beperkt worden. Idealiter wordt apparatuur geïnstalleerd vóórdat de turbines het vasteland verlaten.

Vs. 7 Financiële zekerheid

Financiële zekerheid voor verwijdering zou niet nodig zijn daar er al strenge financiële selectiecriteria voor deelname aan de tender zijn en tevens de verplichting tot verwijdering van het windpark in de vergunning kan worden opgenomen. Tijdens de bouwfase worden nu twee zekerheden geëist, zowel voor het afbouwen (tenderregeling) als het verwijderen (kavelbesluit). Hier lijkt sprake van een onnodige dubbeling waar de twee elkaar zouden kunnen opvolgen, niet overlappen. Een gestaffelde garantie (bijv. later in laten gaan in jaar 10 en dan sneller opbouwen) of financiële zekerheid in de vorm van een *'parent company guarantee'* zijn ook mogelijkheden die overwogen kunnen worden. Een financiële zekerheid in de vorm van een bankgarantie betekent een substantiële kostenverhoging van het park, en past daarmee niet in het streven naar kostenreductie. Een indexatie van 2% zoals vermeld in lid b van voorschrift 7 is erg hoog gezien de huidige marktomstandigheden (350 MW: 40 mln. met 2% loopt op tot €70mln in 25 jaar).

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele

Kader Ecologie en Cumulatie (KEC)

Wat betreft kennisvergaring en voortschrijdend inzicht worden wij graag op de hoogte gehouden van het (nog nader te bepalen) proces van periodieke herziening van het KEC, inclusief evaluatie wat de nieuwe informatie voor consequenties heeft voor de mitigerende maatregelen in de Kavelbesluiten.

Coördinaten

De coördinaten in de GIS database die online staat wijken af van de coördinaten zoals opgenomen in het Kavelbesluit vs. 2.1. Verzoek om de database aan te passen.

Kabel kruisingen

We begrijpen dat de overheid de kavelbesluiten niet de juiste plek vinden om de kabel- en leidingkruisingen te reguleren. Het is echter een belangrijk aspect voor de windparkontwikkelaars. NWEA wijst er op dat het ontbreken van deze overeenkomsten een risicofactor is. Als kruisingsovereenkomsten niet te regelen zijn kan dit tot significante vertraging in de realisatie van de offshore windparken leiden. Daarom stellen wij voor om te werken aan een standaard kruisingsovereenkomst en/of een vrijwillige overeenkomst tussen de autoriteiten, NWEA en de eigenaren van de betreffende kabels en leidingen ter afstemming van de werkwijze in kabel- en leiding kruisingen. Zijn op dit onderwerp de wettelijke mogelijkheden die EZ heeft voldoende onderzocht door een expert maritieme regelgeving? Ervaringen van NOGEPa met indemnity (vrijwarings) overeenkomsten zouden hier ook kunnen worden nagegaan.

Runner-up?

Binnen de kavelbesluiten worden aan de tenderwinnaar een vergunning, SDE-beschikking alsmede aansluitrecht op een OHVS van TenneT verleend. Indien de winnaar niet binnen twee weken na het tekenen van de uitvoeringsovereenkomst de omschreven bankgarantie van €10mln stelt (tenderregeling), lijkt de sanctie er uit te bestaan dat het SDE-bedrag op nul gesteld wordt. Het is NWEA niet duidelijk wat er in dat geval gebeurt met de SDE, de verleende vergunning en het aansluitrecht. Het ligt voor de hand dat vergunning en aansluitrecht dan ook vervallen en worden verleend aan de 'runner-up'. Graag ziet NWEA deze procedure nader uitgewerkt in de kavelbesluiten.

Medegebruik

Efficiënt ruimtegebruik (door gecombineerd gebruik) mag in geen geval leiden tot een hoger veiligheidsrisico zoals bodemroerende activiteiten waaronder bodemroerende visserij met zich mee zou brengen. Ook zal het openstellen voor bijvoorbeeld visserij leiden tot aantrekkende werking op bepaalde meeuwsoorten en dat zal leiden tot onnodig extra vogelslachtoffers. Eventuele mitigerende maatregelen dienen voor rekening te komen van de nieuwe medegebruikers. Ook dienen andere activiteiten in het windpark vroeg van te voren (ruim voor opening tender) tot in detail bekend te zijn, zodat deze meegenomen kunnen worden in het windparkontwerp. Alleen dan kan het park zo ontworpen worden dat een optimale productie gerealiseerd kan worden, wat essentieel is voor een scherpe tenderbieding.

Zolang er geen sprake is van een gelijk beleid als in België over doorvaart en medegebruik (D&M) zullen de nu voorgestelde bepalingen t.a.v. openstelling leiden tot vermindering van de nautische veiligheid op zee. Indien desalniettemin besloten wordt tot het openstellen van nieuwe windparken

Reactie op ontwerp Kavelbesluiten I & II Borssele

voor D&M is hier een transparant en zorgvuldig proces voor de randvoorwaarden, risicomitigatie en schadecompensatie noodzakelijk. D&M zal leiden tot kostprijs- en dus ook bieding opdrijvende effecten. Voor de bestaande/in aanbouw zijnde parken wil NWEA nogmaals benadrukken dat deze niet op D&M ingericht zijn.

Uiteraard zijn wij bereid om onze zienswijze nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Nederlandse Wind Energie Associatie

Branchespecialist offshore windenergie

Verzonden: Donderdag 17 september 2015 18:29
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Amstelplein
Huisnummer: 1 24e verdieping
Postcode: 1096 HA
Woonplaats: AMSTERDAM
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: Norton Rose Fulbright LLP
Mede namens:

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?
zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?
zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?
zie bijlage

Reactie

17 september 2015

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt ontwerp-kavelbesluiten Borssele I en II
 Postbus 248
 2250 AE Voorschoten

Norton Rose Fulbright LLP
Advocaten, Notarissen & Solicitors
 Rembrandt Toren 24e verdieping
 Amstelplein 1 1096 HA Amsterdam
 Postbus 94142 1090 GC Amsterdam
 Nederland

Tel +31 20 46 29 300

Fax +31 20 46 29 333

nortonrosefulbright.com

Directe lijn:

Email:

Uw ref

Ontwerpkavelbesluiten

Onze ref

JJP/JJP

Geachte heer/mevrouw,

Zienswijze ontwerp-kavelbesluiten Borssele I en Borssele II

Norton Rose Fulbright is al sinds 2003 betrokken bij vele (onshore en offshore) windenergieprojecten in Nederland. Zowel in ronde 1 (windpark Egmond aan Zee) als in ronde 2 (windpark Tromp Binnen en windpark Beaufort) adviseerden wij de initiatiefnemers over de realisatie van windparken op zee. Wij hebben dan ook met grote belangstelling kennis genomen van het nieuwe regelgevend kader ten aanzien van wind op zee en de ontwerp-kavelbesluiten voor de kavels Borssele I en Borssele II.

Ten aanzien van deze beide ontwerp-kavelbesluiten brengen wij in deze zienswijze graag een tweetal aandachtspunten naar voren.

1 Gevolgen van rechtsbescherming tegen de kavelbesluiten

- 1.1 Belanghebbenden kunnen bij de Raad van State beroep instellen tegen de kavelbesluiten. Hoewel afdeling 2 van hoofdstuk 1 van de Crisis- en herstelwet op deze procedure van toepassing is, zal de beroepsprocedure waarschijnlijk nog niet zijn afgerond voordat de inschrijving voor de SDE+ subsidie en de aanvraag voor de vergunning op grond van de Wet Windenergie op Zee moeten worden ingediend.
- 1.2 Op grond van artikel 14, eerste lid onder f van de Wet Windenergie op Zee, dient uit de aanvraag voor de vergunning te blijken dat de bouw en exploitatie van het windpark aan het kavelbesluit voldoet. De beroepsprocedure tegen het kavelbesluit zou echter kunnen leiden tot een wijziging van het kavelbesluit. Deze wijziging kan verstrekkende gevolgen hebben. Zo is het niet uit te sluiten dat naar aanleiding van beroepen tegen het kavelbesluit de minimale of maximale afmetingen van de te realiseren windturbines dienen te worden gewijzigd. Dit zou ertoe kunnen leiden dat de verleende vergunning niet meer in overeenstemming is met het (gewijzigde) kavelbesluit.

AMS-#3496636-v3

Norton Rose Fulbright LLP is een limited liability partnership opgericht naar Engels recht, geregistreerd in Engeland en Wales onder nummer OC328697, en is goedgekeurd door en staat onder toezicht van de Solicitors Regulation Authority. Een lijst van de leden (members) en van andere partners ligt ter inzage ten kantore van de vestiging aan 3 More London Riverside, London SE1 2AQ. Iedere verwijzing naar een partner houdt een verwijzing in naar een lid (member), medewerker of adviseur in een vergelijkbare positie met gelijke bevoegdheden, werkzaam bij Norton Rose Fulbright LLP of de aan haar gelieerde entiteiten.

Norton Rose Fulbright LLP, Norton Rose Fulbright Australia, Norton Rose Fulbright Canada LLP, Norton Rose Fulbright South Africa Inc en Norton Rose Fulbright US LLP, zijn allen aparte entiteiten en zijn allen leden van Norton Rose Fulbright Verein, een Zwitserse vereniging. Norton Rose Fulbright Verein fungeert slechts als coördinator van de activiteiten van zijn leden en verleent zelf geen juridische dienstverlening aan cliënten. Details van iedere entiteit, inclusief toezichtsrechtelijke informatie is te vinden op nortonrosefulbright.com.

- 1.3 Artikel 17 van de Wet Windenergie op Zee geeft aan de Minister de mogelijkheid om de vergunning te wijzigen of in te trekken. Een van de gronden voor intrekking van de vergunning is het niet handelen in overeenstemming met het kavelbesluit. Een mogelijke consequentie van een wijziging van het kavelbesluit naar aanleiding van een gegrond beroep zou dan ook de intrekking van de reeds verleende vergunning (en daarmee ook de subsidie) kunnen zijn. Na intrekking van de vergunning, zal een nieuwe tender moeten worden uitgeschreven op basis van het gewijzigde kavelbesluit om alsnog te verzekeren dat er een windpark overeenkomstig het kavelbesluit kan worden gebouwd. De mogelijkheid die nu wettelijk bestaat dat de reeds verleende vergunning kan worden ingetrokken op basis van een geslaagd beroep tegen het kavelbesluit leidt, zolang nog niet is beslist op de beroepen tegen het kavelbesluit, tot een zeer onzekere situatie voor de initiatiefnemer die de subsidietender heeft gewonnen.
- 1.4 Om intrekking te voorkomen, zou een initiatiefnemer er voor kunnen kiezen om in dat geval een aanvraag te doen om de reeds verleende vergunning te wijzigen, zodat deze weer in lijn is met het gewijzigde kavelbesluit. Maar ook deze mogelijkheid kan een aantal onwenselijke gevolgen hebben voor de initiatiefnemer.
- 1.5 Ten eerste is het mogelijk dat de wijziging van de vergunning zal leiden tot hogere (uitvoerings)kosten, waardoor het project waarvoor de winnende aanbieder is gedaan niet meer tegen het aangeboden tenderbedrag kan worden gerealiseerd. In dat geval zal de initiatiefnemer ofwel een hoger subsidiebedrag willen ontvangen (maar hier is zonder een nieuwe tender geen mogelijkheid voor), ofwel het project niet willen uitvoeren. Dit brengt dus altijd de noodzaak van een nieuwe tender met zich mee. In dat geval is de initiatiefnemer echter nog wel gebonden aan de uitvoeringsovereenkomst die is opgenomen als bijlage bij de Regeling Windenergie op Zee en de op basis daarvan gestelde bankgarantie. Een groot deel van het risico van een geslaagd beroep tegen het kavelbesluit zou dan ook via die band bij de initiatiefnemer komen te liggen.
- 1.6 Daarnaast is het mogelijk dat de wijziging van de vergunning zo verstrekkend is, bijvoorbeeld in het geval de gewijzigde vergunning uit zou gaan van een ander turbintype, dat het project niet meer gelijk is aan het project zoals dat was opgenomen in de oorspronkelijke aanvraag voor de vergunning. In het aanbestedingsrecht zou een dergelijke "wezenlijke wijziging" van een project leiden tot een verplichting tot heraanbesteding. Wij zouden ons dan ook kunnen voorstellen dat concurrerende initiatiefnemers (die de subsidietender hebben verloren) ook zullen betogen dat de subsidietender opnieuw moet worden uitgevoerd wanneer een beroep tegen het kavelbesluit leidt tot een wezenlijke wijziging van het project dat de subsidietender heeft gewonnen. De overige inschrijvers zullen immers ook aanspraak willen maken op een kans om op het gewijzigde kavelbesluit in te schrijven.
- 1.7 Wij verzoeken u om in het definitieve kavelbesluit duidelijkheid te verschaffen over de hierboven omschreven situaties.

2 Te stellen zekerheid

- 2.1 Op grond van de uitvoeringsovereenkomst die is opgenomen als bijlage bij de Regeling Windenergie op Zee, dient de initiatiefnemer uiterlijk binnen 4 weken na verlening van de SDE+ subsidie een bankgarantie ter hoogte van EUR 10 miljoen te stellen ter zekerheid van de nakoming van de verplichting om het windpark te realiseren, welke bankgarantie uiterlijk binnen 12 maanden na verlening van de SDE+ subsidie dient te worden vervangen door een bankgarantie ter hoogte van EUR 35 miljoen. We begrijpen dat deze laatste bankgarantie pas vervalt als de operationele fase van het project aanbreekt.
- 2.2 Op basis van voorschrift 7 van de kavelbesluiten, dient de initiatiefnemer voorafgaand aan de bouw financiële zekerheid te stellen ter hoogte van EUR 120.000 per te realiseren MW. Deze zekerheid moet worden gesteld ter nakoming van de verplichting om het windpark na afloop van de exploitatietermijn weer te verwijderen.
- 2.3 Gedurende de bouwperiode van het windpark zullen allebei de zekerheden dus van kracht moeten zijn. Naar onze mening is dit onnodig. Immers, als de zekerheid die is gesteld ter zake van de

nakoming van de verplichting om het windpark te realiseren wordt ingeroepen, is er geen behoefte aan de zekerheid ter zake van de verplichting om het windpark na afloop van de exploitatietermijn weer te verwijderen. Het windpark zal in dat geval immers niet zijn gerealiseerd.

- 2.4 De dubbele zekerheid leidt voor de initiatiefnemers tot onnodige kosten, hetgeen in strijd is met de doelstelling om de kosten van windenergie op zee met 40% te verlagen. Wij verzoeken u dan ook om in het kavelbesluit te bepalen dat de zekerheid op grond van voorschrift 7 van de kavelbesluiten dient te zijn gesteld op het moment dat de zekerheid op grond van de Regeling Windenergie op Zee vervalt.

Wij verzoeken u om bovenstaande aandachtspunten te betrekken bij de definitieve kavelbesluiten. We zijn uiteraard graag tot een nadere toelichting bereid.

Hoogachtend,

Verzonden: Donderdag 17 september 2015 20:58
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Wind op zee - Kavels Borssele I/II: ontwerpbesluiten

Aanspreekvorm:
Aanspreektitel:
Achternaam:
Voorvoegsel(s):
Voorletters:
Straat: Grote Voort
Huisnummer: 291
Postcode: 8041 BL
Woonplaats: ZWOLLE
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Als: Organisatie
Organisatie: GDF SUEZ Energie Nederland N.V.

Staan er naar uw mening onjuistheden in de ontwerpbesluiten?

Ja, er staan onjuistheden in de ontwerpbesluiten. Deze lichten wij in bijgaande zienswijze toe.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Ja, er zijn zaken en/of belangen over het hoofd gezien. Deze lichten wij in bijgaande zienswijze toe.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

GDF SUEZ is een vooraanstaand internationaal energiebedrijf dat door haar activiteiten en investeringen actief vormgeeft aan de energietransitie in Nederland en Europa. Ook in Nederland zet GSENL NV in op een duurzame energievoorziening. Als gevolg daarvan treft GSENL NV voorbereidingen om deel te nemen aan de aanbesteding Borssele I en II. Het kavelbesluit is in grote mate bepalend voor de wijze waarop we aan de tender deel kunnen nemen.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja, deze lichten wij in bijgaande zienswijze toe.

Reactie

Ministerie van Economische Zaken
Postbus 20101
2500 EC DEN HAAG

GDF SUEZ Energie Nederland N.V.
Postbus 10087 8000 GB Zwolle
Tel. 088-7692900 Fax. 088-7692906

uw referentie	onze referentie	datum
	E-126 MK	17 september 2015
contact	e-mail	telefoon

betreft: Zienswijze Ontwerpkavelbesluiten I en II windenergiegebied Borssele

Geachte heer/mevrouw,

GDF SUEZ Energie Nederland N.V. (hierna GSENL NV) heeft met belangstelling kennis genomen van de ontwerpkavelbesluiten I en II windenergiegebied Borssele die op 7 augustus 2015 gepubliceerd zijn.

GDF SUEZ is een vooraanstaand internationaal energiebedrijf dat door haar activiteiten en investeringen actief vormgeeft aan de energietransitie in Nederland en Europa. Ook in Nederland zet GSENL NV in op een duurzame energievoorziening. Als gevolg daarvan treft GSENL NV voorbereidingen om deel te nemen aan de aanbesteding Borssele I en II. Het kavelbesluit is in grote mate bepalend voor de wijze waarop we aan de tender deel kunnen nemen.

GSENL NV wenst daarom van de gelegenheid gebruik te maken om haar zienswijze inzake de ontwerpkavelbesluiten I en II windenergiegebied Borssele (hierna ontwerpkavelbesluiten I en II) in te dienen.

De structuur van deze zienswijze volgt de opbouw van de ontwerpkavelbesluiten I en II.

1. Aantal Megawatt

1.1. Nut en noodzaak. Bij de ontwerpkavelbesluiten I en II staat hier 350 MW opgenomen.

Het is echter in de SDE-regeling mogelijk gemaakt (en ook door Tennet) om tot 380 MW te gaan. In andere delen van de ontwerpkavelbesluiten is wel de mogelijkheid van 380 MW opgenomen en is het wenselijk dat dit hier ook naar 380MW aangepast wordt.

2. Relatie met wet en regelgeving

2.1.1. Natuurbeschermingswet 1998. In de ontwerp-kavelbesluiten I en II staat dat gelet op de conclusies van de Passende Beoordeling aangaande de gevolgen voor het gebied slechts toestemming gegeven wordt voor het project nadat zekerheid is verkregen dat het windpark de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet aantasten.

GSENL NV stelt zich op het standpunt dat als GSENL NV zich houdt aan de voorwaarden van de Ontwerp-kavelbesluiten I en II zij de daaronder vigerende projecten moet kunnen uitvoeren. Het is dan onrechtmatig om alsnog voorwaarden te kunnen stellen vanuit een Passende Beoordeling. Dit te meer daar het niet uit te sluiten is dat deze aanvullende voorwaarden eerdere voorwaarden waarvoor goedkeuring is verleent, doorkruisen.

3. Explosieven

4.1.5 Explosieven. De ontwerp-kavelbesluiten I en II geven aan dat de exploitant op UXO moet onderzoeken.

Eerder is gecommuniceerd dat UXO door de (Nederlandse) Marine, zonder kosten voor de exploitant, wordt verwijderd. GSENL NV stelt zich op het standpunt dat de ontwerp-kavelbesluiten I en II aangepast moeten worden in de zin dat UXO door de (Nederlandse) Marine, zonder kosten voor de exploitant, verwijderd zullen gaan worden.

4. Doorvaart en medegebruik

In de ontwerp-kavelbesluiten I en II is de mogelijkheid van doorvaart en medegebruik van de kavels door derden opgenomen.

GSENL NV maakt zich grote zorgen over de voornemens in de ontwerp-kavelbesluiten I en II om doorvaart en medegebruik mogelijk te maken.

Een offshore windpark is een gebied met industrieel maritieme activiteiten waarbij met verschillende type schepen en werktuigen wordt gewerkt voor aanleg en (toekomstig) onderhoud. Doorvaart, medegebruik en toekomstige activiteiten door derden leiden tot hogere kosten en veiligheidsrisico's voor de exploitant en levert een beperking van de bereikbaarheid op in het licht van het voorgaande. GSENL NV stelt zich op het standpunt dat de ontwerp-kavelbesluiten I en II aangepast dienen te worden in de zin dat doorvaart en medegebruik door derden niet is toegestaan tenzij er een uitdrukkelijke, schriftelijke, toestemming daarvoor is van de exploitant.

6. Het windpark

4.3.1 Beschrijving windpark. Bij het onderdeel funderingen wordt in de ontwerp-kavelbesluiten I en II de funderingswijze "suction buckets" genoemd met een "jacket". GSENL NV stelt zich op het standpunt dat ook andere funderingswijzen dienen te worden genoemd zoals de suction bucket met één paal.

7. Veiligheidszone bij bouw en exploitatie

4.4.4. Veiligheidszone. GSENL NV stelt zich op het standpunt dat de ontwerp-kavelbesluiten I en II aangepast dienen te worden in de zin dat duidelijk en gedetailleerd in de ontwerp-kavelbesluiten I en II aangegeven dient te worden dat alle windparkbekabeling in de veiligheidszone valt.

8. Monitoring

4.4.5 Monitoring. In de ontwerp-kavelbesluiten I en II wordt een monitoringsverplichting opgenomen. GSENL NV stelt zich op het standpunt dat de ontwerp-kavelbesluiten I en II dienaangaande onvolledig zijn en aangepast dienen te worden in de zin dat de ontwerp-kavelbesluiten I en II dienen te vermelden wat de exacte eisen zijn aangaande de voorgeschreven monitoringsverplichting, alsmede wat de mogelijke kosten zijn van de geëiste monitoringsverplichting. Dit mede indachtig het feit dat het kunnen bevestigen van monitoringsapparatuur op of aan de windturbine slechts beperkt mogelijk zal zijn voor een beoogd exploitant als GSENL NV.

9. Verwijdering en financiële zekerheid

4.5. Verwijdering en financiële zekerheid. In de ontwerp-kavelbesluiten I en II is een verwijderingsplicht en de plicht tot het stellen van een financiële zekerheid opgenomen.

GSENL NV stelt zich op het standpunt dat als de exploitant wordt verplicht tot verwijdering de eisen dienaangaande de ontwerp-kavelbesluiten I en II duidelijk en gedetailleerd dienen te vermelden hoe een beoogd exploitant als GSENL NV aan deze verplichting dient te voldoen.

GSENL NV stelt voor om de gevraagde zekerheid later in te laten gaan (bijv. na jaar 10 van de bouw). De overheid heeft immers door het laten stellen van bankgaranties voor de bouw en de eisen aan het eigen vermogen van de ontwikkelaar voldoende zekerheid voor de eerste periode.

10. Ecologie

In de ontwerp-kavelbesluiten I en II staan de afweging en voorschriften t.a.v. ecologie beschreven.

GSENL NV is van mening dat de afweging van kosten van het windpark en de ecologische belangen door toepassing van het voorzorgsbeginsel uit balans is. Met name de kosten voor stilstand door vogeltrek en vleermuistrek kunnen hoog zijn.

In de ontwerp-kavelbesluiten I en II is opgenomen dat er grote kennisleemtes en schaarse gegevens zijn. Daarnaast worden de berekeningen in de KEC gebaseerd op aannames t.a.v. toekomstige ontwikkelingen in het Noordzeegebied, die de doestellingen van de verschillende landen aan de Noordzee overschrijden (bijvoorbeeld 8.000 windturbines in het onderzoeksgebied). GSENL NV is van mening dat het uitgangspunt voor de MER het Nederlandse Energieakkoord moet zijn en voor zover van belang voor cumulatie de bestaande windparken.

Daarnaast is onduidelijk of en in hoeverre de voorgestelde mitigerende maatregelen ecologisch gezien nuttig effect zullen hebben.

GSENL NV is van mening dat de in de ontwerpkevelbesluiten I en II opgenomen heibeperking met een verbod voor de situatie met 77 - 95 turbines in de periode van januari tot mei per kalenderjaar niet wenselijk is. Dit kan beter worden vervangen door een norm zoals voor de andere situaties, hetgene ook innovatie stimuleert.

Mocht u naar aanleiding van onze zienswijze nog vragen hebben, dan kunt contact opnemen met

Met vriendelijke groet,

Sr VP Regulatory Affairs and Communication

Reactie R0021

ONTVANGST
18 SEP 2015

VERZONDEN 17 SEP 2015

Bureau Energieprojecten,
Inspraakpunt Ontwerpkavelbesluiten
Borssele I en II
Postbus 248
2250 AE VOORSCHOTEN

datum : 15 september 2015
uw brief van :
uw kenmerk :
ons kenmerk : /15U.02853
behandeld door :
doorkiesnummer :
afdeling : Ruimtelijke ontwikkeling

onderwerp: ontwerpkavelbesluiten I en II windenergiegebied Borssele

Geachte heer, mevrouw,

Met deze brief dienen wij een zienswijze in tegen de ontwerpkavelbesluiten I en II windenergiegebied Borssele.

Uit het MER blijkt dat het windpark kavel I maximaal 14,7% van de tijd gedurende de zomermaanden (1 mei – 30 september) in de dagperiode (07.00 – 21.00 uur) vanaf het dichtstbijzijnde punt op land (Westkapelle) zichtbaar is. De zichtbaarheid wordt voornamelijk bepaald door de weersomstandigheden en vrijwel niet door de grootte van de turbine. Buiten deze periode is het zichtbaarheidspercentage lager. Ook is dit percentage lager op andere zichtlocaties, die verder van het windpark afliggen, zoals Domburg (13,2%).

Het windpark kavel II is binnen de aangegeven periode in Westkapelle maximaal 27,2% zichtbaar en in Domburg 11,5%.

U geeft daarbij aan dat ondanks deze beperkte zichtbaarheid dit als hinderlijk kan worden ervaren, maar dat gelet op het grote belang van windenergie de mogelijke hinder aanvaardbaar is.

Wij hebben eerder bij het indienen van een zienswijze tegen de Notitie Reikwijdte en Detailniveau al aangegeven dat de kans op horizonvervuiling en mogelijke schade voor de recreatie en toeristische sector in onze gemeente alleszins aanwezig is. Uit de MER blijkt thans dat dit inderdaad het geval is. De zichtbaarheid is voorts tijdens het toeristenseizoen het hoogst. Deze hinder zal dus leiden tot schade voor de recreatie en toeristische sector in onze gemeente.

In het MER is een fotovisualisatie opgenomen waarbij wordt aangegeven dat de minimale afstand van het windpark tot de Zeeuwse kust 24 km bedraagt. Het windpark kavel II ligt echter op 22,2 km afstand van Westkapelle.

Dit betekent dat voor de fotovisualisatie van onjuiste afstanden is uitgegaan. De zichtbaarheid van de windturbines zal dus groter zijn dan door de in de MER opgenomen foto's wordt gesuggereerd.

Uit het MER blijkt dat het realiseren van de windparken negatieve gevolgen heeft voor de zeezoogdieren, vogels en vleermuizen. Om die reden worden mitigerende maatregelen genomen. Deze maatregelen worden vastgelegd in de voorschriften bij het kavelbesluit. Zo wordt een voorschrift opgenomen dat toeziet op het verminderen van aanvaringsslachtoffers door het aanpassen van de bandbreedte van het te exploiteren windpark. Uit de toelichting blijkt dat gemiddeld genomen een aantal van 76 turbines per park

nodig is om significante negatieve effecten uit te kunnen sluiten en de gunstige staat van instandhouding te waarborgen.

Voor kavel I wordt het maximaal aantal turbines vastgesteld op 95. In de overige kavels zullen daarom grotere turbines moeten worden voorgeschreven, zodat het gemiddelde aantal turbines per park niet hoger wordt dan 76.

Voor kavel II is echter exact hetzelfde vermeld. Naast dat dit niet overeenkomt met wat in de toelichting staat, betekent dat het totaal aantal turbines op de twee dichtsbij de kust gelegen kavels op 190 turbines komt. Op de verder van de kust gelegen kavels zullen dan tezamen 114 turbines komen.

Wij blijven er dus op aandringen dat, als de turbines gebouwd worden, deze op een grotere afstand vanuit de Walcherse kust te realiseren.

In het MER zijn meerdere onjuistheden vermeld. Daarnaast zal er sprake zijn van horizonvervuiling en schade voor de recreatie en toeristische sector in onze gemeente. Met het indienen van deze zienswijze verzoeken wij u om het kavel I en II niet aan te wijzen als locatie voor een windmolenpark.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Veere,
de secretaris, de burgemeester,

J.F.M. Stegobusch

drs. R.J. van der Zwaag